T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TÜRKİYE'DE YAYINCILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ÖNERİ: YAYINCI KURULUŞLARIN DERECELENDİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

HAKKI GENÇ

ANKARA
AĞUSTOS, 2024

RTÜK
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

T.C.
RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU

TÜRKİYE'DE YAYINCILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ÖNERİ: YAYINCI KURULUŞLARIN DERECELENDİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

HAKKI GENÇ

DANIŞMAN: ÜST KURUL UZMANI YASİN YİĞİT

ANKARA
AĞUSTOS, 2024

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına,

Hakkı GENÇ adlı Üst Kurul Uzman Yardımcısının hazırladığı "Türkiye'de Yayıncılık Sektörünün Geliştirilmesine Yönelik Bir Öneri: Yayıncı Kuruluşların Derecelendirilmesi" başlıklı bu çalışma Tez Değerlendirme Komisyonu üyelerince oy birliği/oy çokluğu ile **Uzmanlık Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	Komisyon Üyeleri	İmza
Başkan	Ebubekir ŞAHİN Üst Kurul Başkanı	……...
Üye	Deniz GÜÇER Üst Kurul Üyesi	……...
Üye	Deniz GÜLER Üst Kurul Başkan Yardımcısı	……...
Üye	Murat ELLİALTI Daire Başkanı	……...
Üye	Yasin YİĞİT Üst Kurul Uzmanı (Tez Danışmanı)	……...

ONAY

Bu tez Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlığı Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca …/…/20… tarihinde kabul edilmiştir.

Ebubekir ŞAHİN
Üst Kurul Başkanı

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasında;

Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,

Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,

Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,

Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 08/08/2024

Hakkı GENÇ

Üst Kurul Uzman Yardımcısı

TEŞEKKÜR

"Türkiye'de Yayıncılık Sektörünün Geliştirilmesine Yönelik Bir Öneri: Yayıncı Kuruluşların Derecelendirilmesi" isimli bu tez çalışmasının hazırlanması sürecine ilişkin olarak; her zaman beni destekleyen, takdir ve taltif eden, tez danışmanım Üst Kurul Uzmanı Sayın Yasin YİĞİT'e ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen aileme gönülden teşekkür ediyorum.

ÖZET

TÜRKİYE'DE YAYINCILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ÖNERİ: YAYINCI KURULUŞLARIN DERECELENDİRİLMESİ

GENÇ, Hakkı

Uzmanlık Tezi

Tez Danışmanı: Üst Kurul Uzmanı Yasin YİĞİT

Ağustos, 2024, 110

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar çeşitli sebeplerden ötürü Üst Kurul mevzuatı hükümlerine aykırı hareket etmekte ve buna bağlı olarak da çeşitli müeyyidelerle karşılaşmaktadır. Bu müeyyideler kimi zaman kuruluş nezdinde telafisi zor, ağır sonuçlar doğurmaktadır. Bu çalışma ile özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların Üst Kurul mevzuatı hükümlerine uygun hareket etmesi, Üst Kurul nezdindeki maddi ve idari yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi gibi Üst Kurul tarafından belirlenecek olumlu kuruluş davranışı kriterlerine göre derecelendirilmesi ve olumlu kuruluş davranışı sonucunda belirli bir derecenin üzerinde kalan kuruluşların çeşitli avantajlar elde etmesi yoluyla "sorumlu yayıncı" olmalarının teşvik edilmesine yönelik önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirmesinin yapılabilmesi ve derecelendirme notunun hesaplanabilmesi amacıyla 2018-2022 yılları arasında beş yıllık döneme ilişkin olarak Üst Kurul tarafından alınan kararlar ile uygulanan müeyyidelere dayanak teşkil eden kanun maddeleri ortaya çıkarılmıştır. Böylece medya hizmet sağlayıcı kuruluşların hangi kanun maddelerine aykırı hareket etmelerinden dolayı müeyyidelerle karşı karşıya kaldığı oransal olarak tespit edilmiştir. Oransal olarak tespit edilen müeyyidelere dayanak teşkil eden kanun maddelerine aykırılıktan dolayı medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yıl içinde müeyyide ile karşılaşması durumunda bu oranda derecelendirme notunun azalması düşüncesine dayanan derecelendirme notu hesaplama yöntemi önerileri sunulmuştur. Derecelendirme notuna göre derecelendirilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara çeşitli toplantılarda dile getirmiş oldukları teşvik beklentilerinin Üst Kurul veya ilgili kurum ve kuruluşlarca verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluş, Derecelendirme, Teşvik, Derecelendirme Notu.

ABSTRACT

A PROPOSAL FOR THE DEVELOPMENT OF THE BROADCASTING SECTOR IN TÜRKİYE: RATING OF BROADCASTING ORGANISATIONS

GENÇ, Hakkı

Specialization Thesis

Thesis Advisor: Supreme Council Expert Yasin YİĞİT

August, 2024, 110

Media service providers act in violation of the provisions of the Supreme Council legislation for various reasons and face various sanctions accordingly. These sanctions sometimes lead to severe consequences that are difficult to compensate for the organization. The aim of this study is to grade private media service providers according to the criteria of positive organizational behavior to be determined by the Supreme Council, such as acting in compliance with the provisions of the Supreme Council legislation, fulfilling their financial and administrative obligations before the Supreme Council on time, and to provide suggestions to encourage them to become "responsible broadcasters" by providing various advantages to organizations that are above a certain grade as a result of positive organizational behavior. In order to be able to rate media service providers and calculate the rating score, the articles of law that constitute the basis for the decisions taken by the Supreme Council and the sanctions imposed for the five-year period between 2018 and 2022 were revealed. Thus, it has been determined proportionally which articles of law media service providers face sanctions for violating which articles of law. In the event that the media service provider organization faces sanctions during the year due to violations of the articles of law that constitute the basis for the proportionally determined sanctions, rating rating calculation method suggestions based on the idea that the rating rating will decrease in this proportion have been presented. It was suggested that the Supreme Council or relevant institutions and organizations should provide incentive expectations expressed in various meetings to media service providers rated according to their rating.

Keywords: Media Service Provider Organisation, Rating, Incentive, Rating Note.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI iii

TEŞEKKÜR iv

ÖZET v

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR DİZİNİ x

ŞEKİLLER DİZİNİ xi

KISALTMALAR/SİMGELER xii

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1. Problem 2

1.2. Amaç 3

1.3. Önem 3

1.4. Sayıltılar 4

1.5. Sınırlılıklar 4

1.6. Tanımlar 4

BÖLÜM 2

YÖNTEM 5

2.1. Araştırmanın Modeli 5

2.2. Evren ve Örneklem 5

2.3. Verilerin Toplanması 5

2.4. Verilerin Çözülmesi 6

BÖLÜM 3

MEDYA KAVRAMININ TANIMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE MEDYA HİZMET SAĞLAYICI KURULUŞLAR 7

3.1. Medya Kavramı 7

3.1.1. Medya Kavramına İlişkin Literatürde Yer Alan Tanımlar 9

3.1.2. Görsel-İşitsel Medya Kavramı 10

3.2. Medyanın Tarihsel Gelişimi 13

3.2.1. Medyanın Dünya'da Tarihsel Gelişim Süreci 13

3.2.2. Medyanın Türkiye'de Tarihsel Gelişim Süreci…..……16
3.3. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar ve Platform İşletmecileri……..18
3.3.1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu…….18
3.3.2. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Yayın Ortamları…….....19
3.3.3. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluş Yayın Lisans ve/veya Yayın Hakkı....……...20
3.3.4. Sektörü Oluşturan Kuruluşlara İlişkin Sayısal Bilgiler ve Medyada Yoğunlaşma.....22
BÖLÜM 4
TEŞVİK KAVRAMININ TANIMI, TÜRKİYE'DE UYGULANAN TEŞVİKLER VE DERECELENDİRME……..25
4.1. Teşvik Kavramı……..25
4.1.1. Türkiye'de Uygulanan Teşvik Türleri…….....27
4.1.2. Türkiye'de Yayıncı Kuruluşlara Yönelik Uygulanan Teşvik ve Destekler…….....29
4.1.2.1. Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesi…….....29
4.1.2.2. Afet ve Salgın Durumlarında Yayıncı Kuruluşların Desteklenmesi…….....30
4.1.3. Dünya'da Görsel-İşitsel Medya Denetimi ve Uygulanan Teşvik ve Destekler.....31
4.2. Derecelendirme…….....35
4.2.1. Derecelendirme Ölçeği…….....37
4.2.2. Derecelendirme Yöntemleri…….....38
4.2.3. Derecelendirme Faaliyetinin Önemi ve Uygulama Alanları…….....40
BÖLÜM 5
MEDYA HİZMET SAĞLAYICI KURULUŞLARIN DERECELENDİRİLMESİ……..46
5.1. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Denetimi……..46
5.1.1. Denetim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar…….....47
5.1.2. "Sorumlu Yayıncılığın" Teşviki…….....49
5.2. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Derecelendirilmesi……..50
5.2.1. Yayıncılık İlkeleri Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması…….....53
5.2.2. Mali Şartlar Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması……....60
5.2.3. İdari Şartlar Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması……....65
5.2.4. Genel Derecelendirme Notu Hesaplanması…….....70
5.2.5. Ücret Ödeme Yükümlülüğü Genel Derecelendirme Notu Hesaplanması……77
5.2.6. Diğer Kurumların Dâhil Edildiği Derecelendirme Notu Hesaplanması…….....80
5.3. Derecelendirme Faaliyeti Sonucunda Yayıncıların Elde Edeceği Avantajlar……..82
5.3.1. Yerel Yayıncıların Talep ve Şikayetleri…….....82

5.3.2. Yerel Yayıncıların Elde Edeceği Faydalar…….....86
5.3.3. Ulusal Yayıncıların Talep ve Şikayetleri……....89
5.3.4. Ulusal Yayıncıların Elde Edeceği Faydalar…….....90
5.4. Avantajların Mali Kaynağının Tespiti…….....93
5.5. Derecelendirmenin Türkiye'de Yayıncılık Sektörünün Gelişimine Etkisi……..94
BÖLÜM 6
SONUÇLAR VE ÖNERİLER……..96
6.1. Sonuçlar……...96
6.2. Öneriler……99
KAYNAKLAR……102
ÖZGEÇMİŞ…….110

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 1. Sektörü Oluşturan Kuruluşlar 23
Tablo 2. Müeyyide Kararlarına Karşı Açılan Davalar (2018-2022) 48
Tablo 3. Yayıncıların Sınıflandırılması 53
Tablo 4. Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Yayın İhlalleri) 54
Tablo 5. Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Yayın İhlalleri) 55
Tablo 6. Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Yayın İhlalleri) 57
Tablo 7. Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Yayın İhlalleri) 58
Tablo 8. Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Mali Yükümlülükler) 62
Tablo 9. Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Mali Yükümlülükler) 62
Tablo 10. Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Mali Yükümlülükler) 63
Tablo 11. Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Mali Yükümlülükler) 64
Tablo 12. Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (İdari Yükümlülükler) 66
Tablo 13. Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (İdari Yükümlülükler) 68
Tablo 14. Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (İdari Yükümlülükler) 68
Tablo 15. Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (İdari Yükümlülükler) 69
Tablo 16. Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Genel) 71
Tablo 17. Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Genel) 72
Tablo 18. Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Genel) 74
Tablo 19. Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Genel) 75
Tablo 20. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Ücret Ödeme Sıklığı Tablosu 78

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 1. İletişim Ortamları 8
Şekil 2. Mağara Resimleri 13
Şekil 3. Destek Unsurları 28
Şekil 4. Derecelendirme Yaklaşımı 51

KISALTMALAR/SİMGELER

Kısaltma	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGCOM	Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni
BİST	Borsa İstanbul
CSA	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel
G.D.N.	Genel Derecelendirme Notu
G.Ü.Ö.Y.D.N.	Genel Ücret Ödeme Yükümlülüğü Derecelendirme Notu
İ.Y.D.N.	İdari Yükümlülükler Derecelendirme Notu
M.Y.D.N.	Mali Yükümlülükler Derecelendirme Notu
OFCOM	Office of Communications
RTÜK	Üst Kurul
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	sayfa
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SKAAS	Sayısal Kayıt, Arşiv ve Analiz Sistemi
TDK	Türk Dil Kurumu
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TV	Televizyon
Ü.Ö.Y.D.N.	Ücret Ödeme Yükümlülüğü Derecelendirme Notu
Y.İ.D.N.	Yayıncılık İlkeleri Derecelendirme Notu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığı denetimi özel yayıncıların da sektöre dâhil olmasının ardından Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun (RTÜK) 1994 yılında kurulması ile etkin hale gelmiştir. RTÜK yürürlükte olan yasaların verdiği yetkiyle yayıncılara çeşitli müeyyideler uygulayarak veya gerektiğinde yayıncıları uyararak denetim faaliyetini sürdürmüştür. Yayıncılık teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte yayın ortamı da çeşitlenmiş, karasal ortamdan yapılan yayınların yanı sıra yayıncılara uydu, kablo ve internet ortamından da yayın yapabilme imkânı doğmuştur. Yayıncıların sayısının artmasına paralel olarak birbirinden farklı nitelikte ve içerikte geniş kitlelere yayın yapan birçok yayıncı ortaya çıkmıştır. Bu durum, RTÜK bünyesinde hızlı ve etkin denetim yapılmasının önemini artırmıştır.

RTÜK, yayıncılara yönelik yürütmüş olduğu denetimlerde uygulamış olduğu müeyyideler sebebiyle kimi zaman bir sansür ya da basın özgürlüğünü kısıtlayan bir kurum olduğu yönünde tartışmalara konu edilmiştir. Uygulanan müeyyideler davalara konu edilmiş, alınan mahkeme kararlarında da kimi durumlarda RTÜK kimi durumlarda da yayıncılar haklı bulunmuştur. Yargılama sürecinden kaynaklı olarak RTÜK bünyesinde gerekli evrağın ve savunmanın hazırlanması, alınan mahkeme kararına göre gerektiğinde tekrar RTÜK kurul kararı alınması suretiyle yeniden bir idari işlem yürütülmesi, yayıncılar için ise benzer şekilde mahkeme sürecine hazırlık, kararın yayıncı aleyhine olması durumunda karşılaşılan müeyyidenin uygulanmak durumunda kalınması hem RTÜK hem de yayıncı açısından farklı sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Kamuoyunda da bu bağlamda yaşanan tartışmalar kuşkusuz tüm tarafları yıpratıcı bir duruma sebebiyet verebilmektedir.

Kamu kurum ve kuruluşları devlet politikaları ve ülke menfaatine uygun olarak koymuş olduğu stratejik hedeflere ulaşmak amacıyla bireylere, işletmelere, çeşitli kurum ve kuruluşlara yönelik olarak teşvik sistemlerini uygulamaktadır. Bu teşvik sistemleri bir hedefin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla ilgili taraftan herhangi bir yükümlülük beklemeksizin verilebilmekle birlikte, kamu kurum ve kuruluşların koymuş oldukları çeşitli yükümlülüklere uyum sağlayanların da ödüllendirildiği bir şekilde de uygulanabilmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı yayıncıların RTÜK mevzuatı hükümlerine aykırı davranmaktan dolayı karşılaşmakta oldukları müeyyide sayılarının azaltılmasını sağlamak ve yayıncıları mevzuat hükümlerine gönüllü uyumlarını temin etmek amacıyla neler yapılabileceğine yönelik öneriler sunmak olmuştur. Önerilerin dayanağı oluşturan temel unsur ise yayıncıların derecelendirmesi yoluyla iyi olanların ödüllendirilmesi ve bu yolla mevzuat hükümlerine uyumu yayıncılar nezdinde teşvik etmek oluşturmaktadır.

Bu itibarla, çalışmada medya kavramından ve tarihsel gelişiminden, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan, teşvik sitemlerinden ve derecelendirme yöntemlerinden bahsedilmiş, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ne şekilde derecelendirilebileceğine ilişkin öneriler ortaya konmuştur. Derecelendirme sonucunda mevzuata uygun davranan yayıncılara hangi avantajların verilebileceğine ilişkin öneriler sunulmuştur. Yayıncıların derecelendirilmesi ve derecelendirme sonucunda mevzuata uyumlu yayıncıların ödüllendirilmesinin yayıncıları mevzuata uygun davranmaya teşvik edeceği, bunun RTÜK tarafından yayıncılara uygulanan müeyyideleri azaltacağı, bu sayede RTÜK'ün daha etkin ve hızlı bir denetim yapabileceği, yayıncıların ise yaptırımlara daha az maruz kalacak olması sebebiyle olası mağduriyetlerin önüne geçilebileceği değerlendirilmiştir.

1.1. Problem

Araştırmanın temel sorusunu "Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK mevzuatı hükümlerine uyumlarını artırmak adına neler yapılabilir?" soru cümlesi oluşturmaktadır. Bu sorunun cevap bulması için alt problemler ise şu şekilde belirlenmiştir:

1. Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar hangi kanun maddelerine aykırılıktan ötürü müeyyideler ile karşılaşmaktadır;

-Hangi kanun maddelerine aykırılıktan dolayı yıllar itibariye toplamda kaç tane müeyyide uygulanmaktadır?

-Müeyyidelere dayanak teşkil eden kanun maddelerinin genel itibariyle muhteviyatı nedir?

-Yerel ve ulusal yayıncılar sınıflandırılması yapıldığında uygulanan müeyyide sayısına dayanak teşkil eden kanun maddeleri ne şekilde dağılmaktadır?

2. Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar RTÜK'ten hangi teşvikleri beklemektedir?

-RTÜK'ten beklenen teşviklerin ulusal ve yerel yayıncılar bakımından farklılıkları nelerdir?

-Teşviklerin kaynağı ne şekilde sağlanabilir?

3. Özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ne şekilde derecelendirilebilir?

- Derecelendirme notu ne şekilde hesaplanabilir?

-Derecelendirme notu hesabında ulusal ve yerel yayıncılar bakımından farklılıklar nelerdir?

4. Yayıncıların derecelendirmesi sonucunda elde edebileceği teşvikler ne şekilde belirlenebilir?

5. Derecelendirme yönteminin Türkiye'de yayıncılık sektörünün gelişimine katkıları neler olabilir?

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı, özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK mevzuatı hükümlerine aykırı hareket etmelerini engellemek/azaltmak amacıyla gönüllü uyumu teşvik etmek için derecelendirme yöntemi önerileri sunmaktır. Derecelendirme yöntemi önerileri olabildiğince objektif kriterler dikkate alınmak suretiyle ne şekilde oluşturulabileceğine yönelik olarak analizlerde bulunulmuştur.

1.3. Önem

Son yıllarda yayıncılık teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak farklı yayın ortamlarında ve türlerde, çeşitli yayın içeriklerinde birçok yayın yapılmaya başlanmıştır. Yayıncı kuruluşların yayıncılık ilkelerine uygun hareket etmeleri ve RTÜK mevzuatında yer alan idari ve mali yükümlülüklere uymaları gerekmektedir. Mevzuat hükümlerine uyumun teşvik edilmesi durumunda yayıncıların daha az müeyyide ile karşılaşmasının mümkün olacağı değerlendirilmektedir. Uygulanan müeyyide sayısının azalmasına bağlı olarak RTÜK'ün görece daha önemli ve kritik konularda denetime eğilmesinin sağlanacağı ve bu yolla daha hızlı ve etkin bir denetim sürecinin yürütülebileceği düşünülmektedir.

Yayıncıların RTÜK mevzuatına uygun hareket etmeleri durumunda elde edeceği teşvikler ile hem maddi hem de maddi olmayan itibari faydalar elde edeceğinden daha nitelikli içerikler üretebileceği, bu yolla da Türkiye'de yayıncılık sektörünün gelişebileceği beklenmektedir.

1.4. Sayıltılar

Çalışmanın temel amacı özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak derecelendirme yöntemi önerileri sunmak olduğundan medya hizmet sağlayıcı kuruluş ve yayıncı ibarelerinin kullanıldığı yerlerde kamu medya hizmet sağlayıcıları hariç özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşları kastedilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma kapsamında özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların son yıllarda karşılaşmış oldukları müeyyidelere dayanak teşkil eden kanun maddeleri dağılımını analiz edebilmek bakımından 2018-2022 yıllarını kapsayan beş yıllık dönem dikkate alınmıştır. Kanun maddesi bağlamında müeyyide dağılımları RTÜK İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığından temin edilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ilişkin idari para cezaları tablosundan, RTÜK İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı görev alanı kapsamında giren konularda müeyyidelere ilişkin alınan RTÜK kurul kararlarından ve RTÜK internet sitesinden erişilebilen kararların detaylı incelenmesi yoluyla elde edilmiştir. Araştırmaya başlanıldığında henüz 2023 yılı tamamlanmadığından 2023 yılı çalışmaya dâhil edilmemiş olup sonraki olası çalışmalarda kullanılması önerilmektedir.

1.6. Tanımlar

Çalışma kapsamında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik incelemeler ve analizlerde bulunulduğundan buna ilişkin olarak 6112 sayılı Kanun ve buna bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklerde yer verilen tanımlara yer verilmiştir. Çalışmanın konu akışına göre söz konusu tanımlara yeri geldiğinde değinilecektir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ağırlıklı olarak nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin tercih edildiği, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin takip edildiği araştırma türü nitel araştırma olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2018, s. 61). Nicel araştırmada ise sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda, nicel veriler var olan olayları tarafsız olarak ortaya koyması ve bunlara bağlı yorumları yapabilmek adına yarar sağlamaktadır (Ünal, 2019, s. 60). Bu anlamda araştırmada derecelendirme notu hesaplama yöntemi önerileri ortaya koyulurken objektif faktörlerin belirlenebilmesi için nicel araştırma yöntemlerinden de yararlanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, örneklemini ise 2018-2022 dönemine ilişkin RTÜK kurul kararı ile müeyyide ile karşılaşan özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Veriler kaynak tarama yöntemiyle elde edilmiştir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan müeyyidelere ilişkin bilgiler kararların yer aldığı RTÜK internet sitesinden ve görev alanına giren konular itibariyle RTÜK Daire Başkanlıklarından temin edilmiştir. Aynı zamanda medya hizmet sağlayıcıların taleplerini tespit edebilmek adına yerel ve ulusal yayıncılara yönelik RTÜK ve ilgili Bakanlık bünyesinde yapılan toplantılara ilişkin raporlardan yararlanılmıştır. Bunun dışında, çalışma konusu ile bağlantılı olan tez, makale, kitap, rapor ve internet siteleri taranarak elde edilen veriler analiz edilmiş ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2.4. Verilerin Çözümlenmesi

Tez çalışmasının ana amacı medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak derecelendirme faaliyeti yürütmek ve derecelendirme faaliyeti sonucunda sınıflandırılan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak çeşitli teşvikler sunmak olduğundan öncelikle müeyyideler araştırma dönemi itibariyle incelenmiş ve müeyyidelere dayanak teşkil eden kanun madde sayıları ortaya konmuştur. Ayrıca RTÜK ve ilgili Bakanlık yetkililerinin katılımıyla yerel, bölgesel ve ulusal yayıncıların taleplerini dinlemek amacıyla 2023 yılı içerisinde gerçekleştirilen toplantılarda dile getirilen konular analiz edilerek değerlendirilmiş ve derecelendirme faaliyeti sonrasında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara verilebilecek teşvik önerileri sunulmuştur.

BÖLÜM 3

MEDYA KAVRAMININ TANIMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE MEDYA HİZMET SAĞLAYICI KURULUŞLAR

İnsanlık tarihinin gelişimine paralel bir gelişim gösteren medya yıllar geçtikçe hayatımızın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Kitleleri etkileme ve yönlendirilebilme yönünün bulunması medyanın önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Çalışmanın bu kısmında medya kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan bahsedilmiştir.

3.1. Medya Kavramı

Medya kavramından bahsetmeden önce medya kavramının temelini oluşturan iletişim kavramından bahsedilmesinde fayda bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre iletişim genel anlamda "Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması; bildirişim, haberleşme, komünikasyon" teknik anlamda ise, "telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi; bildirişim, haberleşme muharebe, komünikasyon" olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlükleri, t.y.a).

İlk dönemlerde sadece iki kişi arasında ilişki kurma şeklinde özetlenebilecek iletişim, günümüzde bu durumun ötesine geçmiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitliliği, medya kavramının oluşmasına sebep olmuştur. Yazılı basın, görsel basın ve bilişim alanında haberleşmeyi sağlayan araçlar günümüzde medya kavramını oluşturmaktadır. Yazılı basının yanında radyo ve televizyonun etkin kullanımıyla birlikte medya kavramı meydana gelmiş sonrasında internet ve uygulamalarının gelişmesiyle de sosyal medya denilen yeni bir tür milenyum sonrası ortaya çıkmıştır. Medya temelde haberleşmeyi sağlayan bir yönünün bulunması ile birlikte, bilgi aktarımı, eğlendirme, eğitme ve propaganda vesilesiyle iktidar gücüne erişme ve beraberinde gelişen süreci de yönetmeyi içeren bir entegrasyonun kullanıldığı haberleşme araçlarının tamamı olmuştur (Ayaydın, 2014, s. 12). Uluslararası ortamda yaygın kullanımlı bir sözlük olan Cambridge Dictionary'de ise medya ile ilgili olarak "Gazeteler, radyo, televizyon ve internet gibi halka haber ve bilgi sağlayan tüm kuruluşlar" şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir (Cambridge Dictionary, n.d.).

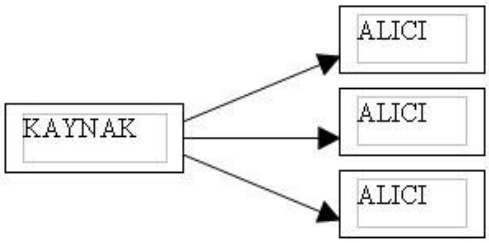
Medya kavramı; haber alma ve haber iletme ihtiyacı sonucunda ortaya çıkmış bir kavram olmasının yanında günümüzde bu amacının çok daha ötesine giderek çift yönlü bir iletişim ortamı haline gelmiştir (Bozkurt, 2020, s. 5). Şekil 1'de çeşitli iletişim ortamlarının yönü kaynak ve alıcı bakımından gösterilmiştir.

Şekil 1

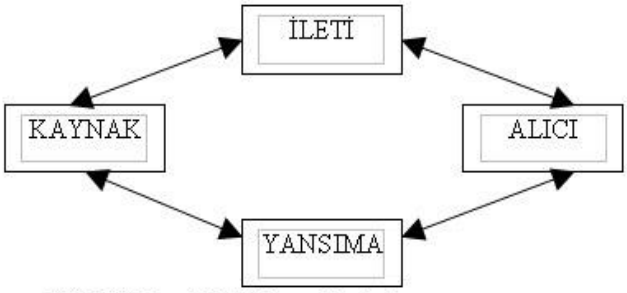
İletişim Ortamları (Efe, 2010).

ŞEKİL- 1: Tek Yönlü Eylem Olarak İletişim(Bir Kaynak-Bir Alıcı Durumu)

ŞEKİL-2: Tek Yönlü Eylem Olarak İletişim(Bir Kaynak-Çok Alıcı Durumu)

ŞEKİL- 3: Karşılıklı Etkileşim Olarak İletişim

İnsanlığın var oluşundan bu yana medya hep var olmuş, insanlığın gelişimine paralel olarak medya da gelişmiştir. Bu gelişim hiç kuşkusuz teknolojik gelişmelerden bağımsız olmamıştır. Teknolojik gelişmeler geniş kitlelere kısa süre veya eşzamanlı olarak bilgi aktarımını kolaylaştırmıştır. Bu gelişmeler medyada yeni tekniklerin kullanımına olanak sağlamış, bunun yanında geleneksel yöntemlerin kullanıldığı medya türleri de etkinliğini sürdürmeye devam etmiştir. Literatürde medya kavramı ile ilgili olarak temelde iki ayrışmanın söz konusu olduğu görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde daha erken

dönemlere ait olan ve daha basit teknolojili medya türleri mevcutken, teknolojik gelişmelerle birlikte geniş yelpazede faaliyet gösteren medya türleri meydana gelmiştir.

Yazılı basın ve görsel-işitsel medya olarak düşünülebilen medya, haber, bilgi ve yorumları gazete ve dergi gibi basılı bir şekilde topluma ulaştıran versiyonu yazılı basın, radyo, televizyon gibi daha çabuk bir yoldan topluma ulaştıran versiyonu ise görsel medya olarak isimlendirilebilmektedir (Soydan & Alpaslan, 2014, s. 57).

Literatürde medya kavramı ile ilgili olarak geleneksel ve yeni nesil medya ile ilgili bir ayrıma gidildiği de görülmektedir. Geleneksel medya, radyo, televizyon yayını, kablo, uydu ve baskı yayıncılığını içermektedir. Yeni medya ise son yıllarda popülerlik kazanan dijital kanallar olarak tanımlanabilmektedir. Yeni medya, internet tabanlı medyayı kapsamaktadır (Shah, 2023).

İnternet tabanlı teknolojik çağda, yeni medya çağı şeklinde adlandırılan dönemde kullanıcılar; iş, araştırma, eğitim, eğlence gibi birbirinden farklı gereksinimlerine göre dijital platformlardan faydalanmaktadır (Sine & Bağ, 2019, s. 83). Bu sebepten ötürü, yeni medyanın kişisel ya da kurumsal olmasına bakılmaksızın kullanıcılarına yoğun bir etkileşim, kişiselleştirilmiş mesaj ve zamandan bağımsız herhangi bir engeli olmayan hareket alanı sağladığı kabul edilmiştir (Akyol A., Akyol M & Yılmaz, 2014, s. 122). İnternet temeline dayanan yeni medya aynı zamanda, sayısal teknolojilerle bir araya gelmiş durumdadır. Günlük hayatta yeni medya; insanların cep veyahut tablet bilgisayarları ile gazete okumaları, cep telefonlarından baktıkları haberlere kişisel görüşlerini belirtmeleri, çektikleri fotoğrafları anında sosyal platformalar vasıtası ile diğer kullanıcılara eriştirebilmeleri yeni medya döneminin bazı özellikleri arasında yer almaktadır (Kırık, A.M., 2017, s. 233).

3.1.1. Medya Kavramına İlişkin Literatürde Yer Alan Tanımlar

Sanayi devriminden bu tarafa günümüz gelişen dünyasında kuşkusuz medyanın önemi her geçen gün artmaktadır. Değişen teknolojilere bağlı olarak iletişim araçlarının gelişmesi ve değişmesine karşın mesajın geniş kitlelere ulaşması amacı değişmemiştir. Medya kavramı da bu bağlamda akademik çalışmalara geniş anlamda konu olmuştur. Literatürde medya kavramı ile ilgili birçok tanımın bulunduğu görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde genel itibariyle literatürde yer alan bu tanımların bazılarından bahsedilecektir.

Türk Dil Kurumana göre medya; "İletişim ortamı ve iletişim araçlarını kapsayan bir kavram" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK Sözlükleri, t.y.b).

Kitlelerle, kitle iletişimine vesile olan televizyon, radyo, gazete ve dergi şeklindeki basın ve yayın organlarını içeren genel bir kavram olan medya; kavramsal bir gerçeklik olarak kitle iletişim araçlarının tamamını kapsamaktadır (Gülçay & Balcı, 2018, s. 239).

Medya birbirinden farklı niteliklerdeki bilgiyi kişilere ve gruplara aktaran bilgilendirme, eğitme gibi ana yükümlülüklere sahip hem görsel, hem de işitsel araçların tamamı şeklinde tanımlanabilmektedir (Soydan & Alpaslan, 2014, s. 57).

Medya, basım, radyo veya televizyon gibi iletişim araçlarını ifade etmekle birlikte çok sayıda insanla iletişim kurmak için bu teknolojilerin bir veya daha fazlasını kullanan büyük ölçekli kuruluşlar olarak da tanımlanmaktadır (Oxford Reference, n.d.).

Haber, eğlence, eğitim, veri veya bilgilendirme mesajlarının dolaşıma girdiği iletişim kanalları olarak tanımlanan medya; gazeteler, dergiler, TV, radyo, reklam panoları, doğrudan posta, telefon, faks ve internet gibi her türlü yayın ortamını da kapsamaktadır (Business Dictionary, 2023).

Birçok tanımının bulunmasına karşın yapılan tanımların ortak özelliğinin medyanın, farklı şekil ve muhteviyattaki mesajları meydana getiren ve ileten bir araçlar ve organlar bütünü olmasıdır (Sayın & Aydın, 2018, s. 146).

3.1.2. Görsel-İşitsel Medya Kavramı

Yazılı basının benimsenmesinden sonra teknolojik gelişmelerin katkısı ile yeni iletişim kanalları oluşmuştur. Yeni oluşan bu medya radyo ve televizyon, sinema gibi işitsel ve görsel medya unsurlarından meydana gelmektedir (Bozkurt, 2020, s.11).

Görsel-işitsel medya, ses ve görüntü teknolojilerini bir araya getirerek oluşturulan ve işitme ve/veya görsel olarak algılanan ve/veya yorumlanan tedbirler, eserler, programlar ve süreçler anlamına gelmektedir. Görsel-işitsel medya, film sektörünü (bunların oluşturulması, altyapının geliştirilmesi ve film mirasının korunması dâhil), medya yeterliliklerini ve okuryazarlığını, video oyunlarını, görsel-işitsel hizmetleri, çevrimiçi, dijital ve etkileşimli içeriği vb. içermektedir (Law İnsider, n.d.). Görsel-işitsel medya, görüntü ve ses unsurlarının bir arada bulunduğu medya türlerinden biri olmuştur. Bu medya türünün avantajlarından

dolayı, iletişim kavramı ile daha uyumlu olduğu düşünülmektedir. Bu medya türünün çıktısı görsel olarak görülebilir ve işitsel olarak duyulabilir olmaktadır. Buna ek olarak, görsel-işitsel medyanın kendisi de öğrenimde, derslerde, okullarda ve ayrıca iş hayatında yazılı sunumlar şeklinde özetlendiği gibi bilgi ve fikirleri iletmek için sıklıkla kullanılan bir araç olarak işlev görmektedir. Aynı zamanda, görsel-işitsel medya, görüntü unsurlarının yanı sıra ses unsurlarına da sahip olan medya türüdür. Bu medya türü daha fazla niteliklere haiz olmaktadır, çünkü yukarıda da belirtildiği gibi işitsel ve görsel medya türlerinin tamamını içermektedir. Görsel-işitsel medya, öğrenme fonksiyonu sürecinde bilgi, fikir ve tutumların aktarılmasında yazılı ve sözlü kelimelere yardımcı olmak için kullanılan materyaller veya araçlar anlamına gelen görsel-işitsel yardımcılardan oluşan bir kavram olarak da algılanabilmektedir. Görsel-işitselin bir diğer anlamı ise hareketli görüntü ve ses yansıtabilen bir dizi araç olarak değerlendirilmesidir. Görüntü ve seslerin birleşimi de orijinal nesne ile aynı olan bir karakter meydana getirmektedir. Görsel-işitsel medya kategorisinde yer alan araçlar video VCD, televizyon, ses ve ayrıca filmden oluşmaktadır. Basitten yüksek teknolojiye, en kolay ve doğal olarak var olandan uzmanların kendilerinin tasarlaması gereken medyaya kadar günümüzde iyi bilinen birçok medya türü ve biçimi bulunmaktadır (Surya, 2023).

Görsel-işitsel medya denildiğinde akla çoğunlukla televizyon ve radyo gelmektedir. Gelişen teknolojilere bağlı olarak yeni yayın ortamları ortaya çıkmış olsa da temelde televizyon ve radyonun halen varlığını ve yaygınlığını etkin bir şekilde sürdürdüğü görülmektedir.

Bir asırdan fazladır kitle iletişim araçları üzerinden yayınlar yapılmaktadır. Yayıncılık önceleri radyo ile başlamıştır. Dönemine göre benzersiz olan teknoloji, sonraki dönemlerde yerini hala daha günümüzde en yaygın olarak kullanılan televizyon teknolojisine bırakmıştır (Demirer, 2023, s. 3).

Kitleler arası iletişim televizyonun keşfiyle büyük bir gelişim göstermiştir. 20. yüzyılın son çeyreğinde radyo ve televizyon gibi askeri amaçlı olan yeni bir buluş dünyaya tanıtılmış ve bu yolla gelecek dönemi inşa edecek olan yeni bir sistemin temelleri oluşturulmuştur. Bu buluşun adı "İnternet" olmuştur. İnternet Amerika Birleşik Devletleri ordusu tarafından kullanılması hedeflenerek meydana gelmiş bir iletişim ve bilgi ağı olarak ortaya çıkmıştır. Soğuk savaş döneminde dünya kutuplar halinde bölünmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemi uzay araştırmaları çalışmaları takip etmiş ve uzay yarışına Amerikan

Ordusu tarafından kullanılması planlanan internet araştırmaları "Arpanet" adıyla gündeme gelmiştir. Önceleri savunma bakanlığı ve ordunun takibi için tasarlanan yeni bilişim sistemi, kısa süre içinde hızlıca dönüşüme uğramıştır. Günümüzde internet yaygın olarak farklı amaçlarla kullanılmaktadır. Başlangıçta askeri amaçla kullanılmak için tasarlanan bir bilgi teknoloji sistemi zaman içerisinde dönüşerek bireylerin özgün kullanım alanları yaratma ve bağımsız düşünme, eylem yapma, fikir sunma gibi işlevleri bulunan bir yapıya dönüşmüştür (Demirer, 2023, s. 8).

İnternet ve bilgi teknolojileri sistemlerinin gelişmesiyle, daha önce keşfedilmiş ve gelişen diğer kitle iletişim araçlarından farklı bir gelişme göstermiştir. Radyo ve televizyon, dönemin özellikleri dikkate alındığında erişilmesi kolay olmayan araçlar olarak değerlendirilebilmektedir. İnternetin hızla yaygınlaşıp kullanım ağının genişlemesiyle daha önceki teknolojilere göre çok daha fazla erişilebilir ve maddi olarak daha uygun koşullarda temin edilebilir olmuştur. Artık bir dizüstü bilgisayar ve online internet ağı sayesinde herkes gazeteci, eleştirmen, sanat yorumcusu ya da içerik üreticisi olabilmektedir. Günümüz erişimi en ideal düzeye yaklaşmış olsa da 2000'lerin başına kadar dünyada erişim düzeyi halen düşük kalmıştır. İnternetin bireyler, kurumlar ve devletler tarafından kullanılabiliyor ve bu yolla rahatlıkla etkileşime geçilebiliyor olması, radyo ve televizyondan farklı bir boyutta ticari yaklaşım geliştirilmesine yol açmıştır. İnternet teknolojilerinin gelecek yıllarda sağlayacağı hızlı, ucuz ve erişilebilir ticari kazanımlar, internet teknolojileri bağlı yeni tür medya oluşumuna zemin oluşturmuştur. Türkiye'de çevirmeli telefon hatlarıyla milenyumunun ilk yıllarında bağlanılan internete artık fiber kablolar vasıtasıyla yüksek hızda erişim sağlanmaktadır. Yüksek hız ve erişilebilirlik gibi avantajlar interneti, yani sosyal medyayı diğer yayın araçlarından ayıran başlıca farkların başında gelmektedir. Bu dönüşüm süresince, sosyal medya, kendine özgü çalışma alanlarını geliştirerek kültür oluşturmuş ve kendine has, farklı araçlara gereksinim duymayacak kitlesini meydana getirmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle bilgisayar ortamında erişilebilir olan internet ve yeni medya teknolojileri yakın zamanda hayatımızla akıllı telefonlar vasıtasıyla bütünleşmiştir. Akıllı telefon uygulamaları, sosyal medya, dijital medya, yeni medya, internet teknolojilerini herkesin en kısa yoldan ulaşabileceği şekilde insan hayatına çok yakın zamanda girmiştir. Akıllı telefonlardan önce bilgisayarlar aracılığıyla erişilebilen yeni medya platformlarına artık kolay erişim sağlanabilmektedir. İnsanlar cep telefonundan ücretli ya da ücretsiz birçok platforma anlık erişim olanağına sahip olmuştur. Bilgisayar ve akıllı telefon uygulamaları üzerinden ilerleyen yeni medya teknolojileri birbiri ile bağlantılı ve birbirlerini takip

etmektedirler. Akıllı telefonların yanında son zamanlarda; tabletler, oyun konsolları, akıllı televizyon gibi araçlar aracılığıyla da internet sistemlerine erişme olanağı sağlanmıştır. İnternet üzerinde yer alan birçok web sitesi ve portal aynı zamanda uygulamalar vasıtasıyla işletim sistemine sahip olan akıllı cihazlara indirilerek kullanılabilmektedir (Demirer, 2023, s. 9-10).

3.2. Medyanın Tarihsel Gelişimi

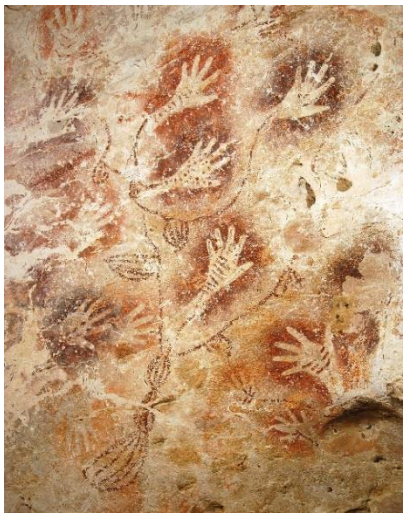
Medya kavramının daha iyi anlaşılması bakımından medyanın tarihsel gelişimini incelemekte fayda bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde medyanın Dünya ve Türkiye'deki gelişimden bahsedilmiştir.

3.2.1. Medyanın Dünya'da Tarihsel Gelişim Süreci

Medya tarihinin yaklaşık kırk bin yıl önce Endonezya'nın Sulawesi adasındaki bir mağaranın duvarlarında yer alan resimler, insan ellerinin izleri ile insanlar tarafından bırakılan bazı işaretlerin varlığı ile başladığı düşünülmektedir. Bundan birkaç bin yıl sonra yapılan mağara resimleri (Şekil 2) ile oluşturulan sanat eserlerinin tam olarak hangi amaçla yapıldığı bilinmemekle beraber uzmanlar bunun iletişim kurmanın ilk örnekleri olabileceğini öne sürmektedirler (Taylor, 2023).

Şekil 2

Mağara Resimleri (Fage & Chazine, 2010, s. 102).

İlk medya hareketlerine örnek olarak milattan önce 600 yılı civarındaki “Mısır Papirüs Parşömenleri” ile “Atina’daki Halk Kütüphanesi” verilebilmektedir (McPherson, 2002). Uzun bir bekleyişin ardından yeni teknolojilerin keşfedilmesinden sonra "Kitle iletişim araçları" hayata geçmiştir. Bunlardan öncelikli olan, milattan önce 100 yılı civarında Çin'de icat edilen kağıt olmuştur. Bundan dolayı iletişim el yazısı ile yazılan kağıtla devam etmiştir (Taylor, 2023).

Johannes Gutenberg'in 15. yüzyılda hareketli tip matbaayı icat etmesine kadar, kitaplar özenle el yazısıyla yazıldığından hiçbir kopya birbirinin aynısı olmamıştır. Matbaa, basılı medyanın seri üretimini sağlamıştır (Libraries, n.d.). İlk gazeteler 17. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır ancak az sayıda insan okuryazar olduğundan okuyucu sayısı sınırlı olmuştur. Daha fazla insan okuma yazma öğrendikçe kitle iletişim araçlarının erişimi de artmıştır. The Times of London gibi yüksek tirajlı gazeteler 1800'lerin başlarında büyük okuyucu kitlesini geliştirmiştir. Yüksek hızlı döner baskı makineleri büyük hacimler üretmiştir ve demiryollarının geliştirilmesi geniş dağıtım amacıyla yapılmıştır (Taylor, 2023).

Fotoğrafçılığın keşfedilmesi medyayı değiştirmiştir. Örneğin; Matthew Brady, 1862'de ABD İç Savaşı sırasında çektiği fotoğraflardan oluşan bir sergi düzenlemesi ile Amerikalılar Antietam Muharebesi'ndeki gördükleri ölü fotoğrafları karşısında şok olmuş ve ayağa kalkmıştır. New York Times, Brady'nin ‘savaşın korkunç gerçekliğini bize gösterdiğini’ kaydetmiştir. Gazetelerin fotoğraf basmasına, 19. yüzyılın sonlarında bulunan bu yeni teknoloji olanak sağlamıştır. Lumière kardeşler 1895 yılında Paris'te halka açık ilk hareketli resim gösterisini yapmışlardır. Bir diğer önemli gelişme ise kodlar aracılığı ile iletişim sağlayan telgrafın keşfi olmuştur. Samuel Morse bu kodu 1835'te icat etmiştir. Bir dizi nokta ve çizgi bir telgraf telinden gönderilip diğer uçtan alınabilmiştir. Mesajlar uzun mesafelere neredeyse anlık bir hızla gönderilebilmiştir. O zamana kadar bilginin en hızlı ulaşım hızı demiryolları aracılığıyla saatte 55 km civarında olmuştur. 1876 yılında Alexander Graham Bell telefonu icat etmesi ile artık anında iki yönlü sesli iletişim mümkün olmuştur. Aralık 1901'de İtalyan mucit Guglielmo Marconi, Newfoundland, St. John's'taki Signal Hill'de uçurtmaya bağlı bir radyo anteni uçurarak 3.400 km uzaklıktaki İngiltere'nin Cornwall kentinden bir radyo sinyali almıştır. Bu sayede kablolar olmadan anında iletişim mümkün olmuştur. Kanadalı mucit Reginald Fessenden beş yıl sonra konuşmasını Atlantik ötesine iletmiştir (Taylor, 2023).

KDKA radyo istasyonu ilgili yıl yapılacak olan başkanlık seçimlerinin sonuçlarını duyurmak amacıyla 2 Kasım 1920'de Pittsburgh, Pensilvanya'da yayına başlamıştır. Ses ile yapılan yayınlara sekiz yılın ardından resimler de eklenmiştir. W3XK, denilen bu sistem Washington'un bir banliyösünde bulunmakla birlikte, dört yıl süresince genellikle amatörlere televizyon yayını yapmıştır. Ancak televizyonların insanların evlerine yaygın şekilde yerleştirilmesi 1940'ların sonlarına kadar gerçekleşmemiştir. Televizyon teknolojisi yıllar geçtikçe gelişmeye devam etmiştir. Medyada meydana gelen çığır açan gelişme 1965'te gerçekleşmiştir. Ancak henüz bu gelişme fark edilmemiştir. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'ndeki bir laboratuvarda iki bilgisayar kendi aralarında iletişim kurmaya başlamıştır. Teknoloji, bir mesajı bireysel paketlere ayırmış ve bunlar daha sonra alıcı bilgisayarda yeniden birleştirilmiştir. Pek çok iyileştirmeyle bu, İleri Araştırma Projeleri Ajans Ağı (ARPANET) haline gelmiştir. ARPANET, 1969 yılında ABD ordusu tarafından bir iletişim yöntemi olarak kabul edilmiştir. Bu sistem bilgi paketlerinin farklı yollar kullanarak ağlar üzerinden yönlendirilmesine izin vermeye imkân sağlamıştır. Buradaki fikir, bir iletişim hattının düşmanca bir eylem nedeniyle kesilmesi durumunda sistemin hasarsız bir rotaya geçme mantığına dayanmaktadır. 1974 yılında ARPANET ticari kullanıma uyarlanmıştır. WordsSideKick.com, 1976'da Kraliçe II. Elizabeth'in ilk e-postasında "gönder düğmesine" bastığını bildirmiştir. Daha sonra, 1990 yılında Tim Berners-Lee, insanların internette dolaşmasına olanak tanıyan bir teknoloji olan Hyper Text Markup Language'ı (HTML) geliştirmiştir. Sonraki yıl, World Wide Web faaliyete geçmiş ve 1993 yılına gelindiğinde 600 web sitesi ve iki milyon bilgisayar internete bağlı duruma gelmiştir. 1998 yılında Google arama motorunun doğması ile insanların interneti kullanma şekli tamamen değişmiştir. 2004 yılında Facebook çevrimiçi olmasıyla sosyal ağ fenomenliği başlamıştır. Ocak 2020 itibarıyla 1,7 milyardan fazla web sitesi bulunmakta ve her gün yaklaşık 140.000 yeni web sitesi oluşturulmaktadır (Taylor, 2023). Bununla birlikte, sosyal medya platformları devamlı, güncellenebilir, sanal paylaşımlar yapılabilmesi ve tüm kullanıcıların erişimine açık olması sebebiyle günümüzdeki, en önemli, medya platformlarından biri haline gelmiştir (Özdemir, 2022, s. 8). Sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen yayınların yanı sıra internet tabanlı yayınlar da gün geçtikçe artmaktadır. Özellikle maliyetinin daha düşük olması sebebiyle de yeni yayıncılığa başlayanlar çoğunlukla internet tabanlı yayıncılığı tercih etmeye başlamışlardır. Özellikle teknik teçhizat ve altyapı ihtiyacının az olması, sadece bir cep telefonu ile olsa dahi yayın yapabilme imkânının olması internet tabanlı yayınları daha cazip hale getirmektedir.

3.2.2. Medyanın Türkiye'de Tarihsel Gelişim Süreci

Türkiye'de medyanın tarihsel gelişiminin öncelikle Osmanlı Devleti dönemi itibariyle incelenmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Nitekim medyanın temellerinin Osmanlı Devleti döneminde atıldığı görülmektedir.

İletişim faaliyetleri Osmanlı'da modernleşmenin bir vasıtası olarak başlamıştır. Tanzimat döneminden önce merkezi yönetim tarafından yayınlanan resmi bildiriler yerel yönetimlere "Ulak" veya "Tatar" olarak adlandırılan görevliler vasıtasıyla ulaştırılmış, yerel yönetimler de merkezden iletilen haberleri "Tellallar" ve "İmamlar" aracılığı ile halka duyurmuşlardır (Kapaklı, 2014, s. 243). Osmanlı'da ilk matbaa İbrahim Müteferrika tarafından 1729 yılında dönemin şeyhülislamından fetva alınmasının ardından yayına başlamıştır (Karaca, 2023). Türkçe olarak 1 Kasım 1831'de yayınlanan Takvim-i Vekayi adlı gazete ülkemizin basın tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. Öncesinde Osmanlı sınırları içerisinde yayınlanan gazeteler azınlıkların ve yabancıların kendi dillerinde yayınladıkları gazeteler olmuştur. İlk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekayi'nin yayınlandığı, II. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz'in padişahlık yıllarını kapsayan "Tanzimat Dönemi" olarak ifade edilen dönem Türk basının doğduğu dönem olarak ele almak mümkündür. Çünkü ilk gazeteler bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, çok kısa bir süre içerisinde çeşitli boyutlarda birçok gazetenin yayın hayatına girdiği görülmektedir (Kapaklı, 2014, s. 244). Osmanlı'da gazetecilik ile başlayan medya tarihi teknolojik gelişmeler ile paralel bir şekilde Türkiye Cumhuriyetinde gelişimine devam etmiştir.

Türkiye'de yayıncılığın kuruluşu 1920'lerde dünyayla eş zamanlı sayılabilecek bir tarihe dayansa da, gelişimi benzer şekilde olmamış, radyo şebekesi 1960'larda halen çok sınırlı bir kapsama alanı ve teknik kapasiteyle çalışmasına devam etmiştir. Radyo şebekesinin güçlendirilmesi amacını gerçekleştirmek için planlı kalkınma döneminde buna öncelik verilmesi ile birlikte, televizyon şebekesinin kurulması yönünde de ilk adımların atılması yayıncılığın toplumsal ve siyasi yaşantıda artan bir şekilde daha merkezi bir konuma yerleşmesine yol açmıştır. Aynı dönemde, anayasal güvenceyle ve özerk bir yapıda Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun (TRT) oluşturulmasıyla yayıncılığın yeni bir idari yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir (İlaslan, 2016, s. 209). TRT, 1 Mayıs 1964 tarihinde, radyo ve televizyon yayınlarını yapabilmek gayesiyle ve özel yasayla, özerk bir kamu tüzel kişiliğine haiz bir şekilde kurulmuştur (TRT, t.y.).

Türkiye'de televizyonun başlangıcı Nuran Devres'in TRT ekranlarından yapmış olduğu 'Burası 3. Bant 5. Kanaldan deneme yayınları yapan Ankara Televizyonu. Bugün 31 Ocak 1968. Bu akşam ki deneme yayınına başlıyoruz.' anonsu sayılmaktadır. İlk canlı tiyatro oyunu Şair Evlenmesi 1968 yılında ekrana gelmiştir. TRT Ankara televizyonu ilk yayınları haftada üç gün yapılmış, bir yıl sonra ise dört güne çıkarılmıştır. Üç saat süren canlı yayınlarda haberler, belgeseller, filmler ve çizgi filmler yayınlanmıştır. Televizyon, ilk yayınlarını sinema salonlarında yapmakla birlikte maliyet olarak pahalı olduğu için her evde bulunması mümkün olmamıştır. Bundan dolayı, televizyon ya da dizi ve yapım misafirlikleri başlamış, yapımlar üzerine tartışmalar ve yorumlar yapılmıştır. Bu sayede televizyon kitle iletişim araçlarından farklı olarak sosyal iletişimi de kuvvetlendirmiştir (Arslan, 2022, s. 9). İlk özel televizyon kanal 1 Mart 1990'da kurulan Magic Box olmuş sonrasında art arda özel kanallar kurularak, yayına hayatına başlamıştır (Kalyoncuoğlu, 2021).

Teknolojik gelişmelerle birlikte aynı zamanda farklı ortamlardan da yayın yapma imkânı doğmuştur. Bunlar kısaca uydu, kablo, internet ortamlarından yapılan yayınlar şeklinde ifade edilebilmektedir.

Karasal yayıncılık Türkiye'de 1968 yılında başlamasının ardından TRT tarafından uydular üzerinden TV yayıncılığı, o dönemlerde PTT, günümüzde ise Türksat A.Ş. tarafından işletilen Gölbaşı yer istasyonundan 1984 yılında ilk canlı yayına çıkılması ile başlamış, 1986 yılında ise Intelsat uydusundan tüm Türkiye'ye yayın yapılmasıyla devam etmiştir. Eutelsat F-5 uydusu üzerinden 1990 yılında Star televizyonu ile başlayan iletim ile özel TV yayıncılığı dönemi başlamıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından Türksat projesi başlatılmıştır. İlk uydumuz olan Türksat 1A 1994 yılında fırlatma sırasında düşmüş fakat aynı yıl Türksat 1B ve 1996 yılında ise Türksat 1C uyduları başarıyla faaliyetine başlamıştır. Türk Telekom ve Alcatel ortaklığı ile kurulan Eurasiasat şirketine ait Eurasiasat-1 uydusu 2001 yılında, Türksat 1C ile beraber 42 derece doğu lokasyonunda faaliyetine başlamış, uydu hizmetleri, tüm uydular ve yer istasyonları 2004 yılında Türk Telekom'dan ayrılarak Türksat A.Ş. isimli yeni kurulan bir şirkete devredilmiştir. Bunun akabinde yurtdışı uydularından yayın yapan TV kuruluşları Türksat uydularına bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır. 2000 yılından sonra uydu yayınlarında ciddi artış meydana gelmiş ve hızla gelişimini devam ettirmektedir. Uydu üzerinden TV ve radyo yayıncılığının ilerleyen yıllarda da gelişimini devam ettirmesi beklenmektedir. Uydu yayıncılığının yanında Kablo TV yayıncılığının da nüfusun yoğun olduğu bölgelerde gelişmesi beklenmektedir (Yusuf Gökçe, t.y.).

Gazete ve dergilerin internet ortamında yayınlanmasını müteakip televizyon ve radyolar da internet ortamından yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye'de internette yerini alan ilk televizyon kanalı 12.06.1997 yılında internette faaliyetine başlamıştır. Bu sayede Türkiye'de görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamına taşınması başlamıştır ve son yıllarda da gelişimine devam etmiştir (Algan, 2021, s. 11-12). Bununla birlikte, zamana bağlı kalmaksızın yayın yapmaya imkân sağlayan ve kişilerin tercihleri doğrultusunda yayınları takip edebilecekleri bir yayın türü olan isteğe bağlı yayın hizmetleri de Türkiye'de dünyadaki gelişmelere paralel bir şekilde gelişimini sürdürmüştür.

3.3. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar ve Platform İşletmecileri

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunda Medya Hizmet Sağlayıcı, "Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişi" olarak, yayıncı ise "Televizyon ve/veya radyo yayın hizmeti veren medya hizmet sağlayıcı" şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye'de Görsel-İşitsel medyaya yönelik düzenleyici ve denetleyici faaliyetler RTÜK tarafından gerçekleştirilmektedir.

Yine aynı Kanunda Platform İşletmecisi, "Çok sayıda yayın hizmetini bir veya birden fazla sinyal hâline getirerek uydu, kablo ve benzeri ortamlardan şifreli ve/veya şifresiz olarak izleyicinin doğrudan alacağı şekilde iletimini sağlayan kuruluş" olarak tanımlanmaktadır. Platform işletmecileri esas itibariyle medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan ayrılmakta, yayıncı kuruluş olarak değerlendirilmemektedir. Temel faaliyeti mevcut bir yayıncıya ait yayınları iletmek olup 6112 sayılı Kanun kapsamında RTÜK denetimine tabidir.

3.3.1. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Türkiye'de özel radyo ve televizyon yayınları 1990 yılından itibaren herhangi bir yasal düzenleme bulunmaksızın faaliyetine başlamıştır. 1993 yılında Anayasa değişikliği yapılarak radyo ve televizyon yayınlarının sadece kamu tarafından gerçekleştirilmesi düzenlemesi değiştirilerek, özel radyo ve televizyon yayınlarının yapılması imkânı doğmuştur. Özel radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen Mülga 3984 sayılı Radyo ve

Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 1994 yılında yürürlüğe girmesiyle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kurulmuştur. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli, Anayasanın 133. maddesi kapsamında üyeleri TBMM Genel Kurulunca seçilen, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliğine haizdir. Mülga 3984 sayılı Kanun, 1994 yılında yürürlüğe girmesinin ardından Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçeleri ile yayın teknolojisindeki gelişmeler, sektörün ve toplumun beklentileri göz önünde bulundurularak yeni bir kanun taslağı hazırlanması ihtiyacı doğmuş, bu doğrultuda hazırlanan taslak, 15 Şubat 2011 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasalaşması ve Cumhurbaşkanının onayının ardından, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 3 Mart 2011 tarihli ve 27863 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. AB müktesebatına uyum uyarınca 35 fasıldan biri olan Bilgi Toplumu ve Medya Faslının kapanış kriterlerinden biri, RTÜK Kanununun Yönergeye uyumlaştırılması olduğundan, yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte bu şartın yerine getirilmesi sağlanmıştır (RTÜK, t.y.a).

3.3.2. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Yayın Ortamları

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar günümüzde karasal, uydu, kablo ve internet ortamından yayınlarını sürdürmektedirler. 6112 sayılı Kanun ile ilgili Yönetmeliklerde yayın ortamlarına ilişkin tanımlar şu şekilde yer almaktadır:

Karasal ortamı: Yayın hizmetinin karasal verici sistemleri vasıtasıyla alıcılara iletildiği ortamı,

Uydu Ortamı: Yayın hizmetinin uydu kapasitesi vasıtasıyla alıcılara iletildiği ortamı,

Kablo ortamı: Yayın hizmetinin her türlü kablo altyapısı üzerinden abonelere iletildiği ortamı,

İnternet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı…

Bu kapsamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sayılan ortam/ortamlarda yayın lisansı almak ya da mevcut yayın lisanslarını yenilemek için RTÜK'e müracaat etmeleri gerekmektedir. Müracaatları sonrasında gerekli belgeleri tamamlayan kuruluşların talepleri RTÜK tarafından değerlendirilmekte ve talepleri uygun bulunan kuruluşların yayın lisansları yenilenmekte veyahut lisans verilmektedir.

3.3.3. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluş Yayın Lisans ve/veya Yayın Hakkı

Öncelikle çalışmanın bu bölümünde 6112 sayılı Kanunda yer alan yayın lisansının tanımına yer verilecektir. Kanunda yayın lisansının tanımı şu şekilde belirtilmiştir:

> Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, bu Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelik ve diğer düzenlemelerde belirtilen şartları haiz oldukları takdirde kablo, uydu, karasal ve benzeri ortamlardan her türlü teknoloji ile yayın yapabilmeleri için her bir yayın türü, tekniği ve ortamına ilişkin olarak ayrı ayrı olmak üzere Üst Kurulca verilen izin belgesini…

Çalışmanın bu kısmında ise uydu, kablo ve internet ortamından yayın lisans türlerine ilişkin mevzuatta yer alan lisanslama sürecine ilişkin açıklamalara yer verilecek olup uydu ortamından lisanslama süreci Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uydu Yayın Yönetmeliği'nin 5 inci maddesi birinci fıkrasında şu şekilde ifade edilmektedir:

> Üst Kurul tarafından; uydu ortamından yayın hizmeti vermek üzere müracaat eden ve başvuru için gerekli bilgi ve belgeleri sunarak İdari ve Mali Şartlar Yönetmeliği ve bu Yönetmelikte belirtilen şartları yerine getiren medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan radyo yayını yapacak olanlara U-RD yayın lisansı, televizyon yayını yapacak (Değişik ibare: RG-30/7/2019-30847) olanlara standart çözünürlüklü yayın tekniği (SD) için U-TV SD, yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (HD) için U-TV HD, 4K ultra yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (4K) için U-TV 4K ve 8K ultra yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (8K) için U-TV 8K yayın lisansı, isteğe bağlı yayın hizmeti verecek kuruluşlara

U-İBYH yayın lisansı verilir. Aynı medya hizmet sağlayıcı şirket ancak bir radyo, bir televizyon ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunabilir ve bu hizmetler için, eş zamanlı yayın yapmak kaydıyla, uydu ortamında her bir yayın tekniği için ayrı ayrı yayın lisansı almak zorundadır.

Kablo ortamından lisanslama sürecine ilişin olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolu Yayın Yönetmeliği'nin 5 inci maddesinin birinci fıkrasında:

Üst Kurula kablo ortamından yayın hizmeti vermek üzere müracaat eden ve başvuru için gerekli bilgi ve belgeleri sunarak İdari ve Mali Şartlar Yönetmeliği ve bu Yönetmelikte belirtilen şartları yerine getiren medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan radyo yayını yapacak olanlara K-RD yayın lisansı, televizyon yayını yapacak (Değişik ibare: RG-30/7/2019-30847) olanlara standart çözünürlüklü yayın tekniği (SD) için K-TV SD, yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (HD) için K-TV HD, 4K ultra yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (4K) için K-TV 4K ve 8K ultra yüksek çözünürlüklü yayın tekniği (8K) için K-TV 8K yayın lisansı, isteğe bağlı yayın hizmeti verecek kuruluşlara KİBYH yayın lisansı verilir. Aynı medya hizmet sağlayıcı şirket ancak bir radyo, bir televizyon ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunabilir ve bu hizmetler için ayrı ayrı yayın lisansı almak zorundadır.

Hükmü yer almaktadır. Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmeliğin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında ise;

Bu Yönetmelikte belirtilen şartları sağlayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan internet ortamından radyo yayını sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-RD yayın lisansı, internet ortamından televizyon yayını sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-TV yayın lisansı, internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak için talepte bulunanlara İNTERNET-İBYH yayın lisansı verilir.

Belirtilen söz konusu yönetmelikler uyarınca uydu, kablo ve internet üzerinden yayın lisansı sahibi olan kuruluşların yayın lisans süreleri on yıldır. Mevcutta yayın lisansı olan bir kuruluşun mevzuatta öngörülen süre içerisinde yayın lisansının yenilenmesi için başvurması, mevzuatta belirtilen şartları yerine getirmeleri ve RTÜK tarafından uygun bulunması halinde yayın lisansları on yıl süre ile yenilebilmektedir.

Karasal ortamdan yapılan yayınlara ilişkin olarak ise 6112 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi:

> Üst Kurulca sıralama ihalesi yapılıp, karasal yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içerisinde, sadece 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun geçici 6 ncı maddesi uyarınca karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşları, Üst Kurulca yayın yapmalarına müsaade edilmiş olan yerleşim yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla, yayınlarına devam ederler...

Hükmü uyarınca söz konusu kuruluşlar sıralama ihalesi yapılıncaya kadar verilen bu yayın hakkı uyarınca geçecek süre içerisinde yayınlarına devam edebilmektedir.

3.3.4. Sektörü Oluşturan Kuruluşlara İlişkin Sayısal Bilgiler ve Medyada Yoğunlaşma

İdari, mali ve teknik denetimlerine ilişkin iş ve işlemler 2024 yılı Ocak ayı itibariyle RTÜK tarafından yürütülen, RTÜK kayıtlarında yer alan sektörü oluşturan kuruluşlara ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır. Söz konusu tabloda RTÜK bünyesinde lisans/yayın hakkı veya yayın izni bulunan sadece özel nitelikteki medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sayısına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu itibarla, kamu niteliğindeki medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ilişkin bilgilere söz konusu tabloda yer verilmemiştir.

Bu tabloda belirtilenler dışında lisans almak üzere RTÜK'e başvuran ancak henüz işlemleri tamamlanmamış kuruluşlara yönelik işlemler de RTÜK bünyesinde yürütülmektedir. Herhangi bir ortamdan yayın lisansı olmadan yapılan yayınlara yönelik işlemler de yine RTÜK tarafından yerine getirilmektedir. Tablo 1'de sayıları yer alan kuruluşlara ilişkin bilgiler RTÜK yayıncı kütüğünde tutulmaktadır. Tablo 1'de yer alan veriler sahip olunan güncel yayın lisans/yayın hakkı türüne göre değişmektedir.

Tablo 1

Sektörü Oluşturan Kuruluşlar

Yayın Lisans/Hakkı Türü	Sayı
Yerel Televizyon (T3)	135
Bölgesel Televizyon (T2)	8
Ulusal Televizyon (T1)	14
Yerel Radyo (R3)	789
Bölgesel Radyo (R2)	80
Ulusal Radyo (R1)	36
Kablolu Televizyon (K-TV)	132
Kablolu Radyo (K-RD)	9
İnternet - TV Yayın İzni/Lisansı	257/40
İnternet - RD Yayın İzni/Lisansı	644/12
İnternet - İBYH Yayın İzni/Lisansı	2/42
Uydu Televizyon (U-TV)	280
Uydu Radyo (U-RD)	76

(RTÜK, 2024)

Herhangi bir ortamdan yayın lisansı/yayın hakkı bulunan kuruluşun sahip olduğu bu yayın lisansı/yayın hakkına istinaden yeni bir lisans almaksızın internet ortamından aynı yayınlarını yapabilmelerine imkân sağlandığından, buna ilişkin izin sayıları da yine Tablo 1'de belirtilmiştir. Sektörde farklı lisans ve yayın hakkına sahip birçok kuruluş bulunmakla beraber, herhangi bir kuruluş özelinde yoğunlaşmanın önlenmesine yönelik denetimler de yine RTÜK bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

Medya kuruluşlarının temel amaçlarının diğer ticari işletmelerden farklı olarak kamu yararına yönelik faaliyetlerde bulunan kuruluşlar olması beklenmektedir. Başka bir deyişle kâr fazlalığından ziyade, demokratik ortamın temel unsurları olan nitelikli, özgür ve bağımsız bir bilgiyi meydana getirmek asıl gaye olmalıdır. Fakat sanayi devriminin bütün alanlarda olduğu gibi medya sektörünü de endüstriyel olarak geliştirmesi, medya sektörünü de ekonomik organizasyonda ön plana getirmiştir. Bu sebeplerden ötürü kapitalist sistemin egemen olduğu toplumlarda medya, ekonomik ve politik fonksiyonları ile sanayi sektörünün içinde olan bir kuruluş haline gelmiştir (Büyükbaykal & Yılmaz, 2021, s. 539). Medya kuruluşları de böylece çağın gereklerine uygun olarak kâr amacı güden kuruluşlar haline dönüşmek durumunda kalmışlardır. Kâr amacının şiddetlenmesi medyada yoğunlaşmanın artmasına zemin hazırlamıştır.

Aidiyetin bir ya da birkaç kişinin elinde bulunması yoğunlaşma olarak tanımlanmaktadır. Yoğunlaşmanın medyadaki anlamı ise bu aidiyetin medya sahipleri

arasında meydana gelmesidir. Medyada yoğunlaşma kavramını tekelleşmeden ayrıştıran husus sermaye aidiyeti ile birlikte izlenme aidiyeti, gelir aidiyeti, fikir aidiyeti, siyasi aidiyeti de kapsamasıdır. Yoğunlaşmanın bu şekilde cereyan etmesi dördüncü kuvvet olarak tanımlanan medyanın ürkütücü boyutunu ortaya koyması sebebiyle, halkın haber alma ve yayma özgürlüğü açısından da büyük risk teşkil etmektedir (Ataş, 2018, s. 50). Bu itibarla, yoğunlaşmanın önlenmesine yönelik yürütülecek faaliyetler büyük önem arz etmektedir. Yoğunlaşmanın önlenmesine yönelik faaliyetler kuşkusuz medyada çoğulculuğun önünü de açmış olacaktır. Sektöre yeni giren yayıncılar kendilerine faaliyet alanı bulabilecektir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sektörde yoğunlaşmasının önlenmesine yönelik olarak 6112 sayılı Kanunun 37 nci maddesinin (a) bendinde "Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak." ile aynı Kanunun 19 uncu maddesinin (d) bendinde "…Bir gerçek veya tüzel kişi doğrudan veya dolaylı olarak en fazla dört karasal yayın lisansına sahip medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ortak olabilir. Ancak, birden çok medya hizmet sağlayıcıya ortaklıkta bir gerçek veya tüzel kişinin doğrudan veya dolaylı hisse sahibi olduğu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yıllık toplam ticarî iletişim geliri, sektörün toplam ticarî iletişim gelirinin yüzde otuzunu geçemez…" hükümlerine yer verilmiştir. Bu hükümler RTÜK bünyesinde gerçekleştirilen yoğunlaşmanın önlenmesine yönelik denetimlerin dayanağını oluşturmaktadır.

BÖLÜM 4

TEŞVİK KAVRAMININ TANIMI, TÜRKİYE'DE UYGULANAN TEŞVİKLER VE DERECELENDİRME

Teşvik oldukça kapsamlı bir kavram olarak kullanılmakta olup çalışmanın bu bölümünde teşvik kavramından bahsedilecek ve derecelendirme faaliyeti ile ne şekilde bir bağlantı kurulabileceğine yönelik literatürde yer alan çalışmalardan bahsedilecektir.

4.1. Teşvik Kavramı

Literatürde birden fazla tanımına rastlanan ve Arapça kökenli bir kelime olan "teşvik" TDK'ye göre "isteklendirme" ve "özendirme" olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlükleri, t.y.c).

Bu çerçevede, bir kişiyi veya bir kurumu bir şeyler yapmaya isteklendirmek veya özendirmek olarak da genel anlamda düşünülebilmektedir (Kankılıç, 2022, s. 3).

Günümüzde teşvikler oldukça fazla düzeyde çeşitlilik göstermektedir. Çeşitliliğin fazla olmasında ülkelerin ekonomik gelişmişlikleri, bölgelerarası gelişmişlik farkları, ülkelerarası ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkiler etken olmaktadır. Ekonomik teşvikler; maddi-manevi, ekonomik-mali-teknolojik, genel-özel şeklinde ayrılabilmektedir. Sosyalist ekonomilerde ise daha ziyade manevi teşvikler ön planda olmakta iken liberal ekonomilerde maddi teşviklerin ön plana çıktığı görülmektedir (Karabıçak, 2013, s. 267-268).

Teşvikler, kullanım amaçlarına göre de gruplandırılabilmektedir. Uygulayıcı kurumlar, istihdam artışından, teknolojik gelişmeye; bölgesel kalkınmadan çevrenin korunmasına varıncaya kadar birbirinden farklı amaçlar için teşvik uygulayabilmektedir (Karaçuka, 2020, s. 5).

Kankılıç (2022)'ın yapmış olduğu bir tanım da "Teşvik kavramını, sektörlerin veya kişilerin ekonomik faaliyetlerde bulunmaları için finansal içerikli desteklerle motive edilmesi olarak da tanımlanması mümkündür. Yine literatürde yapılan tanımlar içerisinde bir sektörün, bir bölgenin veya bir ekonomik faaliyetin gelişmesini sağlamak veya gelişimini

hızlandırmak amacıyla finansal içerikli motivasyonlar olarak teşvikler tanımlanabilmektedir.” şeklindedir (Kankılıç, 2022, s. 4).

Teşvik kavramının kullanım amacına yönelik olarak birden fazla anlamı bulunmaktadır. Bir anlamı da kamu kuruluşları aracılığı ile verilen mali yardımlardır. Devlet kamusal yönü baskın olan kuruluşlar vasıtası ile bu destekleri gerçekleştirmektedir. Teşvikler hem özel hem de kamu kuruluşlarına verilebilmektedir. Teşviklerin veriliş amaçları iktisadi hedefler doğrultusunda çeşitlilikler gösterebilir. Teşvikler genel itibariyle büyüme ve kalkınmanın sağlanması amaçlı olması ile birlikte, firmaların üretim ve istihdam seviyesini artırmak ve yeni üretim olanakları sağlamak amaçlı olabilmektedir (Koç, 2019, s. 42).

Teşvik kavramı aynı zamanda bölgelerarası eşitsizliklerin önüne geçmek, katma değeri yüksek sektörlerin gelişimini hızlandırmak, bu alandaki uluslararası rekabet gücünü ve istihdamı artırmak amacıyla yatırımcıların karşı karşıya kaldıkları maliyetleri minimize etmek gayesiyle devlet tarafından yatırımcılara yapılan nakdi ve gayri nakdi destek olarak da düşünülebilmektedir (Onocak, 2015, s. 3).

Bir kuruma yönelik uygulanan teşviklerin yanı sıra kişilere yönelik olarak da çeşitli amaçların gerçekleştirebilmesi sağlamak amacıyla teşvikler uygulanabilmektedir. Kişilerin ödüllendirilmesi yoluyla uygulanan bu teşvikler de temelde teşvik veren tarafından belirli bir amacın gerçekleştirilmesi hedefine dayanmaktadır.

Çalışanların performanslarının arttırılarak verimliliklerinin arttırılması için farklı yöntemlerle teşvik edilmesi bugünlerde bütün kurumların üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi olmuştur. Çalışma hayatında, çalışanların performanslarının arttırılması kurumsal verimlilik artışının yanında ülkenin gelişimi üzerinde de pozitif yönlü etkiler yapacağı hususu kaçınılmazdır. Çalışanların performanslarını ölçmek ve teşvik etmek amacıyla farklı yöntemler bulunmakla birlikte kurum yapısına uygun olan bir metodoloji belirlenmesi doğru bir analiz için vazgeçilmez bir unsur olmuştur (Bobat & Çakılcı, 2017, s. 1932).

Ekonomik teşvikler, bir ekonomideki tüketim ve üretim kalıplarını değiştirmek için insanlara sağlanan mali ödüllerdir. Ekonomik teşvik yaklaşımının temel amacı, insan davranışını doğal olarak istenen sonuçları üretecek şekilde etkilemektir. Hükümetin veya işletmelerin sunduğu bir tür parasal motivasyon olarak da ele alınabilmektedir. Bunlar para, ikramiye, vergi indirimi veya sübvansiyon şeklinde olabilmektedir (Saravanakumar, 2024).

Gelişmekte olan ülkelerde daha önemli olmak üzere iktisadi veya sosyal amaçlı olarak kullanılan teşvik politikaları, benzer şekilde gelişmiş ülkelerce de uygulanmaktadır (Onocak, 2015, s. 6).

4.1.1. Türkiye'de Uygulanan Teşvik Türleri

Teşvik birbirinden farklı kurum, kuruluş, gerçek ya da tüzel bir kişilik tarafından uygulanabiliyor olmakla birlikte, çalışmada devletin stratejik amaçlara uluşmak amacıyla yaygın olarak uyguladığı kamu teşviklerinden bahsedilecektir.

Kamu teşvikleri, kamu kuruluşları vasıtası ile yatırım, AR-GE vb. çeşitli alanlarda ekonomiye olumlu yönde etki etmek ve refah artışı için geri ödemeli veya geri ödemesiz (hibe) fonlamalar ve muafiyet yöntemleri ile katkı sağlamaktadır. Söz konusu destekler zaman zaman güncellenerek, kuruluşların değişen ihtiyaçlarına yönelik olarak farklı şekillerde de uygulanabilmektedir. Sağlanan bu destek ve teşviklerden yararlanılabilmek için, her kamu kuruluşunun belirlemiş olduğu başvuru şartları bulunmaktadır. Şartları sağlayan kuruluşlar, kendisine uygun teşvik programına başvuru yaparak destek ve teşviklerden faydalanabilmektedir. Her bir kurumun sağlamakta olduğu devlet destek ve teşviklerden yararlanabilecek olan kuruluşlar değişiklik göstermektedir. Büyük ölçekli veya küçük ölçekli işletmeler, var olduğu bölgeye ekonomik önem katmaktadır. İş imkânlarının oluşmasıyla istihdam oluşturularak, bölge halkının yaşam standartını yükseltmektedir. Ülkenin gelişmesi adına son derece önemli olan yatırımların artmasını sağlamak için teşvik amaçlı büyük mali destekler sağlanmaktadır. Savunma sanayi, sağlık turizmi, otomotiv, makine, tekstil, turizm, elektrik-elektronik, kimya, mobilya, demir-çelik, yazılım, medikal, ilaç ve eczacılık, gıda, ambalaj, kozmetik, inşaat malzemeleri, tarım, mücevherat, madencilik vb. çoğu sektörün destek alabileceği çeşitli teşvik programları bulunmaktadır. Sektör sayısının fazlalaşmasıyla devlet desteklerinin de benzer şekilde artmasına sebep olmuştur. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan bazı destekler aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (İnka, 2023);

- KOSGEB Destekleri,
- Ticaret Bakanlığı Destekleri,
- TÜBİTAK Destekleri,

• Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri,

• SGK Teşvikleri,

• Kalkınma Ajansları Destekleri,

• İŞKUR Teşvikleri,

• Avrupa Birliği Hibe ve Teşvik Programları

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından işletmelere yönelik verilen destekler Şekil 3'te belirtilmiştir. Diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından da verilen teşvik ve destekler benzer nitelikler taşımaktadır.

Şekil 3

Destek Unsurları (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2023, s. 8)

Görüleceği üzere çok farklı alanlarda ve birbirinden farklı amaçlara yönelik teşvik sistemleri uygulanmaktadır. Çalışmamız Türkiye'de faaliyette bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik teşvikler üzerine odaklandığından çalışmamızın içeriği bu kapsamda ilerlemiştir.

4.1.2. Türkiye'de Yayıncı Kuruluşlara Yönelik Uygulanan Teşvik ve Destekler

Türkiye'de yayıncılık sektörünün gelişimine yönelik dönem dönem çeşitli teşvik sistemleri uygulanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde RTÜK nezdinde uygulanan teşviklerden bahsedilecektir.

4.1.2.1. Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesi

Resmî Gazetede 08.05.2018 tarihinde yayımlanan "Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" kapsamında yürütülen teşvik uygulamasıdır. Teşvikin amacı yönetmelikte "Yayın hizmetlerinde ailenin ve çocukların korunması ilkesini gözeterek, ailenin bütünlüğü ve sürekliliği ile çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini destekleyecek nitelikteki aile ve çocuk dostu yapım ve dizilerin yayınlanmasının teşvik edilmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir" olarak ifade edilmiştir.

Bu yönetmeliğin amacı doğrultusunda Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizi Teşvik Ödülleri dizi, film, haber, belgesel, çocuk programı, spor programı, yarışma, güncel yapım, bilim-sanat-kültür ve eğlence programları kategorilerinde dağıtılabilmekte olup başvuruların nihai değerlendirmesi, RTÜK ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan Seçici Kurulca yapılmaktadır. Bu kapsamda belli bir meblağ tutarında parasal ödüller yayıncı kuruluşlara verilmektedir (RTÜK, 2023a). Ödüle ilişkin olarak 31 Temmuz 2023 yılında yayınlanan duyuruda; medya hizmet sağlayıcı kuruluşların 1 Temmuz 2022 - 30 Haziran 2023 tarihleri arasındaki değerlendirme dönemi içerisinde yayınladıkları yapım ve dizilerle ödüle başvurabilecekleri, dizi, film, haber, belgesel, çocuk programı, spor programı, yarışma, güncel yapım, bilim-sanat-kültür ve eğlence programları olmak üzere on kategoride ödülün verileceği belirtilmiştir (RTÜK, 2023b).

4.1.2.2. Afet ve Salgın Durumlarında Yayıncı Kuruluşların Desteklenmesi

RTÜK afet ve salgın durumlarında medya hizmet sağlayıcı kuruluşların idari ve mali yükümlülüklerinde erteleme yaparak kuruluşlar üzerindeki yükü azaltmayı hedeflemiştir.

Kovid-19 salgını sebebiyle radyo ve televizyon yayınlarına destek olmak amacıyla RTÜK kurul kararı ile 1.793 medya hizmet sağlayıcı kuruluşun ödeme yükümlülüğü bulunan "Reklam Üst Kurul Payları" üç aylık dönem için ertelenmiştir (RTÜK, 2020a).

06.02.2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremler sonrasında ise deprem bölgesindeki yayıncıların (RTÜK, 2023c);

- Deprem bölgesinde faaliyet sürdüren radyo ve televizyon yayıncılarının RTÜK'e ödemek ile yükümlü oldukları ücretler bir yıl askıya alınmıştır.
- Depremden etkilenen illerde faaliyet sürdüren bütün radyo ve televizyonların kanal/frekans ve yıllık kullanım ücretleri, kablo-uydu lisans taksitleri ve gecikme zamları bir yıl ertelenmiştir.
- Yayıncıların "reklam geliri Üst Kurul payı" da bir yıl süresince yayıncılardan alınmayacaktır.
- Beyanname verme süresi de bir yıl geciktirilmiştir. Karara göre, depremzede medya hizmet sağlayıcıları 6112 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler çerçevesince yerine getirilmesi gereken ticari iletişim geliri beyannamelerinin verilme süreleri de bir yıl ileriye alınmıştır.

RTÜK, benzer şekilde Elazığ ve Malatya'da meydana gelen deprem sonrası yerel yayıncıların mali yükümlülüklerini erteleyen karar almıştır (RTÜK, 2020b).

- Deprem bölgesinde faaliyet sürdüren radyo ve televizyon yayıncılarının RTÜK'e ödemek zorunda oldukları ücretler üç ay askıya alınmıştır.

- Depremzede medya hizmet sağlayıcıları 6112 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikler doğrultusunda yükümlülükleri uyarınca ticari iletişim geliri beyannamelerinin verilme süreleri, bu beyannameler üzerine tahakkuk eden Üst Kurul paylarının ödeme süreleri, deprem tarihinden önce tahakkuk etmiş ödeme süresi mücbir sebep hali ilan edilen süreye rastlayan kanal/frekans kullanım bedeli, yayın lisans bedelleri ve gecikme zamlarının ödeme süreleri üç ay süreyle ertelenmiştir.

Belirtilen uygulamalardan da görüleceği üzere gerektiğinde RTÜK yayıncıların yükümlülüklerinde ertelemeye gidebilmektedir. Buradaki temel amaç afet durumunda yayıncıların yaşamakta oldukları süreci daha rahat atlatmalarını sağlamak olmuştur. Bu itibarla, yeri geldiğinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik verilebilecek destek ve teşviklerin; RTÜK, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ve kamu yararı olabilecek durumların oluşturulmasını sağlamak adına tüm paydaşların kazanımda olacağı şekillerde çeşitlendirilebileceği değerlendirilmektedir.

4.1.3. Dünya'da Görsel-İşitsel Medya Denetimi ve Uygulanan Teşvik ve Destekler

Türkiye'de olduğu gibi diğer ülkelerde de RTÜK benzeri yayıncı kuruluşlara yönelik olarak düzenleyici ve denetleyici faaliyetler yürüten kurumlar bulunmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde bazı dünya ülkeleri örnek kurum yapılarından, bu kurumların destek ve teşvik uygulamalarından bahsedilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri **(**ABD)'de faaliyet gösteren Federal İletişim Komisyonu (The Federal Communications Commission), 50 eyaletin bütününde, Columbia Bölgesi'nde ve ABD sınırlarında radyo, televizyon, kablolu yayın, uydu ve kablo aracılığıyla eyaletler arası ve uluslararası iletişimi düzenlemektedir. Kongre tarafından denetlenen bağımsız bir ABD devlet kurumu olan komisyon, ABD'nin iletişim hukuku, düzenlemeleri ve teknolojik yenilikler konusunda birincil otoritesidir. Ajans, geniş bant hizmetleri ve tesislerine yönelik rekabeti, yeniliği ve yatırımı teşvik etmek, iletişim yeniliğinin ortaya çıkması için uygun bir rekabetçi çerçeve sağlayarak ülke ekonomisini desteklemek, yurt içi ve yurt dışında spektrumun en yüksek ve en iyi şekilde kullanılmasının teşvik edilmesi, çeşitlilik ve yerelliğin yanı sıra yeni teknolojilerin de gelişmesi için medya düzenlemelerinin revize edilmesi, ülkenin iletişim altyapısının savunmasının güçlendirilmesinde liderlik sağlamak gibi faaliyetleri bulunmaktadır (Federal Communications Commision, n.d.). Kurumun 2022-2026 stratejik planında; Çeşitliliği, rekabeti teşvik etmesi, küçük işletmelerin yanı sıra kadınlara ait ve azınlıklara ait işletmeler için fırsatların desteklenmesi gibi unsurlar da bulunmaktadır (Federal Communications Commission, s. 4).

Sayısal teknolojinin 1980'lerin başında gelişmesine paralel olarak Avrupa'da televizyon yayıncılığı alanında büyük değişmeler ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelere ilave olarak AB, Lizbon Stratejisi ile Roma Anlaşmasının 151 inci maddesine

dayanarak, Avrupa'da görsel-işitsel alanda işbirliğini teşvik etmek amacıyla politikalar üretmekte ve sektörel programlar yürütmektedir. Avrupa çapında tek bir görsel-işitsel pazar oluşturma hedefi doğrultusunda oluşturulan politikalar 1989'da kabul edilen ve 1997'de revize edilen Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi ile meydana gelmiştir. AB görsel-işitsel sektörünün geliştirilmesini hedefleyen söz konusu Sözleşme, Avrupa kaynaklı televizyon yayınlarının birlik içerisinde serbestçe dolaşımı ve yayın kuruluşlarının tek pazarın getirdiği avantajlardan yararlanabilmeleri için hukuki şablonu oluşturmuştur. Avrupa orijinli televizyon eserlerinin üretiminin ve dağıtımının desteklenmesi, televizyon reklamcılığı, çocukların korunması, kamunun önem arz eden hususlara erişimi ve cevap hakkı gibi konularda üye ülkelerle işbirliği sağlanması hedeflenmiştir. Ekonomiyi önceleyen, televizyon yayınlarının Birlik içerisinde serbestçe dolaşımını sağlayan bu amaç ticarileşmeyi artırdığı, kamu hizmeti yayıncılığını yeterince desteklemediği, sektörde yoğunlaşmaya neden olması sebebiyle eleştirilmiştir. AB'nin görsel-işitsel sektör için belirlediği ana hedefler çerçevesinde Media programı Avrupa temelli görsel-işitsel içeriklerin üretiminin ve dağıtımının teşvik edilmesi ile Avrupa film ve program endüstrisinin rekabet edebilirliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir (Çakır & Gülnar, 2007, s. 220).

Fransa'da CSA, "Conseil Superieur de l'audiovisuel", görsel-işitsel medya için Fransız kamu düzenleyici otoritesidir. Bağımsız bir kamu otoritesi olan CSA, görsel-işitsel medyayı (radyo, televizyon ve isteğe bağlı video hizmetleri) ve belirli çevrimiçi içerik platformlarını, alanında profesyonel kişilere danışarak düzenlemektedir. CSA, 17 Eylül 1989 tarihli "Léotard" yasasını değiştiren 30 Ocak 1986 tarihli yasa ile oluşturulan bağımsız bir kamu otoritesidir. Görsel-işitsel sektörün düzenlenmesi için yetkisini kendisine devreden devlet adına hareket etmektedir. CSA, kamu makamlarına karşı sorumludur, ancak hükümetin otoritesine tabi değildir. Bireysel hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi ve bunların korunması, piyasanın ekonomik ve teknolojik düzenlemesi ve sosyal sorumluluk temel amaçları içerisinde yer almaktadır (Arcom, n.d.). CSA tarafından yayıncı kuruluşlara yönelik olarak yayın izni verilmesi işlemleri de yapılmaktadır. Yayıncılar süresi biten bir izni, aynı izne talip olabilecek diğer kuruluşlara herhangi bir çağrıda bulunmaksızın yenileyebilir. Fakat idari para cezası ya da diğer yaptırımlara maruz kalanlar veya bu yasanın göndermede bulunduğu basın ya da ceza yasasının ilgili hükümlerini ihlal edenlerin lisans yenileme süreçleri bu imkânın kapsamı dışında tutulabilmektedir. Bu ve benzeri cezalar, muhtemel adaylara çağrıda bulunmadan izin yenileme işleminin yapılmamasının gerekçesini teşkil edebilmektedir (Derieux, 2001, s. 18). İzin yenileme sürecinde genel olarak iznin

süresinin bitmesinin ardından, izni sona eren yayıncının idareyle direkt olarak iznin yenilenmesini müzakere etmesi ortamı oluşmaktadır. İzin yenileme yönteminde, yayıncının "kamu yararına uygun" ve "beklendiği" gibi bir faaliyet dönemi geçirip geçirmediğine göre ödüllendirilmesi ya da cezalandırılması da söz konusu olabilmektedir (Öztürk, 2008, s. 124). Burada CSA'nın iyi yayıncıları ödüllendirdiği, kötü yayıncıyı cezalandırma mantığına dayanan bir yaklaşım geliştirdiği görülmüştür.

İngiltere'de iletişim hizmetlerinin düzenleyicisi olarak OFCOM (Office of Communication), faaliyetini sürdürmektedir. OFCOM, insanların geniş bant, ev telefonu ve mobil hizmetlerden en iyi şekilde yararlanmasını, ayrıca TV ve radyoyu takip etmelerini sağlamaktadır. Bağımsız olarak faaliyetlerini yürüten OFCOM denetlemiş olduğu şirketlerin ödediği ücretlerle finanse edilmektedir. OFCOM kendi kuruluşu içerisinde çeşitliliği ve eşitliği teşvik etmekle beraber daha geniş sektörlerde de çeşitliliği ve eşitliği teşvik etmeye çalışmaktadır. Politika kararlarını almadan önce bunların potansiyel etkilerini anlamak ve değerlendirmeye yardımcı olması için etki değerlendirmelerinden yararlanmakta, buna yönelik olarak hazırlanan etki değerlendirmesi kılavuzu ile teklif edilen kararların etkisini nasıl değerlendireceğine ve sunacağına ilişkin genel yaklaşım ortaya koyulmaktadır. (Ofcom, n.d.). OFCOM, kuruluşlara uygulamış olduğu idari para cezalarında kuruluşun ceza tutarı konusunda yargı yükünü hafifletici bir şekilde uzlaşmaya varması halinde idari para cezalarında indirime gitmektedir (Ofcom, 2017). İdari para cezalarının peşin olarak ödenmesi halinde dörtte bir oranında indirim yapılması usulü Ülkemizde de genel olarak uygulanan indirim yöntemi olmakla birlikte, yükümlünün para cezasını peşin olarak ödemesi yargı sürecini durdurmamaktadır. OFCOM bünyesinde indirimin kademeli olarak yapıldığı ve yargı sürecini hafifletmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bir nevi uzlaşan ve uyumlu bir davranış gösteren kuruluşun ödüllendirilmesi söz konusu olmaktadır.

Almanya'da, "Die Medienanstalten" 14 Medya Otoritesinin çatı markası olup radyo ve televizyon yayıncılarının lisanslarından ve denetiminden sorumludur. Gençliğin korunmasına ilişkin reklamcılık kurallarına ve hükümlerine uygunluğu denetlemenin yanı sıra medya yetkinliğini artırmaya yönelik projeleri teşvik etmektedirler. Yeni yayın teknolojisinin getirilmesi ve özel yayıncılıkta çeşitliliğin güvence altına alınmasını savunmaktadırlar. Almanya'da 14 Medya Kurumu bulunmaktadır. Eyaletler adına, "Die Medienanstalten" çatı markası altında merkezi görevler ve projeler üzerinde birlikte çalışmaktadır. Bu, Almanya'da özel radyo ve televizyon istasyonlarının tek tip bir şekilde düzenlenmesini ve Avrupa medya politikasında medya yetkililerinin ortak bir dille hareket

etmelerini sağlamaktadır. Anayasa hukukuna göre Almanya'da yayıncılık bir devlet meselesidir. Bu aynı zamanda yayınların denetimi için de geçerlidir. Bu nedenle hemen hemen her Alman eyaletinde bir Medya Otoritesi bulunmaktadır. Berlin ve Brandenburg'un yanı sıra Hamburg ve Schleswig-Holstein'ın ortak Medya Otoriteleri vardır. Dört merkezi komisyonu bulunmaktadır (Die Medienanstalten, n.d.a).

- Lisanslama ve Denetleme Komisyonu (Kommission für Zulassung und Aufsicht, ZAK),
- Komite Başkanı Konferansı (Gremienvorsitzendenkonferenz, GVK),
- Medyada Yoğunlaşma Komisyonu (Kommission zur Ermittlung der Konzentration im Medienbereich, KEK)
- Medyada Küçükleri Koruma Komisyonu (Kommission für Jugendmedienschutz, KJM)
- DLM (Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten) ise genel olarak; hukuk, teknoloji/yakınsama, medya yetkinliği ve Avrupa gibi konularda medya politikası rotasının belirlenmesine yönelik hazırlıklar burada yapılmaktadır.

Almanya'da 14 medya otoritesi, dijital iletim teknolojisini desteklenmesi, yerel televizyon ve radyo yayıncılarını destekleyerek medya çeşitliliğinin teşvik edilmesi, kamu hizmeti yayıncılarına karşı özel yayıncıların çıkarlarını temsil etmek, medya yetkinliğinin teşvik edilmesi gibi konularda faaliyetlerini sürdürmektedir (Die Medienanstalten, n.d.b). Almanya'nın parçalı, federatif bir ülke olması sebebiyle, görsel ve işitsel yayınların düzenlendiği ve denetlendiği yapının da kendine özgü ve karmaşık bir yapı olduğu görülmektedir (Coşkun, 2017, s. 205).

İtalya'da faaliyet gösteren AGCOM (Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni) yönetmeliklere dayanarak radyo ve televizyon alanında lisans ve yetki verilmesine ilişkin düzenlemeleri önermekte, radyo ve televizyon hizmetinin yetkili kuruluşlarının veya lisans sahiplerinin faaliyetleri, lisansı ile ilgili mali tabloları ve verileri, yönetmelikle belirlenen prosedürlere uygun olarak denetlemekte; yayıncılık sektöründe Kanun ile yasaklanmış durumların varlığı tespit etme ve bunlara ilişkin tedbirleri almaktadır. Yayın ve yayıncılık kuruluşuna verilen görev ve sorumlulukları üstlenmekte, yasaların gerektirdiği şekilde yayıncılık faaliyetinde bulunan şirketlerin lisans devrine izin vermekte, ulusal frekans tahsis planının ana hatları hakkında Haberleşme Bakanlığı'na görüş bildirmekte, frekans tahsis planları hazırlamakta, genel hizmet kalitesi düzeyleri ve her bir işletmeci tarafından, her bir

faaliyet sektörü için asgari standartları gösteren bir hizmet sözleşmesinin benimsenmesi ile ilgili direktifler yayınlamaktadır (AGCOM, n.d.).

Görüleceği üzere yurt dışında da yayıncılara yönelik olarak çeşitli destek ve teşviklerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Buradaki genel yaklaşım iyi yayıncıların ödüllendirilmesi düşüncesine dayanmaktadır. Ödüllerden faydalanacak iyi yayıncıların tespitinin ise yayıncıların derecelendirilmesi ile mümkün olabileceği değerlendirildiğinden çalışma bu kapsamda ilerlemiştir.

4.2. Derecelendirme

Derece kavramı TDK'ye göre "aşama" olarak tanımlandığından derecelendirme kavramı aşamalandırma ya da bir nevi sınıflandırma olarak da düşünebilmektedir (TDK Sözlükleri, t.y.ç).

Oxford Dil Sözlüğünde ise "Birinin veya bir şeyin kalitesinin, standardının veya performansının karşılaştırmalı değerlendirmesine dayalı olarak sınıflandırılması veya sıralaması" olarak tanımlanmaktadır (OxfordLanguages, n.d.). Collins Dil Sözlüğünde de "Bir şeyin derecelendirmesi, onun ne kadar iyi veya popüler olduğunun bir puanı veya ölçümüdür." olarak tanımlanmıştır (Collins, n.d.).

Derecelendirme kavramı ile ilgili olarak literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında daha çok finans sektöründe karşımıza çıktığı görülmektedir.

Derecelendirme; finansal faaliyetlerde bulunan bir şirketin, daha önceden belirlenmiş ilke, standart veya kanunlara uyumunu gösteren göstergeleri baz alarak, yetkili kişilerce belirli analiz yöntemleri kullanarak değerlendirilmesi, bu değerlendirme sonuçlarına göre sınıflandırılması, sınıfların da rakamsal veya rakamsal olmayan sembollerle gösterilmesi süreci olarak düşünülebilmektedir. Derecelendirme işlemi bir süreç olması sebebiyle, süreçte derecelendirmenin kapsamının belirlenmesi ilk aşamayı oluşturmaktadır. Derecelendirme yapan firma, derecelendirme ölçütleri ve derecelendirilecek olanın bu ölçütleri sağlama veya sağlamama ihtimalinin tespitini yapmaktadır. Derecelendirme uzmanlarının hesaplamaları sonucunda elde edilen değer daha önceden belirlenen niteliklerden uygun olanına, o niteliği temsil eden sembollerle veya rakamlarla belirlenmektedir. Semboller veya rakamlar derecelendirmeyi yapan firma ya da derecelendirilen firmalar tarafından kamuya açıklanmaktadır. Her derecelendirme firması

kendi belirlemiş olduğu derecelendirme sembollerini kullanmaktadırlar. Derecelendirme kavramı ile sıralama (ranking) kavramları birbirinden farkı kavramlardır. Derecelendirme iyiden kötüye yönelik ya da yüksekten aşağıya doğru bir sıralama olarak nitelendirilemez, aranılan niteliklerin ne düzeyde olduğunu veya olası riskleri gösteren bir sınıflandırmadır. Dereceler, belirlenen aralıklar içerisinde eşit risk seviyelerinde bulunulduğunu tespit ederken, sıralamada bir aralık olmadığından, yalnız diğerlerine göre durumu tespit edilmektedir. Bununla birlikte, derecelendirme sübjektif kıstaslardan yola çıkarak objektif sonuç elde etme sürecidir. Çünkü derecelendirme şirketlerinin ve derecelendirme uzmanlarının yöntemleri birbirinden farklı olmakla beraber, derecelendirme işleminin çıktısı objektif olacaktır. Nitekim derecelendirme notu duyurulduğunda ilgili tüm kesimlerce kabul edilmek durumundadır (Kılıç, 2009, s. 62).

Öncelikle 1990'lı yıllarda İngiltere ve ABD olmak üzere farklı birçok ülkede yaşanan şirket iflaslarının yönetim yanlışlıkları sebebiyle olduğunun anlaşılması üzerine derecelendirmeye olan güven zedelenmiştir. Söz konusu şirket iflasları finansal göstergelere dayalı derecelendirmenin eksik kaldığını meydana çıkarmıştır. Derecelendirme; şirketin yönetim yapısı, ortaklığın işleyişi, pay ve diğer menfaat sahiplerine yönelik hakların kullanımı gibi hususları da kapsayacak şekilde kurumsal yönetim doğrultusunda kapsamı büyütülmüştür. Kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesi ve bu ilkelerin uygulamalarının yaygınlaşması derecelendirme faaliyetlerinde bir ayrıma sebep olmuştur. Şirketlerin finansal borç ödeme kabiliyetleri ve borç araçlarının ödenebilirliği "kredi derecelendirmesi" olarak adlandırılırken yönetim yapısı, şeffaflık, menfaat sahipleri ile ilişkileri içeren finansal olmayan derecelendirme yöntemi "kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi" olarak adlandırılmıştır (Kılıç, 2009, s. 63-64).

Küreselleşme ile ilintili olarak, kredi pazarlarının genişlemesi, rekabetin yoğunlaşması ve belirsizliğin fazlalaşması, yatırımcıların her çeşitten bilgiye ihtiyaç duymalarını zorunlu kılmıştır. Bu nedenlerle derecelendirme ve derecelendirme kurumlarına verilen önem günden güne fazlalaşmıştır. Derecelendirme genel itibariyle bir varlığın veya menkul kıymetin performansı hakkındaki değerlendirmelerdir. Derecelendirme kurumları çeşitli finansal, endüstri, piyasa ve ekonomik bilgileri toparlayarak ve bu bilgileri analiz ederek, yatırımcıların içsel olarak yaptıkları analizlerden daha bağımsız, güvenilir ve profesyonel analizler meydana getirmektedir (İltaş, 2010, s. 14).

Mart 1997 tarih ve 22925 sayılı Resmi gazetede yayımlanan SPK Tebliğinde, kredi derecelendirme, "ortaklıklar ve sermaye piyasası kurumlarının risk durumları ve ödeme güçlüklerinin, borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılanabilme riskinin derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirilmesi ve sınıflandırılması" olarak tanımlanmıştır. Derecelendirme işlemi uzun süreli bir işlem olarak uygulanmaktadır. Bu işlem süresi boyunca risk analizinde alanında uzman istihdam eden bağımsız derecelendirme kuruluşları, borçlu şirketlerin ödünç aldıkları fonların anapara ve faizini vadesinde ödeme yeterliliğine ne derecede sahip olduklarını göstermek amacıyla, belirli kriterler kullanarak şirketlerin yönetim ve mali durumunu incelemekte ve bir sıralama işlemi uygulamaktadır. Kredilendirme işlemi sonucunda elde edilen veriler, kolayca anlaşılabilecek bazı sembollere (derece notlarına) çevirerek yayınlanmaktadır. Derecelendirmeyi yapan kuruluşlar, derece notunu verdikten sonra belli zaman dilimlerinde diğer ekonomik gelişmeleri de dikkate alarak derece notunda oluşabilecek değişmeleri tekrardan değerlendirmektedir (Suadiye, 2014, s. 3). Derecelendirme işlemi yürütülürken bir kuruluşun hem niteliksel hem de niceliksel özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır (Yazıcı, 2009, s. 3).

Derecelendirme yöntemiyle karar vericilerin karar verme işlevini daha kolay ve anlamlı olarak yerine getirmeleri mümkün olabilmektedir. Bu sebepten ötürü derecelendirme işleminin eksiksiz bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar; bütün subjektif unsurları devre dışı bırakmak, temin edilen verilerin tarafsız veriler haline getirilmesi, derecelendirme sürecinin objektif olması, derecelendirme verilerinin ve sonuçlarının basit ve anlaşılır düzeyde olmasıdır. Derecelendirmenin yalnız özel kurumlara değil aynı zamanda, yatırımcılar, bankalar, iş adamları ve kamu görevlileri gibi birçok tarafa faydaları bulunmaktadır. Aynı zamanda derecelendirmeden yararlanan işletmenin de derecelendirme gereksinimi doğru olarak belirleyip, bu bilgiyi hangi amaçla taraflara sunmak istediğinin farkında olması gerekmektedir (Taş, 2001, s. 109).

4.2.1. Derecelendirme Ölçeği

Derecelendirme ölçeği, bireylerin, ürünlerin, hizmetlerin veya herhangi bir diğer ilgi konusunun performansını, davranışını, becerilerini veya başka bir alan ile ilgili özelliklerini değerlendirmek ve bunun için kullanılan bir ölçüm aracı veya sistemi olarak

tanımlanabilmektedir. Belirlenmiş kriterlere veya standartlara dayalı olarak farklı niteliklere veya kriterlere göre derecelendirmeler veya puanlar hesaplamak için kuralları ortaya koymaktadır. Derecelendirme ölçekleri performans değerlendirmelerinde, müşteri geri bildirim anketlerinde, araştırma çalışmalarında ve çeşitli değerlendirme süreçlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır (Quandle, n.d.). Derecelendirme ölçekleri öznel verileri toplamaya imkân sağlayarak görüşleri, tutumları ve davranışları anlamada yardımcı olmaktadır. Derecelendirme ölçekleri, ürünlerden hizmetlere ve deneyimlere kadar her şeyi değerlendirmek için kullanılabilmektedir (FasterCapital, 2024). Literatürde daha ziyade anket çalışmalarında kullanıldığı görülen derecelendirme ölçeklerinin, nihai olarak soyut bir olguyu anlamlı hale getirmek amacıyla kullanıldığı görülmüştür. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların da müeyyide ile karşılaşmasına sebebiyet veren davranışsal durumların analiz edilerek bunun anlamlı bir hale getirilmesinin de derecelendirme ölçeklerine paralel bir yaklaşım ile yapılacak derecelendirme işlemi ile gerçekleştirilebileceği değerlendirilmiştir.

4.2.2. Derecelendirme Yöntemleri

Derecelendirme yöntemi derecelendirmenin yapılacağı alana göre farklılıklar göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'de Sermaye Piyasası Kurumu (SPK) ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından uygulanan, söz konusu kuruluşların kendi mevzuatlarında yer alan derecelendirme yöntemlerinden bahsedilecektir.

Sermaye Piyasası Kurumunun 12/7/2007 tarihli ve 26580 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış olduğu "Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği" uyarınca derecelendirme faaliyeti; kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi faaliyetlerini kapsamaktadır. Kredi derecelendirmesi; İşletmelerin risk durumları ve ödeye bilirliklerinin veya borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılana bilirliğinin derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyetini, kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi ise; Kurumsal Yönetim İlkelerine uyum derecelendirmesi, işletmelerin kurulca (SPK) yayımlanan Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumlarının derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyetini kapsamaktadır. Kurumsal yönetim

ilkelerine uyum derecelendirmesinde bir bütün olarak tüm ilkelere uyum ile pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri ve yönetim kurulu ana bölümleri itibarıyla ayrı ayrı olmak üzere, 1 ile 10 arasında not verilmektedir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından ise denetlemekte olduğu Bankalara yönelik bir CAMELS derecelendirme sistemini kullanmaktadır. CAMELS derecelendirme sistemini oluşturan bileşenler; sermaye yeterliliği (C), aktif kalitesi (A), yönetim kabiliyeti (M), gelir gider dengesi ve kârlılık (E), likidite (L) ve piyasa riskine duyarlılık (S) konu başlıklarından oluşmaktadır. Bileşenlerin değerlendirmesi sürecinde bankanın büyüklüğü, faaliyetlerinin karmaşıklığı, niteliği ve risk profilini dikkate almaktadır. Mali analiz raporunda yer alan nihai ve bileşik dereceler 1 ila 5 arasında verilmektedir. 1 en yüksek notu, en kuvvetli performans ve risk yönetimi sistemini ve en az denetim gereksinimini ifade ederken, 5, en düşük notu, en zayıf performansı ve yetersiz risk yönetimini ve dolayısıyla en yüksek seviyede denetim gereksinimine işaret etmektedir. Bileşik dereceler tespit edilirken, alt bileşenlere ilişkin değerlendirmeler dikkate alınmaktadır. Nihai derece ise bileşik derecelerin aritmetik ortalaması alınarak bulunmaktadır. Her bir bileşenin derecesi faktörlerin niteliksel analizine ve diğer bileşenlerle ilişkisine dayalı olup bileşik derece tespit edilirken bir kısım bileşenlerin daha fazla önem arz ettiği görülmektedir. Farklılaşan durumlara ve risklere uyum sağlama, kuruluşun yeni girdiği faaliyet alanlarında karşısına çıkabilecek yeni sorunları yönetme konularında banka yönetiminin göstereceği beceri finansal kuruluşun genel risk profilinin değerlendirilmesinde önemli bir hususu oluşturmaktadır. Bu sebepten ötürü, bileşik not verilirken "yönetim" bileşeni büyük önem arz etmektedir. BDDK uygulama olarak vermiş olduğu derecelendirme notlarını kamuoyu ile paylaşmamaktadır (BDDK, t.y.). Ayrıca "Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik" 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında "Kurulca kapsamı belirlenecek krediler için 17/4/2012 tarihli ve 28267 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik" kapsamında yetkilendirilmiş bir kuruluşun verdiği kredi derecelendirme notunun alınması zorunludur." hükmü yer aldığından kredi talebinde bulunacak şirketlerin anılan hüküm kapsamında bir kuruluşça kredi notu alması gerektiği hususu yer almaktadır. Kredi derecelendirme yoluna gidilmesi ile kredinin etkin kullandırılarak uygun firmalara verilmesi sağlandığından kredi maliyetlerinin azalmasına bağlı olarak derecelendirmeye tabi olan şirketlerin ve diğer paydaşların bu durumdan faydalanması mümkün olabilmektedir.

4.2.3. Derecelendirme Faaliyetinin Önemi ve Uygulama Alanları

Derecelendirmenin önemli olmasını sağlayan başlıca husus, bilgiye daha hızlı ve düşük maliyetle ulaşma çabasıdır. Yatırımcı yatırım yapmak istediği ülke ve şirket hakkında ekonomik, idari, siyasi veya yapısal bilgi sahibi olmak ve muhtemel risklerden haberdar olmak isteyecektir. Bir yatırımcı için karmaşık hale gelen sermaye piyasalarında doğru ve nitelikli bilgiye ulaşmak yüksek maliyet ve zaman kaybına yol açmaktadır. Bu sebepten ötürü kredi derecelendirme kuruluşları büyük önem kazanmıştır (Durmaz, 2019, s. 7).

Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının ülkeler ve finansal piyasalar üzerindeki etkinliği sağlamış oldukları yararlar ile değerlendirilebilir. Derecelendirme sonucunda verilmiş pozitif not ülkelere, sermaye piyasalarına, firmalara ve yatırımcılara olumlu katkılar vermektedir. Örneğin; Hükümetler elde etmiş oldukları bu avantajlarla büyük projelerin onayını alabilmekte ve ülke içerisinde kuvvetlerini korumaktadırlar. Bununla birlikte, ülkeye gelen fonlarla da ekonomik hareketlilik oluşmakta ve toplumsal refah düzeyi artış göstermektedir. Bu durum, derecelendirme yöntemi ile ülkelere verilen yüksek notların bir avantajı olarak düşünebilmektedir. Yaratılan fonlarla yatırımlar artmakta ülke dış yatırımcı çekmekte ve ülkeye sıcak para girişi olması sağlanmaktadır. Ülkede yaşanan olumlu gelişmeler ülke ekonomisini hareketlendirmekte ve ülkeyi ekonomik ve sosyal yönden güçlendirmektedir. Güçlü ekonomi hükümetlerin kredibilitesini artırmaktadır (Durmaz, 2019, s. 14-15).

Kurumsal Yönetim Derecelendirmesi ise finansal piyasalarda Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Borsa İstanbul (BİST) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) gibi kurum ve kuruluşların gözetim ve denetim işini kolaylaştırarak, söz konusu kurumların denetlemiş olduğu piyasanın işleyişinin güvenli olmasını sağlamakta, piyasanın gelişimine de katkısını bu yolla temin edebilmektedir. Bununla birlikte, piyasaların şeffaf olmasını mümkün kılarak oto kontrol sistemlerinin etkin olmasını sağlamaktadır. Kurumsal yönetim ilkeleri, esasında şirketlerin eşitlikçi, şeffaf, sorumlu ve hesap verilebilir bir yönetim anlayışıyla faaliyet göstermesini amaçlayan iyi ve etkin yönetim prensipleri olarak tüm paydaşlar tarafından kabul görmüştür. Şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine ve diğer düzenlemelere uyumlu faaliyet göstermesi amacıyla derecelendirme faaliyetleri uygulanmaya başlamıştır (Kılıç & Benligiray, 2012, s. 63-64).

Çeşitli faktörlerin dâhil edilmesi suretiyle yapılan derecelendirmenin nesnel ve ilgili paydaşlara yön verici bir rolü bulunmaktadır. Böylece kuruluşların finansal anlamda

yeterlilikleri ile ilgili bilgi sahibi olması gereken kurum ve kuruluşlar bağımsız bir değerlendirme sonucuna göre farklı unsurların etkisi altında kalmadan hareket edebilmektedirler.

Derecelendirme faaliyeti çok farklı sektörlerde ve farklı nitelikte faktörlerin ölçümü için kullanılabilmektedir. Ünal (2019)'ın araştırmasında sigorta sektöründe faaliyet gösteren sigorta acentelerinin sahip oldukları farklı nitelikleri ortaya çıkarılarak, sigorta acentelerinin niteliksel derecelendirilmesi yapmayı amaçlamıştır. Söz konusu araştırmayla hedeflenen ana amaç "5 yıldızlı acente" kavramını meydana getirmektir. Hedef en tepe noktadaki, ideal, olması gereken ve beklenen acente niteliklerini ortaya koymaktır. Bu sayede belirli bir kriteri oluşturulacak acente profili, diğer acentelerin de belirlenecek standartlara gelmesini temin edecek, tüketici tarafında güven endeksini arttırarak bir tercih sebebi olmasını sağlayacaktır (Ünal, 2019).

Sigorta sektörüne yönelik olarak Berkdemir ve Altun (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise bir sigorta şirketinin finansal verileri analiz edilerek puanlama yapılmış, puanlama yöntemi ile elde edilen sonuçlar kötüye giden işletmelere "yol gösterici" mahiyette rol oynayabileceği, iyiye giden veya gelişme potansiyeli olan işletmelere de "gelişmelerini sağlayacak" tavsiyeler verilmesini sağlayacağı ifade edilmiştir. Bazı teşvikler veya krediler için şirketlerin büyüme potansiyelleri bu rakamlara bakarak yönlendirilebileceği ileri sürülmüştür. Bu şekilde, devletin sadece vergi toplayan değil, aynı zamanda yol gösteren danışman olarak geliştirici bir rol üstlenmesi de sağlanmasının bu yolla yapılabileceği irdelenmiştir (Berkdemir & Altun, 2018). Bu çalışmada da bir nevi sigorta şirketlerinin derecelendirmeye tabi tutulduğu, derecelendirme işleminin puanlama yöntemi ile yapıldığı görülmektedir. Bu yolla elde edilen puan kamu otoritesine sigorta şirketi hakkında fikir vermekte ve bu şirkete karşı izleyeceği yol hakkında yönlendirici olmaktadır

Türkiye'de trafik sigortalarında uygulamakta olan, araç sahiplerinin sigorta primlerinin hesaplanmasında kullanılan tarifede 2023 yılında değişikliğe gidilmiştir. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Resmî Gazetede yayınlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğiyle ödül-ceza sisteminde uygulanan 7 basamaklı sistemde, çok riskli sürücüler için 0. basamak oluşturulmuş ve 7. basamakta olmakla birlikte beş yıldır kaza yapmayan iyi sürücüler için 8. basamak oluşturularak 9 basamaklı sistem meydana getirilmiştir. Böylece iyi sürücüleri

ödüllendirmek maksadıyla yüzde 50'ye kadar indirim, riskli sürücüler için yüzde 200'e kadar ceza sistemi getirilmiştir. Düzenleme doğrultusunda, yüzde 100 elektrikli araç sahiplerinin zorunlu trafik sigortası fiyatlaması aşamasında olumlu yönde farklılaştırmaya gidilerek yüzde 10 prim indirimi uygulaması getirilmiştir (Bloomberg HT, 2023). Sigorta sektörünün düzenleyici ve denetleyici kurumu olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu bu düzenleme ile iyi sürücüyü ödüllendirme, kötü sürücüyü ise bir nevi cezalandırma yolundaki stratejisini daha da güçlendirme yoluna gitmiştir. Burada da bu defa sürücülerin araç kullanma davranışları yönünden derecelendirme düşüncesine dayanan ve derecelendirme sonucunda iyi davranış sergileyen sürücülerin ödüllendirilme düşüncesini esas alan sistemin pekiştirilerek uygulandığı görülmektedir. Ayrıca kurum elektrikli araç alımını teşvik ederek bu araçların yaygınlaştırılması yönündeki devlet politikasının bir bakıma uygulayıcılarından biri olmuştur.

Mali alanda yaygın kullanımına ek olarak; derecelendirme yönteminin farklı alanlarda da kullanımı söz konusudur;

Örneğin; Eğitim bilimleri alanında üniversitelere yönelik derecelendirme yöntemlerinin yaygın olarak uygulandığı görülmektedir. Üniversite derecelendirme sistemleri, bazı performans göstergelerine göre üniversitelerin kalite ve başarısını somut verilerle birbiriyle karşılaştırma ve onları sıralama gereksinimi sonucu oluşturulmuştur. Kamuya açık bir şekilde ilan edilen derecelendirme sonuçları, öğrencilerin üniversiteler içerisinden tercihte bulunmalarında önemli bir etken olması ile birlikte, üniversitelerin kendi durumlarını yıllar bazında görebilme, değerlendirme ve kendilerini geliştirmelerinde etkin rol oynamıştır (Uslu, 2008, s. 92). Times Yükseköğretim Kuruluşu, Dünya Üniversiteleri Sıralaması 2010 yılından itibaren ilan edilmekte ve üniversiteler 100 tam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Verilen puanlara göre genel sıralamadaki konumları tespit edilmektedir. Sıralama öğretim, araştırma, atıf, uluslararası görünüm ve endüstriyel gelir olmak üzere beş ana kriter ve bu beş kriter altında 13 alt kriter dikkate alınması suretiyle belirlemektedir (Asma & Ünal, 2022, s. 163). Bulut (2022) çalışmasında çeşitli faktörlerin dâhil edildiği üniversite derecelendirme sistemlerini değerlendirmiş ve çalışmasının sonucunda derecelendirmeye yönelik bir model önerisinde bulunmuştur (Bulut, 2022). Bu alanda, literatürde üniversite derecelendirme sistemlerine yönelik birçok araştırmanın bulunduğu görülmektedir.

Güneş ve Uzunali (2021) çalışmasında; uzlaşılan vergi ve ceza tutarları belirlenirken verginin kanuniliği ile vergi adaleti ilkeleri temelinde uzlaşmanın hukuksal alt yapısını sağlamlaştırmak amacıyla mükellef odaklı hizmet anlayışını pekiştirici ve gönüllü uyumu arttırıcı "mükellef kredi derecelendirme karnesi" önerisi geliştirmiştir. Karnesi iyi olan ve iyi olmayan mükellefler farklı bir değerlendirmeye tabi tutularak karnesi iyi olan mükellefin indirim oranları yüksek belirlenerek ödüllendirme yapıldığında gönüllü uyumun sağlanmasının mümkün olacağı belirtilmiştir. Söz konusu çalışma ile mükelleflerin ödev ve yükümlülüklerini yerine getirmede gönüllü uyuma sevk edilmesi hedeflenmiş, yargının da iş yükünde azalma olması sağlanması suretiyle görülen davaların makul sürede karara bağlanması temin edilmiş olacağı ifade edilmiştir (Güneş & Uzunali, 2021).

Başka bir derecelendirme yöntemi olarak değerlendirilebileceği düşünülen uygulama ise 2023 yılında T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından başlatılan "Beyaz Bayrak" uygulaması olmuştur. Bu uygulama kapsamında "Düzgün İş Örgütlü İşyeri" sloganı ile işletmelere "Beyaz Bayrak" ödülü verilmiştir. Bir işletmenin "Beyaz Bayrak" ödülü sahibi olabilmesi için istihdamın kayıtlı olması, idari para cezası almaması, toplu iş sözleşmesi bulunması, 50 ve üzerinde çalışana sahip olması, Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) prim borcu bulunmaması, iş sağlığı ve güvenliği koşullarını sağlaması ve işletmede iş kazası yaşanmamış olması şartlarını sağlamış olması gerekmektedir (ÇSGB, 2023). Beyaz bayrak ödül takdiminin ilkinde konuşan dönemin T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Bilgin şu ifadeleri kullanmıştır:

> Beyaz Bayrak uygulaması sendikal örgütlülüğe katkı yapacak bir uygulama. Örgütlü işletmelerimize ciddi katkılarımız olacak. İŞKUR projelerinden öncelikle onlar faydalanacak. Hem üretim sürecine katılım projesinde hem iş başı eğitim projesinde Beyaz Bayraklı işletmeler öncelikle yararlanacak. Bunun dışında ihracatçı firmalarımız, ihracat sürecindeki bütün prosedürleri aşmada bir adım önde olacak. Beyaz Bayrak ile birlikte vereceğimiz sertifika kendilerini devlet işlemlerinde bir adım öne geçirecek. Daha önemlisi sosyal güvenlik destek primine ilave 1 puan vereceğiz. Emekçilerimiz örgütlüyse, o iş yerinde toplu iş sözleşmesi mekanizması işliyorsa, işletmelerimiz düzgün iş yapıyorsa onların yanındayız. Türk devleti sosyal bir devlettir. Emekçilerin hukukunu savunmak, düzgün iş yapan işletmelerin hukukunu savunmak da sosyal devletin Çalışma

Bakanının görevidir. Ben bu görev bilinciyle Beyaz Bayrak uygulamasının devletimize, milletimize, iş yerlerimize ve çalışma hayatına katkı yapacağına inanıyorum (ÇSGB, 2023).

"Beyaz Bayrak" ödülü sahibi olmanın şartlarına bakıldığında bu noktada hem işverenin hem çalışanın hem de kamunun menfaatine faydalı bir yaklaşım geliştirildiği görülmüştür. İşletmeler bu yöntemle bir nevi derecelendirilmekte, derecelendirme sonucunda düzgün iş yeri ödüllendirilmektedir. İşletmenin ödülü kazanmak için göstereceği çaba kamu otoritesinin koymuş olduğu şartlara daha fazla uyumu getirecek böylece idari otoritenin ortaya koymuş olduğu şartlara aykırılıktan kaynaklı bir müeyyide uygulanması durumlarını da ortadan kaldıracaktır. Aynı zamanda beyaz bayrak ödülü sahibi iş yerinde çalışan personel de çalışanının menfaatlerini önceleyen, kurumsal bir iş yerinde çalışmanın avantajlarından faydalanmış olacaktır.

Yurt dışında Fransa'da medya sektöründe derecelendirme faaliyetine örnek gösterilebilecek bir uygulamanın bulunduğu görülmüştür. Fransa'da çevrimiçi platformlar için bir siber güvenlik göstergesi olarak "Siber Skor" uygulamasına geçilmesi planlamaktadır. Fransa'da yürürlüğe giren 3 Mart 2022 tarihli yasa ile çevrimiçi platformların bir siber güvenlik denetimi yapmasını ve sonuçlarını tüketicinin bilgilendirilmesi amacıyla renkli bir görsel ile "Siber Skor" şeklinde görüntülemesini gerektirmektedir. Bunun da platformun denetlenmesi, derecelendirilmesi ve kullanıcıların bu puan konusunda bilgilendirilmesi ile sağlanması düşünülmektedir. Her siber skor, Ulusal Bilgi Sistemleri Güvenliği Ajansı tarafından yetkilendirilen bir bilgi sistemleri güvenliği denetim hizmet sağlayıcısı veya bilgi sistemleri güvenliği denetim hizmet sağlayıcısı tarafından seçilen bir denetçi tarafından yürütülerek dışarıdan sağlanan bir denetim tarafından belirlenecektir. Derecelendirme sonrasında kuruluşa verilecek olan siber skor sertifikasyonu 12 ay süreyle geçerli olacaktır. Bu konuyla ilgili hazırlanan taslak kararnamede ayrıca F'den A+'ya kadar bir derecelendirme tablosuyla birlikte denetimde dikkate alınması gereken derecelendirme kriterleri belirlenmiştir. Söz konusu derecelendirme yöntemine yönelik bazı eleştirilerde de bulunulmuştur. Özellikle düşük puan alan kuruluşların korsan saldırılara daha çok maruz kalacağı ya da tam tersine yüksek puan alan kuruluşların hedef alınabileceği yönünde kaygılar oluşmuştur. Ayrıca sertifikanın 12 ay süreyle geçerli olması beraberinde bir operasyonel yük getirebileceği de değerlendirilmiştir (Mole & Zubcevic, 2023).

Anlaşılacağı üzere derecelendirme sistemlerinin çeşitli kurum ve kuruluşlara, bireylere yani kısaca tüm paydaşlara farklı yönlerden faydaları bulunmaktadır. Sadece finans sektörü ile sınırlı olmayan, tüm alanlarda pratik bir şekilde uygulanabilen bir yöntem olması ile sıklıkla tercih edilmektedir. Önemli olan derecelendirme sisteminin objektif ve herkesçe kabul edilebilir kriterler üzerinden kurgulanması, derecelendirme işlemi sonucu ortaya çıkacak olan notun ya da derecelendirme göstergesi faktörün hesaplamasının basit ve anlaşılır olmasıdır. Derecelendirme faaliyetinin sağlıklı yürütülebilmesi için bu çalışmada bahsedilen çeşitli yurt içi ve yurt dışı örnek uygulamalardan da görüleceği üzere derecelendirme kriterlerinin ortaya konması ve bu kriterlerin hangi oranda esas derecelendirme notunu etkileyeceğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümünde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar nezdinde derecelendirme notu hesabının bu çerçevede nasıl yapılabileceğine ilişkin öneriler sunulacaktır.

BÖLÜM 5

MEDYA HİZMET SAĞLAYICI KURULUŞLARIN DERECELENDİRİLMESİ

Çalışmamızın bu bölümünde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak derecelendirme faaliyetinin ne şekilde yapılabileceğine yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Denetimi

Türkiye'de medya hizmet sağlayıcı kuruluşların denetimi 6112 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında RTÜK tarafından gerçekleştirilmektedir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar; ticari kaygılar, siyasal gerekçeler, yayıncı yetkililerince mevzuat gerekliliklerini tam anlamıyla bilinmemesi vb. sebeplerden ötürü mevzuat hükümlerine aykırı hareket etmektedir. Uygulanan müeyyideler yayıncı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen yayın ihlalleri ve 6112 sayılı Kanunda belirlenen diğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Yayın içeriklerinin denetimi; RTÜK Uzmanları tarafından yapılan "Doğrudan Denetim", Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna, 444 1 178 ile ALO 178 Çağrı Hattı, web sayfası üzerindeki e-form, RTÜK Mobil ve e-Devlet aracılığı ile gelen vatandaş bildirimleri ve izleyici temsilciliği müessesesi üzerinden yayın kuruluşlarının yaptığı "Öz denetim" değerlendirilmesi vesilesi ile yapılan "İzleyici Denetimi" yoluyla yapılmaktadır. Yayın içeriği dışındaki yükümlülüklerin denetimi de benzer şekilde yürütülmektedir (RTÜK, 2023, s. 45). 6112 sayılı Kanunun "Yaptırımlar" başlıklı 10 uncu bölümünün 32 nci maddesinde "İdarî yaptırımlar" ve 33 üncü maddesinde ise "Adlî yaptırımlar" ile ilgili hükümler bulunmaktadır.

6112 sayılı Kanunda yer alan idari yaptırımlar genel itibariyle; ihlalin ağırlığı ve yayının ortamı ve alanı göz önünde bulundurularak verilen idari para cezası, ihlale konu yayının durdurulması, tüm yayınların durdurulması, isteğe bağlı yayın hizmetinde ihlale konu yayının katalogdan çıkarılması, idari tedbir kararı verilmesi, yayın lisansın iptal edilerek kanal ve frekans kullanımına son verilmesi yaptırımlarından, 6112 sayılı Kanunda yer alan adli yaptırımlar ise genel itibariyle; izinsiz yayınlara ilişkin uygulanan adli para ve

hapis cezası, izinsiz olarak faaliyetine devam eden yayın cihaz ve tesislerin mühürlenmesi yaptırımlarından oluşmaktadır.

Bu itibarla, RTÜK nezdinde gerçekleştirilen denetimler sonucunda yayıncı kuruluşlara yönelik çeşitli mali ya da mali olmayan ihlalin ağırlığı ve durumuna göre çeşitli müeyyideler uygulanmaktadır. Müeyyidelerin oluşturabileceği olumsuz durumlar medya hizmet sağlayıcı kuruluşların süreç içerisinde karşılaşabileceği mali kayıplar sebebiyle yayınlarına devam edememe noktasına gelmelerine sebebiyet verebilmektedir.

Çalışmamızda sıklıkla kullanılan bir kavram olan "müeyyide" kelime anlamı olarak "yaptırım" demektir (TDK Sözlükleri, t.y.d). Çalışmamızın ana konusu RTÜK'ün uygulayacağı yaptırımların ne şekilde azaltılabileceğine yönelik öneriler oluşturduğundan müeyyide kelimesine sıklıkla yer verilmiştir.

5.1.1. Denetim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların denetimi sürecinde çok çeşitli güçlükler ile karşılaşılabilmektedir. Bu güçlükler denetim sürecinden başlamak üzere yaptırım uygulanmasının ardından kuruluşça gerçekleştirilen itirazlardan kaynaklanabilmektedir. Yayınların denetim sürecinde; her kanala bir uzman görevlendirmenin fiilen mümkün olmaması sebebiyle, izlenme oranları yüksek olan ve gelen şikâyetlerin yoğunlaştığı kanalların düzenli denetimine ağırlık verilmektedir (RTÜK, 2023, s. 53). Bu durum da ister istemez tüm yayınların denetimini fiziki olarak engellemektedir. Diğer bir neden ise yerel yayıncıların yayın yaptıkları alanların tamamında Sayısal Kayıt, Arşiv ve Analiz Sistemi (SKAAS) bulunmaması sebebiyle tüm yayınların takibinin fiziki olarak yapılmasının mümkün olmamasıdır. Bir yayıncı kuruluşa yaptırım uygulanmasının ardından ilgili kuruluşça bu yaptırıma karşı yargı yoluna gidilebilmekte, yaptırıma karşı itirazda bulunulabilmektedir. Yargı yoluna gidildiğinde ise bu durum da hem RTÜK hem de medya hizmet sağlayıcı kuruluş nezdinde uzun ve yorucu biri süreci beraberinde getirebilmektedir.

Yargılama sürecinin getirebileceği olası zorluklar RTÜK tarafında yoğun bir iş yükü oluşturabilmektedir. Aynı zamanda yargılama sürecine bağlı olarak medya hizmet sağlayıcı kuruluş da mağduriyetler yaşayabilmektedir. Tablo 2'de son beş yıl içerisinde müeyyide kararlarına karşılık kuruluşlarca açılan davalara ilişkin sayısal veriler müeyyide içerik bilgisinin de bulunduğu şekliyle belirtilmiştir. Söz konusu tablodan da anlaşılabileceği üzere

yargı yoluna gitmek medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar tarafından yaygın olarak kullanılan bir yöntem olduğu görülebilmektedir. Tablo 2'de yer alan bilgiler RTÜK internet sitesinde yer alan 2018 – 2022 dönemlerine ilişkin faaliyet raporlarında belirtilen dava sayılarının toplanması suretiyle elde edilmiştir.

Tablo 2

Müeyyide Kararlarına Karşı Açılan Davalar (2018-2022)

Müeyyide İçeriği	Adet
İdari Para Cezası	603
İzinsiz Yayınlar ve Diğer Davalar	202
Geçici Yayın Durdurma	199
İdari Para Cezası + Program Durdurma	196
Yayın Lisans İptali	137
İdari Para Cezası + Program Durdurma + Geçici Yayın Durdurma	10
İdari Para Cezası + Yayın Lisansı İptali	10
Uyarı	9
İdari Para Cezası + Geçici Yayın Durdurma	7
Program Durdurma	2
Geçici Yayın Durdurma + Yayın Lisans İptali	1
Program Durdurma + Geçici Yayın Durdurma	1

Tablo 2'de yer alan son beş yıl içerisinde kuruluşlarca müeyyide kararlarına karşı açılan davaların sayısı incelendiğinde, idari para cezası ile birlikte diğer müeyyidelere karşı açılan davalar da dikkate alındığında kuruluşların ağırlıklı olarak idari para cezalarına karşılık dava açtığı görülmektedir. Mahkemede görülen davaların hazırlık sürecinde RTÜK nezdinde ilgili belgelerin hazırlanması, görülen davalara müdahil olunması, RTÜK Hukuk Müşavirliği ile birlikte konuyla ilgili Dairelerce de belgelerin ve savunmanın hazırlanması gibi süreçler kuşkusuz mesai harcanmasına ve gereksiz zaman ve işgücü kaybına yol açmaktadır.

Diğer taraftan, ilgili müeyyideler RTÜK tarafından yayıncı kuruluşlara uygulandığında, kuruluşlar tarafından medyada bu husus basın özgürlüğüne müdahale,

yayıncıların baskı altına alınmaya çalışılması ya da siyasi sebeplerden ötürü yayıncıya yönelik müeyyide uygulandığı yönünde propaganda vesilesi yapılmakta ve RTÜK'ün uyguladığı müeyyide gerekçesi asıl amacından saptırılarak kamuoyu nezdinde kötü algı oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda kuruluşların 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı davranarak elde edeceği fayda ilgili kuruluşa uygulanacak yaptırıma göre daha avantajlı olacağı değerlendirildiğinden yaptırımın caydırıcılığı kuruluş nezdinde kaybolmaktadır.

5.1.2. "Sorumlu Yayıncılığın" Teşviki

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar çeşitli sebeplerden ötürü RTÜK mevzuatı hükümlerine aykırı hareket etme eğilimindedir. Bunun birbirinden farklı sebepleri olmakla birlikte, mevzuat hükümlerine aykırı hareket etme sonucunda karşılaşılan yaptırımın, kuruluşu caydıracak düzeyde olmaması genel olarak kuruluşça mevzuata aykırı hareket etme davranışının tekrarına neden olmaktadır. Kuruluşlar karşılaştıkları yaptırım karşısında yargı yoluna gitmekte veyahut yaptırımın gereğini yerine getirerek benzer yaklaşımla yayınlarına devam etmektedir. Bu noktada uygulanan yaptırımın şiddetini artırmanın caydırıcılığı artıracağı düşünülse dahi kuruluşlardan gelen itirazlarda bir artışın söz konusu olacağı beklenebilir. Bu da RTÜK'ün kamuoyu nezdinde cezalandırıcı bir kuruluş olma algısını beslemekten öteye gidemeyecektir. Bununla birlikte, cezaların şiddeti artsa dahi kuruluşların elde edeceği fayda halen karşılaştıkları yaptırımdan daha fazla olabileceğinden, yaptırım şiddetin artırılması, kuruluşları mevzuat hükümlerine uygun hareket etme davranışında bir değişime yol açmayacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmada çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının uygulamakta olduğu bazı teşviklerden bahsedilmiştir. Teşvik sistemlerinin devreye alınmasındaki temel amaç kamu kuruluşunun stratejik amaçlara ulaşmak için teşvik sistemlerini bir araç olarak kullanma düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Teşvik sistemleri ile hem teşviki alan kurum/kuruluş fayda elde etmekte hem de kamu otoritesinin amaçlarına ulaşması kolaylaştığından iki taraflı "kazan-kazan" durumunun oluşması sağlanmaktadır. Bu bağlamda, yayıncı kuruluşlara yönelik de bir teşvik sisteminin oluşturulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Öncelikle, yayıncı kuruluşların hangi noktada teşvike ihtiyaç duyduğunun tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir. Sonrasında bu teşviki elde etmeleri için hangi kriterleri sağlamaları yani "Sorumlu Yayıncı" olmaları için nelerin gerektiğinin ortaya konması

gerekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı da bu hususların incelenerek ortaya çıkarılması olmuştur.

5.2. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Derecelendirilmesi

Çoğunlukla finans sektöründe yaygın olarak kullanıldığı literatür taramasından da anlaşılan derecelendirme sistemleri için bu çalışmada medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ne şekilde derecelendirme yapılabileceğine yönelik incelemeler yapılacaktır. Türkiye'de RTÜK gibi düzenleyici ve denetleyici kurum olan BDDK ve SPK'nın mevzuatlarında yer alan kuruluşlara yönelik uygulanan derecelendirme yöntemleri incelendiğinde, bu çalışmanın ilgili kısımlarında da belirtildiği üzere temelde iki çeşit derecelendirme yönteminin uygulandığı görülmektedir. Bunlar kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesinden oluşmaktadır. Kredi derecelendirmesi kuruluşun mali yönden durumunu ortaya koyan bir gösterge iken kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi daha ziyade kuruluşun yönetsel anlamda ne kadar başarılı yönetilip yönetilmediğini ortaya koyan bir gösterge olmuştur. Söz konusu derecelendirme yöntemleri tespit edilirken kuşkusuz literatürde yer alan çalışmalar ve akademisyenlerin görüşü dikkate alınmış, dünya genelinde kabul görülen uygulamalar ve gelişmeler doğrultusunda derecelendirme kriterleri ortaya konmuştur. Kuruluşların finansal anlamda iflasın eşiğine gelmeden tespit edilmesi, tüm paydaşlar nezdinde durumunu göstermek amacıyla ilgili derecelendirme yöntemleri kullanılmaktadır.

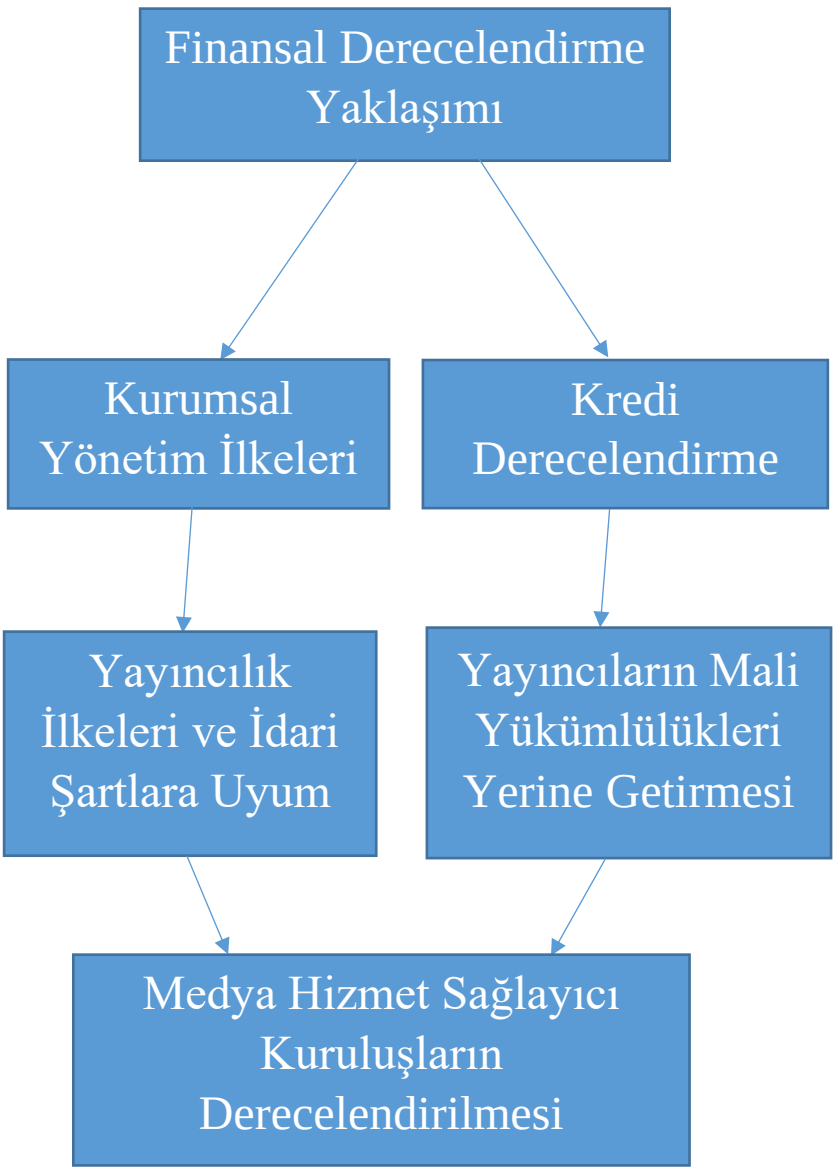
Bu iki derecelendirme yaklaşımı medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar nezdinde ne şekilde uyarlanabileceği değerlendirildiğinde bu çalışma özelinde; kredi derecelendirmesine karşılık olarak kuruluşun RTÜK'e olan mali yükümlülüklerini yerine getirme durumunu, kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesine karşılık olarak ise mali yükümlülükler dışında medya hizmet sağlayıcı kuruluşun RTÜK'e olan idari yükümlülüklerini yerine getirme durumunu ele alarak derecelendirme yöntemi önerileri sunulmaya çalışılacaktır. İdari yükümlülükler kapsamında dikkate alınacak hususlar mali yükümlülükler dışında medya hizmet sağlayıcı kuruluşun RTÜK mevzuat hükümlerine uyumlu hareket etmesi davranışına göre belirlenecektir.

Sayılan bu varsayımlar çerçevesinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK nezdinde derecesinin nasıl tespit edilebileceğine ilişkin incelemeler yapılacaktır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirme sürecinde temel amaç kuruluşların daha az

yaptırım ile karşılaşması ve buna bağlı olarak da daha az ceza almaları düşüncesine dayanmaktadır. Ayrıca sadece müeyyide yaklaşımı ile değil aynı zamanda RTÜK'e olan ve RTÜK nezdinde önem arz eden hususlara yayıncı kuruluşun uyum sağlaması da amaçlanmıştır. Derecelendirme sonucunda yüksek nota sahip kuruluş çeşitli avantajlar elde edeceğinden yayıncı kuruluşları bu durumun olumlu davranışa teşvik edileceği beklenmektedir. Finansal derecelendirme yaklaşımından yola çıkarak medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirilmesi sürecinin ne şekilde uyarlanabileceğine yönelik öneri Şekil 4'te şema ile gösterilmiştir.

Şekil 4

Derecelendirme Yaklaşımı

Yayıncı kuruluşların karşılaştıkları müeyyideler yayıncı kuruluşların sahip oldukları yayın lisansı/yayın hakkı bakımından birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Ulusal bir yayın lisansı veyahut yayın hakkı bulunan bir yayıncı kuruluş ülkenin tamamına yayın yapabildiğinden daha fazla ticari iletişim geliri elde edebilmekte ve buna göre de yayın politikasını belirleyebilmektedir. Daha fazla reklam geliri elde edebilmek maksadı ile yayın politikalarına aykırı davranma eğilimi daha fazla olabilmektedir. Çünkü yapmış oldukları yayından elde edebileceği gelir karşılaşacağı müeyyide sonucu uğrayacağı mali kayıptan daha fazla olabilmektedir. Aynı zamanda ulusal yayıncı daha fazla izleyici kitlesine hitap ettiğinden yapmış oldukları yayın sebebiyle daha fazla izleyici şikâyetine maruz kalabilmekte bu durum da daha fazla müeyyide ile karşılaşmalarına sebebiyet verebilmektedir. Yerel yayıncı ise ülkenin belirli kısmına, bölgesine ya da iline yayın yaptığından mali imkânları daha kısıtlıdır. Ticari iletişim geliri elde edebilme potansiyelleri daha azdır. Mali imkânlarla bağlantılı olarak yayınlarını daha az personelle yürütmeye çalışmaktadır. Genellikle karşılaştıkları müeyyideler mevzuat gereklilikleri tam anlamıyla takip edememelerinden kaynaklanmaktadır. Benzer şekilde ulusal ve yerel yayıncıların RTÜK'ten beklentileri de kuşkusuz farklılık gösterecektir. Bu durum da kuruluşlara yönelik yapılacak olan derecelendirmede yayıncı kuruluşların sınıflandırılması ihtiyacını doğurmaktadır.

Bu çalışmada yayıncı kuruluşlar ulusal yayıncı ve yerel yayıncı olmak üzere iki temel sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Ülkenin tamamına yayın yapma imkânı tanıyan en az bir yayın lisansı/yayın hakkı bulunan kuruluş ulusal yayıncı, sadece bölgesel veya yerel bir alana yayın yapma hakkı veya yayın lisansı bulunan ancak diğer herhangi bir ortamdan ülke geneline yayın yapma imkânı olmayan kuruluş ise yerel yayıncı olarak sınıflandırılmıştır. İnternet ortamından yayın lisansı bulunan kuruluşların tamamı ise dünyanın her yerinden izleyici veya dinleyici tarafından erişimin sağlanabiliyor olması sebebiyle ulusal yayıncı kategorisinde değerlendirilmiştir. Bu şekilde bir sınıflandırma yoluna gidilmesinin çalışmada yapılacak analizlerden elde edilecek sonucun doğruluğunu artıracağı beklenmektedir.

Sınıflandırma tablomuz yayın lisansı/yayın hakkı bakımından belirtilen hususlar doğrultusunda Tablo 3'te görüleceği şekliyle oluşturulmuştur.

Tablo 3

Yayıncıların Sınıflandırılması

Ulusal Yayıncı	Yerel Yayıncı
Ulusal Televizyon (T1)	Bölgesel Televizyon (T2)
Ulusal Radyo (R1)	Yerel Televizyon (T3)
Uydu Televizyon (U-TV)	Bölgesel Radyo (R2)
Kablolu Televizyon (K-TV/Çok İl)	Yerel Radyo (R3)
Uydu Radyo (U-RD)	Kablolu Televizyon (K-TV/Tek İl)
Uydu - İBYH	Kablolu Radyo (K-RD/Tek İl)
Kablo –İBYH	
Kablolu Radyo (K-RD/Çok İl)	
İnternet - TV	
İnternet - RD	
İnternet -İBYH	

5.2.1. Yayıncılık İlkeleri Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı İle Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) ve (b) bentlerinde RTÜK İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığının başlıca görevleri şu şekildedir:

> "Medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmetlerini, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara, 6112 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ile diğer kanunlara uygunluğu açısından izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını düzenli olarak Üst Kurula sunmak. İhlal tespit edildiğinde kanuni müeyyidelerin uygulanmasını Üst Kurula teklif etmek." ve "Medya hizmet sağlayıcıları tarafından kullanılan logo ve çağrı işaretlerinin kullanımına ilişkin ihlallerle ilgili yapılan tespitleri İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı ile koordine ederek Üst Kurula sunmak."

Bu anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayıncılık ilkeleri bağlamında incelenmesi hususu söz konusu Daire Başkanlığına aittir. Yayınların sürekli olarak takip

edilmesi ve gerektiğince yayın içeriklerine yönelik 6112 sayılı Kanununa aykırılık tespit edilmesi halinde müeyyide uygulanması kuşkusuz hem RTÜK'ün ciddi bir iş yükü ile karşı karşıya kalmasına hem de kamuoyunda oluşacak baskılara maruz kalma durumunda olmasına sebebiyet vermekte, medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafında ise maddi ve manevi yönden telafisi ağır sonuçlara sebebiyet verebilmektedir.

Bu kapsamda, yayıncı kuruluşların sıklıkla müeyyide ile karşılaştıkları hususların tespit edilerek bunların azaltılmasına yönelik bir yaklaşımda bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Bu amaçla, ilgili RTÜK Daire Başkanlıklarından temin edilen ve RTÜK internet sitesinde yer alan RTÜK kurul kararlarına erişimin bulunduğu sayfa yoluyla elde edilen veriler ışığında oluşturulan 2018-2022 yılları arasında yayın ihlalleri sebebiyle yerel yayıncıların Kanun maddesine aykırılık sebebiyle karşılaştıkları müeyyide sayılarına Tablo 4'te, ulusal yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ise Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 4

Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Yayın İhlalleri)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, 8/1-a	1	6112, 12/2	2
6112, 8/1-c	1	6112, 21/1	81
6112, 8/1-ı	3	6112, 25/2	1
6112, 8/1-j	1	6112, 32/2	1
6112, 8/1-o	1	6112, Y.6-4*	2
6112, 8/1-t	1	Toplam	95

* Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddesine istinaden uygulanan müeyyidedir.

Tablo 4'de yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle yerel yayıncılara en çok müeyyide uygulanan maddenin diğer maddelere nazaran büyük bir fark ile 6112 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan şu hükme aykırılıktan dolayı olduğu görülmüştür:

> İlgili mevzuata uyulması ve kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olmamak şartıyla, her türlü ad ve bu adı tasvir eden blok grafikler logo olarak; sesli duyurular ise çağrı işareti olarak kullanılabilir. Logo ve çağrı işaretlerinin Üst Kurul nezdinde tescili zorunludur.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, logo ve çağrı işaretlerini Üst Kurul izni ile değiştirebilirler.

Uygulanan bu müeyyideler medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'ten izin almaksızın logo/çağrı işareti adı değiştirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5

Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Yayın İhlalleri)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, Y.6-4*	4	6112, 10/1	1167
6112, 8/1-a	7	6112, 10/2	715
6112, 8/1-b	15	6112, 10/3	82
6112, 8/1-c	17	6112, 10/4	1072
6112, 8/1-ç	121	6112, Y.10-4**	2
6112, 8/1-d	7	6112, 10/7	6
6112, 8/1-e	14	6112, 10/10	6
6112, 8/1-f	147	6112, 11/1	1
6112, 8/1-g	1	6112, 11/2	31
6112, 8/1-ğ	3	6112, 11/3	12
6112, 8/1-h	15	6112, 11/4	1
6112, 8/1-ı	66	6112, 12/1	1
6112, 8/1-i	10	6112, Y.12/1.d***	2
6112, 8/1-j	231	6112, 12/2	3
6112, 8/1-l	1	6112, 12/3	1
6112, 8/1-m	45	6112, 12/4	1
6112, 8/1-n	6	6112, 12/5	1
6112, 8/1-o	3	6112, 13/3	9
6112, 8/1-ö	17	6112, 13/5	1
6112, 8/1-r	749	6112, 21/1	84
6112, 8/1-s	17	6112, 21/2	1
6112, 8/1-ş	21	6112, 24/2	2

(Devam ediyor)

Tablo 5 (Devam)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, 8/1-t	3	6112, 25/2	1
6112, 8/2	281	6112, 32/2	4
6112, 8/4	3448	6112, 32/4	2
6112, 9/3	31	4207****	136
6112, 9/6-a	1	4250****	3
6112, 9/6-c	825	Toplam	9453

*,**,*** Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddelerine istinaden uygulanan müeyyidedir. ****4207 sayılı Kanun Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanun, 4250 sayılı Kanun ise İspirto ve İspirtolu İçkileri İnhisarı Kanunu olup bu Kanun hükümlerine aykırılıktan dolayı da müeyyide uygulanabilmektedir.

Tablo 5'te yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle ulusal yayıncılara en çok müeyyide uygulanan üç maddenin şu şekilde olduğu görülmüştür;

1) 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrası:

Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz.

2) 6112 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrası: "Televizyon ve radyo yayın hizmetlerinde reklamlar ile tele-alışveriş, sesli ve/veya görüntülü bir uyarıyla açıkça fark

edilebilecek ve program hizmetinin diğer unsurlarından kolaylıkla ayırt edilebilecek biçimde düzenlenir."

3) 6112 sayılı Kanun 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrası: "İkinci fıkrada belirtilen süreden bağımsız olarak, sesli ve görüntülü bir uyarı ile açıkça belirtilerek, kesintisiz en az on beş dakika süreyle tele-alışveriş yayını yapılabilir. Bu yayının süresi bir gün içinde toplam bir saati aşamaz."

Müeyyidelerin medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ağırlıklı olarak ticari amaçla yapmış oldukları yayınlar dolayısı ile RTÜK'ün mevzuat çerçevesinde denetlemekte olduğu hususlara dikkat edilmemesinden kaynaklı olarak verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4'te yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Yayın İhlalleri)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, 8/1-a	1,05	6112, 12/2	2,11
6112, 8/1-c	1,05	6112, 21/1	85,26
6112, 8/1-ı	3,16	6112, 25/2	1,05
6112, 8/1-j	1,05	6112, 32/2	1,05
6112, 8/1-o	1,05	6112, Y.6-4	2,11
6112, 8/1-t	1,05		

Yüzdesel oranlar Tablo 6'ya aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır. Tablo 5'te yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Yayın İhlalleri)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, Y.6-4*	0,04	6112, 10/1	12,35
6112, 8/1-a	0,07	6112, 10/2	7,56
6112, 8/1-b	0,16	6112, 10/3	0,87
6112, 8/1-c	0,18	6112, 10/4	11,34
6112, 8/1-ç	1,28	6112, Y.10-4	0,02
6112, 8/1-d	0,07	6112, 10/7	0,06
6112, 8/1-e	0,15	6112, 10/10	0,06
6112, 8/1-f	1,56	6112, 11/1	0,01
6112, 8/1-g	0,01	6112, 11/2	0,33
6112, 8/1-ğ	0,03	6112, 11/3	0,13
6112, 8/1-h	0,16	6112, 11/4	0,01
6112, 8/1-ı	0,70	6112, 12/1	0,01
6112, 8/1-i	0,11	6112, Y.12/1.d	0,02
6112, 8/1-j	2,44	6112, 12/2	0,03
6112, 8/1-l	0,01	6112, 12/3	0,01
6112, 8/1-m	0,48	6112, 12/4	0,01
6112, 8/1-n	0,06	6112, 12/5	0,01
6112, 8/1-o	0,03	6112, 13/3	0,10
6112, 8/1-ö	0,18	6112, 13/5	0,01
6112, 8/1-r	7,92	6112, 21/1	0,89
6112, 8/1-s	0,18	6112, 21/2	0,01
6112, 8/1-ş	0,22	6112, 24/2	0,02
6112, 8/1-t	0,03	6112, 25/2	0,01
6112, 8/2	2,97	6112, 32/2	0,04
6112, 8/4	36,48	6112, 32/4	0,02
6112, 9/3	0,33	4207	1,44
6112, 9/6-a	0,01	4250	0,03
6112, 9/6-c	8,73		

Yüzdesel oranlar Tablo 7'ye aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşa yönelik olarak derecelendirme notu verilirken temel amaç yayıncı kuruluşun müeyyide ile karşılaşmaması ve RTÜK'ün müeyyide uygulamak durumunda kalmamasıdır. Bu noktada RTÜK'ün beş yıl içerisinde en çok müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden şayet kuruluş ceza alırsa burada derecelendirme notunun daha fazla düşmesi, daha az müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden ceza alınması durumunda ise derecelendirme notunun daha az düşmesi düşüncesine dayanan bir derecelendirme notu hesaplaması önerisi sunulmaktadır. Derecelendirme notunun aşağıda belirtilen esaslara göre ulusal ve yerel yayıncılar açısından ayrı ayrı hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşun başlangıçta notu "100" olarak kabul edilecektir.
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluş Tablo 6 ve Tablo 7'de yer alan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide ile karşılaştığında derecelendirme notu hesaplanırken "100" notundan yüzdesel oran miktarının sayısal değerinin farkı alınacaktır. Birden fazla kez müeyyide uygulanması durumunda ilgili maddeye karşılık gelen oranlar toplamının "100" notundan farkı alınacaktır. Derecelendirme notu yıl içerisinde sıfırın altında kalması durumunda not sıfır kabul edilecektir.
- Derecelendirme notu hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.
- Tablo 6 ve Tablo 7'de yer almayan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide uygulanması halinde derecelendirmenin yapıldığı yılda buna yönelik bir işlem yapılmayacak bir sonraki yıl hesaplamaya dâhil edilecektir.
- Her yılbaşında bir önceki yılda uygulanan müeyyidelerin dâhil edildiği yeni oran tablosu ilan edilecektir.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında yayıncılık ilkeleri derecelendirme notu (Y.İ.D.N) yayıncı kuruluşun;

Yerel yayıncı için:

Y.İ.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun/yönetmelik madde/maddelerine ait Tablo 6'da yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Ulusal yayıncı için:

Y.İ.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun/yönetmelik madde/maddelerine ait Tablo 7'de yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Şeklinde hesaplanması önerilmektedir. Bu hesaplama yöntemi ile yüksek derecelendirme notu almak isteyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'ün en çok müeyyide uygulamış olduğu kanun ya da yönetmelik maddelerine aykırı hareket etmemelerinin teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Bu sayede, RTÜK'ün yıl içerisinde daha az müeyyide uygulamak durumunda kalması beklenmektedir.

5.2.2. Mali Şartlar Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı İle Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmeliğin 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentlerinde RTÜK İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığının başlıca görevleri şu şekildedir:

> Üst Kurulun gelir ve giderlerine ilişkin muhasebe işlemlerini ilgili mevzuat hükümlerine göre yürütmek. Üst Kurula olan borçların 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinde belirtilen süreler içerisinde ödenmemesi halinde ilgili birimlerle koordinasyon sağlanarak medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın lisanslarının iptali için Üst Kurula teklifte bulunmak.

Bu anlamda yayıncı kuruluşların RTÜK'e olan mali yükümlülüklerinin takibi İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmaktadır.

6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkrasında şu hükümler yer almaktadır:

> (4) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Medya hizmet sağlayıcıları ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar, yasal defter kayıtlarını, Üst Kurul payının

hesaplanmasına esas teşkil eden ticari iletişim gelirlerinin doğru tespit edilmesini sağlayacak şekilde düzenlerler. Medya hizmet sağlayıcılar ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar, Üst Kurul payının hesaplanmasına esas teşkil eden ticari iletişim gelirlerinin tespitine ilişkin olarak Üst Kurul tarafından veya Maliye Bakanlığına bağlı vergi incelemesine yetkili elemanlar tarafından incelendikleri hallerde, incelemeyi yapanlarca istenilen bilgileri vermeye ve bunlarla ilgili defter ve belgeleri ibraz etmeye mecburdurlar. Bilgiler yazı ile istenilir ve cevap vermeleri için kendilerine 15 günlük süre verilir. Zor durumda bulunmaları sebebiyle bilgi verme ve ibraz ödevlerini süresi içinde yerine getiremeyecek olanlara, sürenin bitmesinden önce yazı ile istemde bulunulması ve istemde belirtilen mazeretin kabule layık görülmesi kaydıyla kanuni sürenin bir katını geçmemek üzere ek süre verilebilir. (5) (Ek: 4/7/2012-6353/63 md.) Üst Kurul tarafından üçüncü fıkra uyarınca verilmesi gereken beyannameyi süresinde vermeyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar hakkında, beşbin Türk Lirası; dördüncü fıkrasında belirlenen bilgi verme ve ibraz yükümlülüklerini süresi içinde yerine getirmeyen veya eksik yerine getiren medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile ticari iletişim gelirinin elde edilmesine aracılık yapanlar hakkında, onbin Türk Lirası tutarında idari para cezası kesilir. Bu fıkra uyarınca kesilecek ceza, radyo kuruluşları hakkında yüzde elli oranında uygulanır. (Ek cümle: 10/9/2014 - 6552/135 md.) Beyannamenin kanuni süresinden sonraki ilk otuz gün içinde verilmesi hâlinde yukarıda belirlenen ceza tutarı 1/10 oranında, devam eden otuz gün içinde verilmesi hâlinde ceza tutarı 1/5 oranında, devam eden günlerde verilmesi hâlinde ise ceza tutarı tam olarak uygulanır.

Bu kapsamda, yayıncı kuruluşların sıklıkla müeyyide ile karşılaştıkları hususların tespit edilerek bunların azaltılmasına yönelik bir yaklaşımda bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. RTÜK İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından temin edilen ve idari para cezası uygulanan kuruluşlara ilişkin tablodan yararlanılarak elde edilen veriler ışığında oluşturulan 2018-2022 yılları arasında medya hizmet sağlayıcı kuruluşların mali

yükümlülüklerini yerine getirmemeleri sebebiyle yerel yayıncıların idari para cezaları kapsamında karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere Tablo 8'de, ulusal yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere ise Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 8

Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Mali Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, 42/4	171	6112, 42/5	2076
		Toplam	2247

Tablo 8'de yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle yerel yayıncılara en çok müeyyide uygulanan maddenin 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrası olduğu görülmüştür. Söz konusu maddenin 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen "Medya hizmet sağlayıcıları, her takvim ayı içinde elde ettikleri ticari iletişim gelirlerini, takip eden ayın son gününe kadar şekil ve içeriğiyle verilme usul ve esasları Üst Kurul tarafından belirlenen beyanname ile beyan ederler. İlgili dönemde gelir elde edilmemiş olsa dahi beyanname verilmesi zorunludur." Hükmü ile bilgi ve belge ibrazı yapılmamasından kaynaklı olarak uygulandığı görülmüştür. İlgili yükümlülük Kanunun belirlemiş olduğu bilgi/belgenin öngörülen süre içerisinde sunulmaması dolayısı ile medya hizmet sağlayıcı kuruluşa idari para cezası verilmesine sebebiyet vermektedir.

Tablo 9

Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Mali Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, 42/4	193	6112, 42/5	1547
		Toplam	1740

Tablo 9'da yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle ulusal yayıncılara en çok müeyyide uygulanan maddenin tıpkı yerel yayıncılarda olduğu gibi 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrası olduğu görülmüştür. Söz konusu maddenin yine 6112 sayılı kanunun 42 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hüküm kapsamında beyannamenin RTÜK'e verilmemiş olması ile bilgi ve belge ibrazının yapılmamasından kaynaklı olarak müeyyide uygulanmıştır. İlgili yükümlülük Kanunun belirlemiş olduğu bilgi/belgenin öngörülen süre içerisinde sunulmaması dolayısı ile medya hizmet sağlayıcı kuruluşa idari para cezası verilmesine sebebiyet vermektedir.

Tablo 8'de yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10

Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Mali Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, 42/4	7,61	6112, 42/5	92,39

Yüzdesel oranlar Tablo 10'a aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır.

Tablo 9'da yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11

Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Mali Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, 42/4	11,09	6112, 42/5	88,91

Yüzdesel oranlar Tablo 11'e aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşa yönelik olarak derecelendirme notu verilirken temel amaç yayıncı kuruluşun müeyyide ile karşılaşmaması ve RTÜK'ün müeyyide uygulamak durumunda kalmamasıdır. Bu noktada RTÜK'ün beş yıl içerisinde en çok müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden şayet kuruluş ceza alırsa burada derecelendirme notunun daha fazla düşmesi, daha az müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden ceza alınması durumunda ise derecelendirme notunun daha az düşmesi düşüncesine dayanan bir derecelendirme notu hesaplaması önerisi sunulmaktadır. Derecelendirme notunun aşağıda belirtilen esaslara göre ulusal ve yerel yayıncılar açısından ayrı ayrı hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşunun başlangıçta notu "100" olarak kabul edilecektir.
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluş Tablo 10 ve Tablo 11'de yer alan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide ile karşılaştığında derecelendirme notu hesaplanırken "100" notundan yüzdesel oran miktarının sayısal değerinin farkı alınacaktır. Birden fazla kez müeyyide uygulanması durumunda ilgili maddeye karşılık gelen oranlar toplamının "100" notundan farkı alınacaktır. Derecelendirme notu yıl içerisinde sıfırın altında kalması durumunda not sıfır kabul edilecektir.
- Derecelendirme notu hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.

- Tablo 10 ve Tablo 11'de yer almayan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide uygulanması halinde derecelendirmenin yapıldığı yılda buna yönelik bir işlem yapılmayacak bir sonraki yıl hesaplamaya dâhil edilecektir.
- Her yılbaşında bir önceki yılda uygulanan müeyyidelerin dâhil edildiği yeni oran tablosu ilan edilecektir.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında mali yükümlülükler derecelendirme notu (M.Y.D.N) yayıncı kuruluşun;

Yerel yayıncı için:

M.Y.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde/maddelerine ait Tablo 10'da yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Ulusal yayıncı için:

M.Y.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde/maddelerine ait Tablo 11'de yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Şeklinde hesaplanması önerilmektedir. Bu hesaplama yöntemi ile yüksek derecelendirme notu almak isteyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'ün en çok müeyyide uygulamış olduğu 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen beyannameyi zamanında verilmesi ile zamanında bilgi ve belge ibrazı hususunda azami gayreti göstermesi gerekecektir. Bu sayede, RTÜK'ün yıl içerisinde daha az müeyyide uygulamak durumunda kalması beklenmektedir.

5.2.3. İdari Şartlar Bağlamında Derecelendirme Notu Hesaplanması

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı İle Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmeliğin, 6 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde RTÜK İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığının başlıca görevleri arasında *"*Medya hizmet sağlayıcıların sunduğu yayın hizmetlerinde ve platform, multipleks, altyapı işletmecileri ve verici tesis ve işletim şirketinin sunduğu hizmetlerde, 6112 sayılı Kanuna ve ilgili diğer mevzuata aykırılık tespit edilmesi veya yayın lisansı şartlarına uyulmaması halinde gerekli müeyyidelerin uygulanması hususunu Üst Kurula teklif etmek*"* bulunmaktadır. Bu anlamda yayıncı kuruluşların RTÜK'e olan idari ve teknik yükümlülüklerinin takibi İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmaktadır.

RTÜK İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı ağırlıklı olarak lisanslama ve yetkilendirme faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu anlamda, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak müeyyide uygulama alanı oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte, uygulanan müeyyideler kapsamında yayıncı kuruluşların sıklıkla müeyyide ile karşılaştıkları hususların tespit edilerek bunların azaltılmasına yönelik bir yaklaşımda bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. RTÜK İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı görev alanı kapsamında giren konularda medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara müeyyide uygulanmasına sebebiyet veren RTÜK kurul kararlarının incelenmesi sonucunda oluşturulan 2018-2022 yılları arasında medya hizmet sağlayıcı kuruluşların idari yükümlülüklerini yerine getirmemeleri sebebiyle yerel yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere Tablo 12'de, ulusal yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere ise Tablo 13'de yer verilmiştir. Söz konusu müeyyidelere alınan RTÜK kurul kararı çerçevesinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara verilen uyarılar da dâhil edilmiştir.

.

Tablo 12

Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (İdari Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, Geçici 4	82	6112, Y.6-4*	2
6112, 6/5	444	6112, Y.13/1.e**	1
6112, 21/1	5	Toplam	534

*,** Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar İle Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddesine istinaden uygulanan müeyyidedir.

Tablo 12'de yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle yerel yayıncılara en çok müeyyide uygulanan maddenin diğer maddelere nazaran büyük bir fark ile 6112 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin beşinci fıkrası: "Medya hizmet sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde künye, iletişim ve adres bilgileri ile kayıtlı elektronik posta adresini izleyici temsilcisinin adını ve iletişim bilgilerini Üst Kurula bildirmek ve internet sitelerinde yayınlamak zorundadır." olduğu görülmüştür. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların internet sitelerinde bahsi geçen bilgilere yer vermek durumundadır. Bazı yayıncı kuruluşların internet sitelerinin aktif olmaması ya da aktif

olmasına karşın ilgili bilgilerin bulunmaması veya farklı bulunması sebebiyle müeyyide ile karşılaşabilmektedir. Bununla birlikte, yerel yayıncılara en çok müeyyide uygulanan ikinci madde olan 6112 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin birinci fıkra hükmü şöyledir:

> "Üst Kurulca sıralama ihalesi yapılıp, karasal yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içerisinde, sadece 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun geçici 6 ncı maddesi uyarınca karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşları, Üst Kurulca yayın yapmalarına müsaade edilmiş olan yerleşim yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla, yayınlarına devam ederler. Bu kuruluşlardan, 41 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kanal ve frekans yıllık kullanım bedeli, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren tahsil edilir. (…) veya karasal yayın lisansları için sıralama ihalesinin yapılmasının ardından tahsise hak kazanmayan kuruluşların karasal yayınları bir ay içinde Üst Kurulca durdurulur. Sıralama ihalesinde tahsise hak kazanan kuruluşların yayınları Üst Kurulca belirlenen takvimde, daha önce yayın yaptıkları kanal ve frekanslardan, tahsis edilen kanal, multipleks kapasitesi ve frekanslara taşınır."

Bu hüküm uyarınca karasal ortamdan yayın yapan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar kendilerine tahsis edilen yerleşim yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla ilgili alana yönelik yayın yapmak zorundadırlar. Bazı yayıncı kuruluşlar verici çıkış gücünü artırarak diğer yayıncıların yayınlarında enterferansa yani engellemelere sebebiyet vermekte ya da kendilerine izin verilen yayın alanlarının dışına çıkarak yayın alanlarını genişletmektedirler. Bu kapsamda faaliyette bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların tespiti halinde RTÜK tarafından buna istinaden müeyyide uygulanmaktadır.

Diğer kanun maddeleri ve yönetmelik hükümlerine istinaden yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan müeyyide sayılarının ise bahsi geçen hükümlere nazaran oldukça az sayıda olduğu görülmüştür. Diğer taraftan, yayıncılık ilkeleri bağlamında ve idari şartlar bağlamında derecelendirme notu hesaplamalarında dikkate alınacak tablolarda bazı ortak kanun ya da yönetmelik maddelerine yer verilmiştir. Bu durum konuyla ilgili Daire Başkanlıklarının müşterek yürütmekte olduğu işlemlerden kaynaklanmakta olup not hesaplama yönteminde karmaşıklığın giderilmesine yönelik önerimize de çalışmanın Genel Derecelendirme Notu Hesaplanması ile ilgili kısmında değinilecektir.

Tablo 13

Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (İdari Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, Geçici 4	82	6112, Y.6-4*	1
6112, 6/5	151	6112, Y.13/1.h**	1
6112, 21/1	1	6112, Y.15-2***	1
		Toplam	237

*Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddesine istinaden uygulanan müeyyidedir.
, * Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar İle Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddelerine istinaden uygulanan müeyyidedir

Tablo 13'de yer alan bilgiler incelendiğinde mevzuat hükümlerine aykırılık sebebiyle ulusal yayıncılara en çok müeyyide uygulanan maddelerin yerel yayıncılara uygulanan müeyyide maddeleri ile aynı olduğu, bu kapsamda en çok müeyyide uygulanan maddelerin 6112 sayılı Kanunun 6 ıncı maddesinin beşinci fıkrası ile geçici dördüncü maddesi olduğu görülmüştür. Yerel ve ulusal yayıncılar bu bakımdan birbirlerinden ayrışmamakta sadece sayısal anlamda uygulanan müeyyide açısından farklılaşmaktadır.

Tablo 12'de yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 14'de yer almaktadır.

Tablo 14

Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (İdari Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, Geçici 4	15,36	6112, Y.6-4	0,37
6112, 6/5	83,15	6112, Y.13/1.e	0,19
6112, 21/1	0,94		

Yüzdesel oranlar Tablo 14'e aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama

yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır.

Tablo 13'de yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 15

Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (İdari Yükümlülükler)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, Geçici 4.	34,60	6112, Y.6-4	0,42
6112, 6/5	63,71	6112, Y.13/1.h	0,42
6112, 21/1	0,42	6112, Y.15-2	0,42

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşa yönelik olarak derecelendirme notu verilirken temel amaç yayıncı kuruluşun müeyyide ile karşılaşmaması ve RTÜK'ün müeyyide uygulamak durumunda kalmamasıdır. Bu noktada RTÜK'ün beş yıl içerisinde en çok müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden şayet kuruluş ceza alırsa burada derecelendirme notunun daha fazla düşmesi, daha az müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden ceza alınması durumunda ise derecelendirme notunun daha az düşmesi düşüncesine dayanan bir derecelendirme notu hesaplaması önerisi sunulmaktadır. Derecelendirme notunun aşağıda belirtilen esaslara göre ulusal ve yerel yayıncılar açısından ayrı ayrı hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşunun başlangıçta notu "100" olarak kabul edilecektir.
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluş Tablo 14 ve Tablo 15'de yer alan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide ile karşılaştığında derecelendirme notu hesaplanırken "100" notundan yüzdesel oran miktarının sayısal değerinin farkı alınacaktır. Birden fazla kez müeyyide uygulanması durumunda ilgili maddeye karşılık gelen oranlar toplamının "100" notundan farkı alınacaktır.

Derecelendirme notu yıl içerisinde sıfırın altında kalması durumunda not sıfır kabul edilecektir.

- Derecelendirme notu hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.
- Tablo 14 ve Tablo 15'de yer almayan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide uygulanması halinde derecelendirmenin yapıldığı yılda buna yönelik bir işlem yapılmayacak bir sonraki yıl hesaplamaya dâhil edilecektir.
- Her yılbaşında bir önceki yılda uygulanan müeyyidelerin dâhil edildiği yeni oran tablosu ilan edilecektir.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında idari yükümlülükler derecelendirme notu (İ.Y.D.N) yayıncı kuruluşun;

Yerel yayıncı için:

İ.Y.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde/maddelerine ait Tablo 14'de yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Ulusal yayıncı için:

İ.Y.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde/maddelerine ait Tablo 15'de yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Şeklinde hesaplanması önerilmektedir. Bu hesaplama yöntemi ile yüksek derecelendirme notu almak isteyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'ün en çok müeyyide uygulamış olduğu 6112 sayılı kanunun 6 ıncı maddesinin beşinci fıkrası uyarınca internet sitelerini sürekli aktif ve güncel tutmak durumundadırlar. Aynı zamanda 6112 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca yayın alanlarını izinsiz genişletmemeliler ve enterferensa sebebiyet vermemelidirler. Bu sayede, RTÜK'ün yıl içerisinde daha az müeyyide uygulamak durumunda kalması beklenmektedir.

5.2.4. Genel Derecelendirme Notu Hesaplanması

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik derecelendirme notu hesaplama yöntemi önerilerinde çalışmanın bu kısmına kadar ilgili RTÜK Daire Başkanlıklarının kendi görev alanına giren konulara özgü faktörler dikkate alınmıştır. Bu sayede ilgili Daire Başkanlıklarının kendi görev alanı kapsamına giren hususlar doğrultusunda derecelendirme

notu hesaplayabilmesi hedeflenmiştir. Diğer taraftan, her bir Daire Başkanlığının ayrı ayrı derecelendirme notu hesaplaması hem medya hizmet sağlayıcı kuruluş hem de RTÜK nezdinde operasyonel anlamda karmaşık bir süreci yürütme gereğini de ortaya çıkarabilecektir. Nitekim yayıncı kuruluşlara yönelik olarak yürütülen kimi denetimler İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı ile İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlıkları koordinesinde yürütülmekte olduğundan not hesabında dikkate alınacak kanun ve yönetmelik maddelerinin hangi Daire Başkanlığı not hesabında dikkate alınacağının tespitini zorlaştırabilecektir. Bu noktada, tüm Daire Başkanlıkları için tek bir derecelendirme notu hesaplanmasının not hesaplanması sürecini sadeleştireceği değerlendirilmektedir. Bu itibarla, çalışmanın bu kısmında RTÜK nezdinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara kurul kararı ile müeyyide uygulanan tüm kanun ve yönetmelik maddelerinin dikkate alındığı tek bir derecelendirme notu hesaplanması yöntemi önerilecektir. Bu kapsamda, çalışmanın önceki kısımlarında kullanılan tüm verilerin derlemesi sonucunda 2018-2022 yılları arasında medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirmemeleri sebebiyle yerel yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere Tablo 16'da, ulusal yayıncıların karşılaştıkları müeyyide sayılarına ait bilgilere ise Tablo 17'de yer verilmiştir.

Tablo 16

Yerel Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Genel)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, Y.6-4*	2	6112, 12/2	2
6112, Y.6-4***	2	6112, Y.13/1.e**	1
6112, 6/5	444	6112, 21/1	86
6112, 8/1-a	1	6112, 25/2	1
6112, 8/1-c	1	6112, 32/2	1
6112, 8/1-ı	3	6112, 42/4	171
6112, 8/1-j	1	6112, 42/5	2076
6112, 8/1-o	1	6112, Geçici 4	82
6112, 8/1-t	1	Toplam	2876

* ,** Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar İle Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddelerine istinaden uygulanan müeyyidedir.

*** Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddesine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddesine istinaden uygulanan müeyyidedir.

Yerel yayıncılara yönelik olarak RTÜK tarafından verilen müeyyide sayıları incelendiğinde en çok 6112 sayılı Kanunun 42 inci maddesinin beşinci fıkrası ile 6 ncı maddesinin beşinci fıkrasına aykırı davranmaktan kaynaklı olarak müeyyide uygulandığı görülmektedir. Bu durum da yerel yayıncıların RTÜK'e vermeleri gereken beyanname ile bilgi ve belge ibrazını zamanında yapmamaları ve internet sitelerini mevzuata uygun olarak aktif tutmamaları veyahut güncel bilgilerine söz konusu internet sitelerinde yer vermemeleri sebebiyle müeyyidelerle karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

Bu maddelerden sonra en çok müeyyide uygulanan kanun maddesinin ise 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin dördüncü fıkrası olduğu görülmüş olup bu maddeden kaynaklı olarak müeyyidenin RTÜK payının hesaplanmasına esas teşkil eden ticari iletişim gelirlerinin tespitine ilişkin olarak belgelerin zamanında RTÜK'e verilmemesi dolayısı ile uygulandığı görülmüştür.

Tablo 17

Ulusal Yayıncılara Uygulanan Müeyyideler (Genel)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, Y.6-4*	5	6112, 10/3	82
6112, 6/5	151	6112, 10/4	1072
6112, 8/1-a	7	6112, Y.10-4**	2
6112, 8/1-b	15	6112, 10/7	6
6112, 8/1-c	17	6112, 10/10	6
6112, 8/1-ç	121	6112, 11/1	1
6112, 8/1-d	7	6112, 11/2	31
6112, 8/1-e	14	6112, 11/3	12
6112, 8/1-f	147	6112, 11/4	1
6112, 8/1-g	1	6112, 12/1	1
6112, 8/1-ğ	3	6112, Y.12/1.d***	2
6112, 8/1-h	15	6112, 12/2	3
6112, 8/1-ı	66	6112, 12/3	1
6112, 8/1-i	10	6112, 12/4	1

(Devam ediyor)

Tablo 17 (Devam)

Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı	Kanun Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112, 8/1-j	231	6112, 12/5	1
6112, 8/1-l	1	6112, Y.13/1.h****	1
6112, 8/1-m	45	6112, 13/3	9
6112, 8/1-n	6	6112, 13/5	1
6112, 8/1-o	3	6112, Y.15-2****	1
6112, 8/1-ö	17	6112, 21/1	85
6112, 8/1-r	749	6112, 21/2	1
6112, 8/1-s	17	6112, 24/2	2
6112, 8/1-ş	21	6112, 25/2	1
6112, 8/1-t	3	6112, 32/2	4
6112, 8/2	281	6112, 32/4	2
6112, 8/4	3448	6112, 42/4	193
6112, 9/3	31	6112, 42/5	1547
6112, 9/6-a	1	6112, Geçici 4	82
6112, 9/6-c	825	4207*****	136
6112, 10/1	1167	4250*****	3
6112, 10/2	715	Toplam	11.430

*,**,*** Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddelerine istinaden uygulanan müeyyidedir.
**** Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar İle Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine aykırılıktan dolayı 6112 sayılı Kanunun konuyla alakalı maddelerine istinaden uygulanan müeyyidedir.
*****4207 sayılı Kanun Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkındaki Kanun, 4250 sayılı Kanun ise İspirto ve İspirtolu İçkileri İnhisarı Kanunu olup bu kanun hükümlerine aykırılıktan dolayı da müeyyide uygulanabilmektedir.

Ulusal yayıncılara yönelik olarak RTÜK tarafından verilen müeyyide sayıları incelendiğinde en çok 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrası ile 42 nci maddesinin beşinci fıkrasına aykırı davranmaktan kaynaklı olarak müeyyide uygulandığı görülmektedir. Bu durum da ulusal yayıncılara ağırlıklı olarak ticari amaçla yapmış oldukları yayınlar dolayısı ile RTÜK'ün mevzuat çerçevesinde denetlemekte olduğu hususlara dikkat edilmemesinden kaynaklı olarak müeyyide uygulandığı ve Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uyarınca Kanunun üçüncü fıkrasında belirtilen RTÜK'e vermeleri gereken beyanname ile bilgi ve belge ibrazını zamanında yapmamaları sebebiyle müeyyidelerle karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

Bu maddelerden sonra en çok müeyyide uygulanan kanun maddesinin ise 6112 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrası olduğu görülmüş olup bu maddeden kaynaklı olarak müeyyidenin reklamlar ve tele-alışveriş yayınlarının sesli ve/veya görüntülü bir uyarıyla açıkça fark edilebilecek ve program hizmetinin diğer unsurlarından kolaylıkla ayırt edilebilecek biçimde düzenlenmemesinden kaynaklı olarak uygulandığı anlaşılmaktadır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların reklam ve tele-alışveriş yayınlarında bu yayına geçtiklerinin açıkça anlaşılması gerekmektedir.

Tablo 16'da yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 18'de yer almaktadır.

Tablo 18

Yerel Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Genel)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oranlar
6112, Y.6-4	0,07	6112, 12/2	0,07
6112, Y.6-4	0,07	6112, Y.13/1.e	0,03
6112, 6/5	15,44	6112, 21/1	2,99
6112, 8/1-a	0,03	6112, 25/2	0,03
6112, 8/1-c	0,03	6112, 32/2	0,03
6112, 8/1-ı	0,10	6112, 42/4	5,95
6112, 8/1-j	0,03	6112, 42/5	72,18
6112, 8/1-o	0,03	6112, Geçici 4	2,85
6112, 8/1-t	0,03		

Yüzdesel oranlar Tablo 18'e aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır. Tablo 17'de yer alan bilgiler kullanılarak oluşturulan beş yıl içerisinde ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik uygulanan müeyyidelerin yüzdesel dağılımı Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19

Ulusal Yayıncı Müeyyideleri Yüzdesel Oranlar (Genel)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, Y.6-4	0,04	6112, 10/3	0,72
6112, 6/5	1,32	6112, 10/4	9,38
6112, 8/1-a	0,06	6112, Y.10-4	0,02
6112, 8/1-b	0,13	6112, 10/7	0,05
6112, 8/1-c	0,15	6112, 10/10	0,05
6112, 8/1-ç	1,06	6112, 11/1	0,01
6112, 8/1-d	0,06	6112, 11/2	0,27
6112, 8/1-e	0,12	6112, 11/3	0,10
6112, 8/1-f	1,29	6112, 11/4	0,01
6112, 8/1-g	0,01	6112, 12/1	0,01
6112, 8/1-ğ	0,03	6112, Y.12/1.d	0,02
6112, 8/1-h	0,13	6112, 12/2	0,03
6112, 8/1-ı	0,58	6112, 12/3	0,01
6112, 8/1-i	0,09	6112, 12/4	0,01
6112, 8/1-j	2,02	6112, 12/5	0,01
6112, 8/1-l	0,01	6112, Y.13/1.h	0,01
6112, 8/1-m	0,39	6112, 13/3	0,08
6112, 8/1-n	0,05	6112, 13/5	0,01
6112, 8/1-o	0,03	6112, Y.15-2	0,01
6112, 8/1-ö	0,15	6112, 21/1	0,74
6112, 8/1-r	6,55	6112, 21/2	0,01
6112, 8/1-s	0,15	6112, 24/2	0,02
6112, 8/1-ş	0,18	6112, 25/2	0,01
6112, 8/1-t	0,03	6112, 32/2	0,03
6112, 8/2	2,46	6112, 32/4	0,02
6112, 8/4	30,17	6112, 42/4	1,69
6112, 9/3	0,27	6112, 42/5	13,53
6112, 9/6-a	0,01	6112, Geçici 4	0,72

(Devam ediyor)

Tablo 19 (Devam)

Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran	Kanun Hükmü	Yüzdesel Oran
6112, 9/6-c	7,22	4207	1,19
6112, 10/1	10,21	4250	0,03
6112, 10/2	6,26		

Yüzdesel oranlar Tablo 19' aktarılırken hesaplamalarda kolaylık sağlaması açısından virgülden sonra iki haneye kadar olan rakamlar dikkate alınmış ve yuvarlama yapılmıştır. İlgili yüzdesel oranların derecelendirme notu hesabında bu haliyle kullanılması önerilmiştir. Derecelendirme notu hesabında yüzdesel oranlar sayısal değerleri kullanılarak işleme alınmıştır.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşuna yönelik olarak derecelendirme notu verilirken temel amaç yayıncı kuruluşun müeyyide ile karşılaşmaması ve RTÜK'ün müeyyide uygulamak durumunda kalmamasıdır. Bu noktada RTÜK'ün beş yıl içerisinde en çok müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden şayet kuruluş ceza alırsa burada derecelendirme notunun daha fazla düşmesi, daha az müeyyide uygulamak durumunda kaldığı maddelerden ceza alınması durumunda ise derecelendirme notunun daha az düşmesi düşüncesine dayanan bir derecelendirme notu hesaplaması önerisi sunulmaktadır. Derecelendirme notunun aşağıda belirtilen esaslara göre ulusal ve yerel yayıncılar açısından ayrı ayrı hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşunun başlangıçta notu "100" olarak kabul edilecektir.
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluş Tablo 18 ve Tablo 19'da yer alan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide ile karşılaştığında derecelendirme notu hesaplanırken "100" notundan yüzdesel oran miktarının sayısal değerinin farkı alınacaktır. Birden fazla kez müeyyide uygulanması durumunda ilgili maddeye karşılık gelen oranlar toplamının "100" notundan farkı alınacaktır. Derecelendirme notu yıl içerisinde sıfırın altında kalması durumunda not sıfır kabul edilecektir.
- Derecelendirme notu hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.

- Tablo 18 ve Tablo 19'da yer almayan bir kanun veya yönetmelik maddesinden müeyyide uygulanması halinde derecelendirmenin yapıldığı yılda buna yönelik bir işlem yapılmayacak bir sonraki yıl hesaplamaya dâhil edilecektir.
- Her yılbaşında bir önceki yılda uygulanan müeyyidelerin dâhil edildiği yeni oran tablosu ilan edilecektir.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında genel derecelendirme notu (G..D.N) yayıncı kuruluşun;

Yerel yayıncı için:

G.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde ⁄ maddelerine ait Tablo 18'de yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Ulusal yayıncı için:

G.D.N = 100 – (Müeyyide uygulanan kanun madde ⁄ maddelerine ait Tablo 19'da yer alan oran ya da oranlar toplamı)

Şeklinde hesaplanması önerilmektedir. Bu hesaplama yöntemi ile yüksek derecelendirme notu almak isteyen medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'ün en çok müeyyide uygulamış olduğu ulusal yayıncılar için 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrası, yerel yayıncılar için 42 nci maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen beyannamenin zamanında verilmesi ile bilgi ve belge ibrazını öngörülen süre içerisinde yapılması hususunda azami gayreti göstermesi gerekecektir. Bu sayede, RTÜK'ün yıl içerisinde daha az müeyyide uygulamak durumunda kalması beklenmektedir.

5.2.5. Ücret Ödeme Yükümlülüğü Genel Derecelendirme Notu Hesaplanması

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar sahip oldukları yayın lisansı ya da yayın hakkı türüne göre RTÜK'e belirli periyodlar halinde ücret ödeme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu ücretlerin zamanında ödenmesi RTÜK açısından oldukça önemlidir. Zamanında ödenmeyen ücretlerle ilgili icra süreci başlatılmakta ve RTÜK nezdinde bu işlemlerin yürütülmesine yönelik iş ve işlemler işgücü kaybına sebebiyet vermekte, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar geç ödedikleri ücretler için gecikme faizi ödemek durumunda kalmaktadır. Yayıncı kuruluşların sahip oldukları yayın lisans türüne göre RTÜK'e ödemek zorunda kaldıkları ücret türleri ve ödeme sıklığı bilgisi 6112 sayılı Kanun ve Medya Hizmet

Sağlayıcı Kuruluşlarının Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan ve Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te yer alan bilgiler doğrultusunda oluşturularak Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Ücret Ödeme Sıklığı Tablosu

Yayın Ortamı	Yayın Lisans/Hakkı	Ücret Türü	Ücret Ödeme Sıklığı
Karasal	Radyo ve Televizyon	Kanal/Frekans Ücreti (Yıllık)	Yılda Dört Eşit Taksit/Peşin
Uydu, Kablo, İnternet	Radyo, Televizyon, İsteğe Bağlı	Lisans Ücreti (On Yıllık)	On Yıl Boyunca Eşit Yıllık Taksit/Peşin
Uydu, Kablo, İnternet (Koşullu Erişimi Olan Kuruluşlar)	Radyo, Televizyon, İsteğe Bağlı	Lisans Ücreti (On Yıllık) ve Koşullu Erişim Ücreti (Yıllık)	On Yıl Boyunca Eşit Yıllık Taksit/Peşin ve Yıllık Koşullu Erişim Ücreti
Tüm Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar	-	Üst Kurul Payı	Yılda 12 Defa

Tablo 20'den görüleceği üzere RTÜK'ten yayın lisansı ya da yayın hakkı bulunan her kuruluşun sahip olduğu lisans türüne ya da yayın hakkına göre ücret ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Yayıncı kuruluşların derecelendirilmesi sürecinde söz konusu ücreti zamanında ödeyen kuruluşun, zamanında ödemeyen kuruluşa nazaran daha yüksek derecelendirme notu alması, RTÜK'e ödemesi gereken ücreti taksit yerine peşin ödeyen yayıncı kuruluşun ödüllendirmesine dayanan bir derecelendirme notu hesaplaması önerisi sunulmaya çalışılacaktır.

Şimdiye kadar derecelendirme notu hesaplanması sürecinde daha çok müeyyide ile karşılaşan kuruluşun daha düşük, daha az müeyyide alan kuruluşun daha yüksek derecelendirme notu almasına düşüncesine dayanan derecelendirme notu hesaplama önerisi sunulmuştur. Çalışmanın bu kısmında ise ücret ödeme yükümlülüğünü dikkate alan derecelendirme notunun aşağıdaki esaslara göre hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşun bir yıl içerisinde Üst Kurula ödemiş olması gereken tüm toplam ücret takip eden yılın başında hesaplanacaktır.
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun RTÜK'e zamanında ödediği toplam ücretin ilgili yıl içerisinde RTÜK'e ödemiş olması gereken toplam ücrete yüzdesel olarak oranlanarak medya hizmet sağlayıcı kuruluşun ücret ödeme yükümlülüğünden kaynaklanan derecelendirme notu hesaplanacaktır.
- On yıllık yayın lisans ücretini peşin olarak ödeyen medya hizmet sağlayıcı kuruluş, yayın lisans ücretlerini on yıl boyunca taksitli olarak zamanında ödediği kabul edilecektir. Peşin ödemenin avantajlı kılınması amacıyla kuruluşun bir yıl içerisinde RTÜK'e zamanında ödemesi gereken tüm ücretler içerisindeki yayın lisans ücreti taksit ödemesinin ağırlığını artırmak böylece kuruluşun daha yüksek not almasını sağlamak için zamanında ödendiği kabul edilecek olan bu taksitler yeniden değerleme oranında artırılarak her yıl güncellenecektir.
- Derecelendirme not hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında ücret ödeme yükümlülüğü derecelendirme notu (Ü.Ö.Y.D.N) yayıncı kuruluşun;

Tüm yayıncılar için:

Ü.Ö.Y.D.N = (Kuruluşun bir yıl içerisinde zamanında ödediği Kanal/Frekans, Lisans Ücreti, Koşullu Erişim Ücreti, Üst Kurul Payı toplamı) / Kuruluşun bir yıl içerisinde Üst Kurula ödemesi gereken ücret toplamı) × 100

Üst Kurula bir yıl içerisinde ödemesi gereken ücretin tamamını zamanında ödeyen medya hizmet sağlayıcı kuruluş bu durumda 100 puan alacaktır. Zamanında ödemediği her bir ücret kaleminden ise 0 puan almış sayılacaktır.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun ücret ödeme yükümlülüğünden kaynaklanan derecelendirme notunun kuruluşun karşılaştığı müeyyidelerden kaynaklanan derecelendirme notu ile birlikte ele alınmasının daha kapsamlı bir yaklaşım olacağı şüphesizdir. Bu noktada, müeyyideden kaynaklı olarak hesaplanan derecelendirme notu ile ücret ödeme yükümlülüğünden kaynaklı olarak hesaplanan derecelendirme notunun hangi ağırlıkla genel notu etkileyeceklerinin tespiti oldukça önemlidir. Yayıncı kuruluşların ücret ödeme yükümlülüğünü zamanında yerine getirmemesinden dolayı 2018-2022 yıllarına ait RTÜK faaliyet raporlarının ilgili bölümlerinin incelemesinden 2018-2022 yılları arasında (2018 yılı hariç) RTÜK tarafından 1.195 icra dosyasının açıldığı görülmüştür. Bu dönemlerde ise yayıncı kuruluşlara 14.306 tane toplam müeyyide uygulanmıştır (Tablo 16 ve Tablo 17'de yer alan yerel ve ulusal yayıncılara uygulanan müeyyideler toplamı). RTÜK tarafından açılan icra dosyalarını da bir bakıma ücretin zamanında ödenmemesinden kaynaklanan bir müeyyide şeklinde değerlendirildiğinde ağırlıklandırma oranı aşağıdaki gibi hesaplanabilmektedir. Bu durumda toplam müeyyide 1.195 ve 14.306 sayılarının toplamı olan 15.501 olarak elde edilmiştir.

K1 = 1.195/15.501 = 0,08

K2 = 14.306/15.501 = 0,92

Genel Ücret Ödeme Yükümlülüğü Derecelendirme Notu (G.Ü.Ö.Y.D.N) aşağıdaki şekilde hesaplanabilir.

G.Ü.Ö.Y.D.N = K1 × Ü.Ö.Y.D.N + K2 × G.D.N

Yukarıda yer alan hesaplama yöntemiyle medya hizmet sağlayıcı kuruluşların hem müeyyidelerden kaynaklı olarak hesaplanan derecelendirme notu hem de ücret ödeme yükümlülüğünden kaynaklı olarak hesaplanan derecelendirme notu ağırlıklandırılarak değerlendirmeye alınmıştır.

5.2.6. Diğer Kurumların Dâhil Edildiği Derecelendirme Notu Hesaplanması

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'e karşı bazı yükümlülüklerinin bulunmasının yanı sıra anonim şirket şeklinde kurulan işletmeler olmaları sebebiyle diğer kamu kurum ve kuruluşlarına karşı da yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları kendi faaliyet alanları, stratejileri, kamu yararı vb. faktörleri dikkate alarak

işletmelere yönelik yükümlülükleri belirlemektedir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi durumunda da bu yükümlülükleri yerine getiren işletmelere çeşitli teşvikler sunmaktadır. Bu çalışmada da bahsedildiği üzere temelde Sosyal Güvenlik Kurumu ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı teşvik sistemlerini etkin bir şekilde kullanmaktadır.

Derecelendirme notu hesaplama önerileri sunulurken çalışmanın bu kısmına kadar sadece medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK yükümlülüklerine uyum durumlarının dikkate alındığı derecelendirme notu hesaplamasına yönelik öneriler sunulmuştur. Burada ise SGK ve T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının kendi yapacakları derecelendirme notu hesaplamaları ile birlikte RTÜK Derecelendirme notunun dikkate alınması ile yapılacak genel bir derecelendirme notu hesaplama yöntemi önerisinde bulunulmaya çalışılacaktır. Bu şekilde hesaplanacak derecelendirme notu medya hizmet sağlayıcı kuruluşun sadece RTÜK nezdinde değil diğer kamu kurum ve kuruluşları nezdinde olan durumu da ortaya konmuş olacaktır. Derecelendirme notunun aşağıdaki esaslara göre hesaplanması önerilmektedir.

- Derecelendirmeye tabi her medya hizmet sağlayıcı kuruluşunun RTÜK derecelendirme notu olarak en kapsamlı derecelendirme notu hesaplama yöntemi önerisi olması sebebiyle Genel Ücret Ödeme Yükümlülüğü Derecelendirme Notu dikkate alınacaktır.
- SGK ve T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığından kendi kriterleri doğrultusunda belirleyeceği derecelendirme notunu hesaplaması istenecektir.
- Derecelendirme not hesabı yıllık yapılacak olup yılsonunda derecelendirme notları açıklanacaktır.
- Her yılbaşında bir önceki yılda uygulanan müeyyidelerin dâhil edildiği yeni oran tablosu diğer kurumların da kendi kriterleri doğrultusunda belirleyeceği derecelendirme notları ağırlıklı olarak dikkate alınarak ilan edilecektir.
- Derecelendirme notu hesabında diğer kurumlar ile birlikte RTÜK'ün eşit ağırlıkla not hesabına dâhil edilmesi önerilmektedir.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında diğer kamu kurumlarının da dâhil edildiği kamu derecelendirme notu (K.D.N) yayıncı kuruluşun;

K.D.N = (1/3) × RTÜK Derecelendirme Notu + (1/3) × SGK Derecelendirme Notu + (1/3) × T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Derecelendirme Notu olarak hesaplanması önerilmektedir.

5.3. Derecelendirme Faaliyeti Sonucunda Yayıncıların Elde Edeceği Avantajlar

Derecelendirme notu hesaplaması süreci sonucunda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa ait bir yıllık derecelendirme notu hesaplanmış olacaktır. Derecelendirme notu sonucunda notu yüksek olan yayıncı kuruluşun çeşitli avantajlar elde etmesi ve bu yolla da yüksek derecelendirme notu almalarının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Avantajların net olarak ortaya konması ve gerçekten yayıncı kuruluşlara etkin fayda sağlayacak olması ileriye yönelik düşük derecelendirme notu alan kuruluşu yüksek derecelendirme notu alması yönünde teşvik edecektir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik verilebilecek avantajların tespiti amacıyla öncelikli olarak 2023 yılı içerisinde RTÜK tarafından çeşitli yayıncı kuruluşlar ile gerçekleştirilen toplantılarda dile getirilen talep ve şikâyetlerin neler olduğu hususu incelenecektir. Söz konusu talep ve şikâyetlerden yayıncı kuruluşların en çok nelerden yakındığı ve RTÜK'ten ne gibi isteklerinin olduğu güncel olarak tespit edilmeye çalışılacak yüksek derecelendirme notuna sahip kuruluşların, en çok avantajlardan yararlanarak ödüllendirilmesi, derecelendirme notu düştükçe bu avantajlardan daha az yararlanabildiği, belirli bir notun altında ise herhangi bir avantaj elde edemediği bir ödüllendirme yöntemi önerisi sunulmaya çalışılacaktır.

Derecelendirme notu hesaplanması amacıyla sunulan önerilerde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar özelinde yerel ve ulusal yayıncı ayrımına gidilmiş, buna göre de derecelendirme notu hesaplaması farklı olarak yapılmıştır. Yerel ve ulusal yayıncıların elde etmek isteyeceği faydalar kuruluş yapıları itibariyle birbirinden farklılık göstermektedir. Bu amaçla yerel ve ulusal yayıncıların yukarıda bahsi geçen toplantılarda dile getirdiği talep ve şikâyetler tespit edilerek buna yönelik avantajların sunulması önerilecektir.

5.3.1. Yerel Yayıncıların Talep ve Şikâyetleri

2023 yılında çeşitli illerde yerel ve bölgesel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorunları tespit etmek ve taleplerini dinlemek amacıyla "Yerel ve Bölgesel Yayıncılar Buluşması" konulu çalışma toplantıları düzenlenmiştir.

Birinci toplantı 4 Mart 2023 tarihinde Konya'da düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Uydu platform kullanım ücretlerinin yüksek olmasından,
- Kanal/frekans kullanımı için yüksek miktarda kanal/frekans ücretleri ödenmek durumunda kalınmasından,
- Uydu yayıncılığının maliyetinin yüksek olması sebebiyle yerel yayıncılara yönelik "Tematik Yayın" türünde yayın yapabilmelerine imkân sağlanması talebinden, ("Tematik Yayın" türünde yayın yapan kuruluşların uydu maliyetlerinin daha düşük olduğu yayıncılar tarafından toplantıda dile getirilmiştir).
- Kanal/frekans kullanım bedelinde 2023 yılında yeniden değerleme oranında gerçekleştirilen % 122'lik artışın fazla olmasından,
- Yayıncıların yayınlarında kullanmış oldukları eserlerin telifi ile ilgili olarak sıkıntılar yaşandığından bahisle telif ücretlerinin yüksek olmasından,
- Yerel yayıncıların, yerel gazetelerde olduğu gibi resmi ilan alabilmelerine imkân tanınmasından,
- Kamu spotunun yerel yayıncılar için ücretli yapılması gerektiğinden,
- SKAAS cihazlarının elektrik tüketiminden dolayı maliyetlerinin artması sebebiyle SKAAS cihazı bulunan yayıncılar mali destek verilmesi talebinden,
- Uydu platform kullanım ücretlerinin yayıncı kuruluşların reklam gelirleri ile orantılı olarak belirlenmesi gerektiğinden,
- Kamu kuruluşu reklamlarından pay almaları gerektiğinden,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023ç).

İkinci toplantı 29 Nisan 2023 tarihinde Sakarya'da düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Basın İlan Kurumu tarafından yazılı basına sunulan resmi ilanlarla ilgili avantajlardan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların da yararlanması gerektiğinden,
- Kamu spotunun yerel yayıncılar için ücretli olması gerektiğinden,
- Elektrik faturalarının yüksek olması sebebiyle yayıncılara destek olunması gerektiğinden,

- Yayıncıların yayınlarında kullanmış oldukları eserlerin telifi ile ilgili olarak sıkıntılar yaşandığından bahisle telif ücretlerinin yüksek olmasından,
- Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınan %1,5'luk Üst Kurul paylarının gerekirse %3 oranına yükseltilerek bunun telifler için meslek birliklerine ödenmesi suretiyle ücretlerle ilgili yaşanan sorunun giderilebileceği yönündeki öneriden,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023d).

Üçüncü toplantı 27 Mayıs 2023 tarihinde İzmir'de düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Radyoların telif ücretlerinin yüksekliğinden,
- Telif ücretleri ile ilgili sıkıntı dile getirilerek RTÜK payının artırılması suretiyle bu sorunun üstesinden gelinebileceği ile ilgili görüş öneriden,
- SKAAS cihazlarının elektrik tüketiminden dolayı maliyetlerinin artması sebebiyle SKAAS cihazı bulunan yayıncılara yönelik mali desteğin artırılmasından,
- Kamu spotlarının ücretli olması gerektiğinden,
- Dijital ortamdan yapılan yayınların gelişmesine paralel olarak geleneksel yayınının gerilemesinden dolayı televizyon izlenme ve radyo dinleme oranlarının artırılmasına yönelik teşvik edici uygulamaların yapılaması önerisinden,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023e).

Dördüncü toplantı 8 Temmuz 2023 tarihinde Gaziantep'te düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Uydu platform kullanım ücretlerinin yüksek olmasından,
- Kamu spotları ve öncelikli yayınların ücretli olması talebinden,
- Elektrik ve telif ücretlerinin yüksek olması hususundan,
- Taksitli yayın lisans ücreti ödemelerinde RTÜK tarafından talep edilen teminat mektubunun Bankadan temin edilmesinde kaynaklanan sorunlardan,
- Radyo yayıncılarına da teşvik verilmesi ve kredi alımlarında kolaylık sağlanmasından, yayıncılık sektörünün de üretim gibi düşünülerek teşvik alımlarının önünün açılması önerisinden,

- Kanal/Frekans ücretlerinin yüksekliğinden,
- Basın ilan kurumunun internet haber sitelerine verecekleri resmi ilanların radyo ve televizyon kuruluşlarına da verilmesi talebinden,
- Gelir beyanının sunumda mali müşavir onayı olması şartının kaldırılmasından,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023f).

Beşinci toplantı 30 Eylül 2023 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Kamu spotlarının ve öncelikli yayınların ücretli olması talebinden,
- Basın kartı almanın kolaylaştırılması talebinden, yayıncılara ek haklar sağlanması ve radyo programları için bir ödül programı oluşturulabileceği yönündeki öneriden,
- Kanal/Frekans ücret ödemeleri ile ilgili ÖTV muafiyeti talebinden,
- Kayıtlı elektronik posta ücretlerinin yüksek olması sebebiyle bunun için bir kolaylık yapılması talebinden,
- İnternet yayın lisans ücretlerinin yüksek olduğundan,
- Yayıncıların verici tesis işletim şirketine ödemiş oldukları ücretlerin yüksek olmasından,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023g).

Altıncı toplantı 11 Kasım 2023 tarihinde Rize'de düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda yerel ve bölgesel yayıncılar tarafından;

- Ulusal, bölgesel ve yerel yayıncılar için uydu yayın lisans ücretlerinde farklılaştırma yapılması önerisinden,
- Ticari statüleri sebebiyle bankadan kredi alma sürecinde yaşanan zorluklardan,
- Öncelikli yayınlar ve kamu spotlarının ücretli olması talebinden,
- Lisans ücretlerinin yüksekliğinden,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023ğ).

Yerel ve bölgesel yayıncılarla yapılan toplantılarda ağırlıklı olarak mali konuların gündeme geldiği görülmüştür. Yerel yayıncıların daha çok mali konulardan yakınmaları

sebebiyle yapılacak derecelendirme sonucu yüksek puan alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik avantajlarda bu konuya ağırlık vermenin önemini ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda, derecelendirme notu en yüksekten başlanarak en düşüğe doğru gidilecek bu doğrultuda da en yüksek derecelendirme notu alan yayıncı kuruluş en çok faydayı elde edecek, derecelendirme notu düştükçe alacağı fayda azalacak belli bir notun altında ise medya hizmet sağlayıcı kuruluş hiçbir fayda kazanamayacağı bir ödüllendirme yöntemi önerilmektedir.

Yerel ve bölgesel yayıncıların, söz konusu toplantılarda dile getirdiği ve teşvik konusu yapılabilecek hususlar geneli itibariyle şu şekilde özetlenmiştir:

- Kamu spotu ve öncelikli yayınların ücretli olması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının reklam giderlerinden pay alınması,
- Teliflerle ilgili olarak meslek birliklerine ödenen ücretlerde indirime gidilmesi,
- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,
- Uydu ve altyapı platform işletmecilerine ödenen ücretlerde indirim yapılması,
- Basın kartı alımlarının kolaylaştırılması,
- Resmi ilanların ücretli olması,

Belirtilen ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara fayda sağlayabilecek unsurların faaliyete geçirilebilmesi noktasında bazı hususlarda konunun direkt muhatabı RTÜK değildir. Bu sebepten ötürü derecelendirme notuna karşılık medya hizmet sağlayıcı kuruluşun elde edeceği fayda belirtilirken iki farklı seçenek önerilmiştir.

Önerilerden birinde talep edilen tüm unsurlar dikkate alınmış diğerinde ise RTÜK uhdesinde olan hususlar dikkate alınmıştır.

5.3.2. Yerel Yayıncıların Elde Edeceği Faydalar

Çalışmada yerel yayıncıların derecelendirme notunun ne şekilde hesaplanabileceğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Derecelendirme notu 100 puan üzerinden hesaplanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise derecelendirme notuna karşılık medya hizmet sağlayıcı

kuruluşların elde edeceği faydalar derecelendirme notunun azalmasına bağlı olarak kademeli olarak azalması düşüncesiyle oluşturulmuştur. En yüksek derecelendirme notu alanlar kategorisinde bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara toplantılarda dile getirilen taleplerden en geniş anlamda faydalanabilmesi önerilmiştir.

90-100 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kamu spotu ve öncelikli yayınların ücretli olması,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının reklam giderlerinden pay alınması,
- Teliflerle ilgili olarak meslek birliklerine ödenen ücretlerde indirime gidilmesi,
- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,
- Uydu ve altyapı platform işletmecilerine ödenen ücretlerde indirim yapılması,
- Basın kartı alımlarının kolaylaştırılması,
- Resmi ilanların ücretli olması,

80-89 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Teliflerle ilgili olarak meslek birliklerine ödenen ücretlerde indirime gidilmesi,
- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,
- Uydu ve altyapı platform işletmecilerine ödenen ücretlerde indirim yapılması,
- Basın kartı alımlarının kolaylaştırılması,

70-79 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,
- Uydu ve altyapı platform işletmecilerine ödenen ücretlerde indirim yapılması,
- Basın kartı alımlarının kolaylaştırılması,

60-69 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,
- Uydu ve altyapı platform işletmecilerine ödenen ücretlerde indirim yapılması,

60 puanın altında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ise herhangi bir faydanın sağlanmaması, önerilmiştir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara sağlanacak avantajlardan bazıları değinildiği üzere diğer kurum ve kuruluşların görev alanları ile ilgilidir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara sağlanacak avantajlarda RTÜK'ün belirleyici olabileceği faktörler dikkate alındığında derecelendirme notuna karşılık medya hizmet sağlayıcı kuruluşların elde edeceği faydalar şu şekilde önerilebilir:

90-100 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,

80-89 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ve lisans ücretlerinde, 90-100 puan arası medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %10 daha az indirim yapılması,

70-79 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ve lisans ücretlerinde, 90-100 puan arası medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %20 daha az indirim yapılması,

60-69 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Kanal/Frekans ve lisans ücretlerinde, 90-100 puan arası medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %30 daha az indirim yapılması,

60 puanın altında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ise herhangi bir faydanın sağlanmaması, önerilmiştir.

Derecelendirme notuna göre medya hizmet sağlayıcı kuruluşun alacağı indirimler belirlenirken öncelikli olarak RTÜK veya konunun muhatabı kurum ve kuruluşlarca yapılacak toplam indirim tutarı belirlenecektir. Sonrasında ilgili derecelendirme notuna karşılık bu kapsama kaç medya hizmet sağlayıcı kuruluşun girdiği tespit edilerek toplam indirim tutarı medya hizmet sağlayıcı kuruluş sayısına bölünerek yayıncı başına verilecek indirim tutarının belirlenmesi önerilmektedir.

5.3.3. Ulusal Yayıncıların Talep ve Şikâyetleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile RTÜK işbirliği ile katılım sağlanan yayıncı kuruluşların niteliği bakımından ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluş olarak değerlendirebilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşların sorunları tespit etmek ve taleplerini dinlemek amacıyla "Üçüncü Medya Buluşmaları" konulu istişare toplantısı düzenlenmiştir.

Üçüncü medya buluşmaları 27 Ekim 2023 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda ulusal yayıncılar tarafından gündeme gelen konular maddeler halinde özetlenmiştir:

- Yerli yapım dizilere yönelik muafiyetler, teşvikler verilmesinden,
- Reklam iptalleri sebebiyle yaşanılan gelir kayıplarından,
- Spor yayıncılarının önemli olaylar listesi sebebiyle gelir kaybı yaşadıkları ifade edilerek önemli olaylar listesinde güncelleme yapılmasına yönelik talepten,
- Yetişmiş eleman ve personel bulmakta yaşanılan sıkıntılardan,
- Telif ücretleri konusunda yaşanan sıkıntılardan,

bahsedilmiştir (RTÜK, 2023h).

Yapımcıların, senaristlerin ve oyuncuların katılımıyla dördüncü medya buluşmaları 29.02.2024 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda sektör temsilcileri artan maliyetlerden dolayı zorlu bir süreç yaşadıklarını ifade etmişler, vergilerin yüksek olmasından yakınmışlardır. Ayrıca yapımcılar eleştirilen yapımların yanı sıra, iyi yapımların da takdir edilmesi gerektiğini belirterek dizi ve filmlerin ödüllendirilmesi teklifinde bulunmuşlardır (İHA, 2024).

Ulusal yayıncılarla ve ulusal yayıncılara içerik üreten yapımcılarla yapılan toplantılarda ağırlıklı olarak ticari konuların gündeme geldiği görülmektedir. Özellikle yerli dizilerin ihracatına yönelik teşvikler talep edilmektedir. Ayrıca gelir kaybına sebebiyet verilen hususlara değinilmiş, bu hususlarda destek beklentileri dile getirilmiştir. Bu kapsamda, derecelendirme notu en yüksekten başlanarak en düşüğe doğru gidilecek bu doğrultuda da en yüksek derecelendirme notu alan yayıncı kuruluş en çok faydayı elde edecek, derecelendirme notu düştükçe alacağı fayda azalacak belli bir notun altında ise medya hizmet sağlayıcı kuruluşun hiçbir fayda kazanamayacağı bir derecelendirme yöntemi önerilmektedir. Bu noktada da yerel yayıncılarda olduğu gibi ulusal yayıncılara verilecek

faydalarda da mali konuları önceleyen bir yaklaşımla hareket edilecektir. Ulusal yayıncıların toplantıda gündeme getirdiği konuların çoğunlukla diğer kurum ve kuruluşları ilgilendirdiği anlaşılmaktadır. Bu sebepten ötürü, ulusal yayıncılara verilebilecek faydalar belirlenirken yerel yayıncılarda olduğu gibi RTÜK uhdesinde olan ve RTÜK uhdesi ile diğer kurum ve kuruluşların uhdesinde olan teşvikler şeklinde bir ayrıma gidilmeyecektir. Ulusal yayıncıların söz konusu toplantıda dile getirdiği ve teşvik konusu yapılabileceği düşünülen hususlar dikkate alınarak faydalar belirlenmiştir.

5.3.4. Ulusal Yayıncıların Elde Edeceği Faydalar

Çalışmada ulusal yayıncıların derecelendirme notunun ne şekilde hesaplanabileceğine ilişkin önerilerde bulunulmuştur. Derecelendirme notu 100 puan üzerinden hesaplanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise derecelendirme notuna karşılık medya hizmet sağlayıcı kuruluşların elde edeceği faydalar derecelendirme notunun azalmasına bağlı olarak kademeli olarak azalması düşüncesiyle oluşturulmuştur. En yüksek derecelendirme notu alanlar kategorisinde bulunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara toplantılarda dile getirilen taleplerden en geniş anlamda faydalanabilmesi önerilmiştir.

90-100 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Yerli yapım dizilere yönelik muafiyetler, teşvikler verilmesi, vergi indirimleri yapılması,
- Yayın türü itibariyle dizi yayını yapmayan ve buna yönelik içerik üretmeyen yayıncıların yayın türüne ve konularına uygun yapımlarına yönelik olarak muafiyetler, teşvikler, vergi indirimleri yapılması,
- Reklam iptalleri sebebiyle yaşanan kayıpların önüne geçilmesi adına "reklam gelir kaybı" sigortası vb. bir sigorta türünün oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılması ilgili kurumlarla işbirliği yoluna gidilmesi ve yayıncıların uygun bir primle bu gelir kaybına yönelik sigorta yaptırabilmeleri,
- Teliflerle ilgili olarak meslek birliklerine ödenen ücretlerde indirime gidilmesi,

80-90 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %10 daha az faydalanması,

70-79 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %20 daha az faydalanması,

60-69 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %30 daha az faydalanması,

60 puanın altında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ise herhangi bir faydanın sağlanmaması, önerilmiştir.

Ulusal yayıncılara sağlanması önerilen mali faydalar belirlenirken öncelikli olarak RTÜK veya konunun muhatabı kurum ve kuruluşlarca yapılacak toplam indirim/fayda tutarı belirlenecektir. Sonrasında ilgili derecelendirme notuna karşılık bu kapsama kaç medya hizmet sağlayıcı kuruluşun girdiği tespit edilerek toplam indirim/fayda tutarı medya hizmet sağlayıcı kuruluş sayısına bölünerek yayıncı başına verilecek indirim/fayda tutarının belirlenmesi önerilmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere ulusal yayıncılara verilebilecek faydalar ağırlıklı olarak diğer kurum ve kuruluşlarla ilintilidir. Konunun diğer kurum ve kuruluşlarla ilgili olması derecelendirme faaliyeti sonucunda ulusal medya hizmet sağlayıcılara verilebilecek faydaların yürürlüğe girmesinde zamana ihtiyaç duyulmasına sebep olabilecektir. Bu noktada, sadece RTÜK uhdesinde olan ve daha hızlı aksiyon alınması imkânı doğurabilecek avantajların tespit edilmesi önem arz etmektedir. Ulusal yayıncılarla yapılan toplantıda ağırlıklı olarak ticari konuların gündeme geldiği ifade edilmiştir. Bu amaçla, her ne kadar ulusal yayıncılar toplantısında dile getirilmemiş olmakla beraber mali fayda sağlayacak ve RTÜK'ün belirleyici olabileceği bazı avantajların ulusal yayıncılara verilmesinin derecelendirme yönteminin hızlıca faaliyete geçirilebilmesi adına doğru olacağı düşünülmektedir. Teşvik konusu yapılabileceği düşünülen ve ulusal

yayıncılara mali destek sağlayabileceği değerlendirilen hususlar dikkate alınarak ulusal yayıncılara verilebilecek faydaların şu şekilde olması önerilmektedir:

90-100 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Ticari iletişim gelirlerinden alınan Üst Kurul paylarının ödenmesinde indirim yapılması,
- Kanal/Frekans ücretlerinde indirim yapılması,
- Lisans ücretlerinde indirim yapılması,

80-89 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %10 daha az faydalanması,

70-79 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %20 daha az faydalanması,

60-69 puan arası derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşa;

- Mali anlamda medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek mali faydanın, derecelendirme notu 90-100 puan arası olan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara göre %30 daha az faydalanması,

60 puanın altında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara ise herhangi bir faydanın sağlanmaması, önerilmiştir.

Belirtilen indirimler belirlenirken öncelikli olarak RTÜK tarafından yapılacak toplam indirim/fayda tutarı belirlenecektir. Sonrasında ilgili derecelendirme notuna karşılık bu kapsama kaç medya hizmet sağlayıcı kuruluşun girdiği tespit edilerek toplam indirim tutarı medya hizmet sağlayıcı kuruluş sayısına bölünerek yayıncı başına verilecek indirim/fayda tutarının belirlenmesi önerilmektedir.

5.4. Avantajların Mali Kaynağının Tespiti

Ulusal ve yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara derecelendirme faaliyeti sonrasında sağlanacak avantajların RTÜK ve çeşitli kurum kuruluşlara mali bir yükü olacaktır. Bu maliyetlerin nereden karşılanacağı hususunun tespit edilmesi oldukça önemlidir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar RTÜK mevzuatı hükümlerine uygun hareket etmesi ve RTÜK'e karşı mali sorumluluklarını zamanında yerine getirmeleri durumunda yüksek derecelendirme notu alacak ve buna bağlı olarak da diğer yayıncı kuruluşlara göre daha fazla fayda elde edecektir. RTÜK mevzuatına uygun hareket eden medya hizmet sağlayıcı kuruluş daha az müeyyide ile karşılaşacaktır. Karşılaşılan bu müeyyideler gerek idari para cezası olsun gerekse yayın durdurma ve benzeri müeyyideler olsun medya hizmet sağlayıcı kuruluşun sağlıklı yayıncılık faaliyeti yürütmesine sekte vuracaktır. Bu da doğal olarak ticari iletişim gelirlerine yansıyacak, yayıncının RTÜK'e ödemiş olduğu Üst Kurul paylarında azalmaya sebebiyet verecek sonucunda da RTÜK gelirlerinde azalmaya neden olabilecektir.

Diğer taraftan, yerel yayıncılara diğer kurum ve kuruluşların destekleri ile verilecek teşvikler, vergi indirimleri, kamu kurum ve kuruluşların reklam gelirlerinden aktarılacak paylar, dizi teşvikleri, RTÜK lisans, yayın hakkı ve kanal/frekans ücretlerinde yapılacak indirimler, medya hizmet sağlayıcı kuruluşa mali ve itibari yönden fayda getireceğinden medya hizmet sağlayıcı kuruluşların daha nitelikli yayıncılık faaliyeti yapmasını sağlayacağı beklenmektedir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşun nitelikli yayın yapması, oluşturmakta olduğu içeriğin kalitesini artırmasına bağlı olarak bu içerikten elde edeceği karlılığını artırmış olacaktır. Bununla beraber medya hizmet sağlayıcının mevzuat hükümlerine uygun davranması RTÜK'ün yerinde denetim, denetim faaliyeti kapsamında yapmış olduğu tebligat, posta vb. giderleri, personel giderleri ve en önemlisi işgücü kaybı dolayısı ile karşı karşıya kalacağı giderleri minimize etmesini sağlayacaktır. Bu anlamda, medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilebilecek faydaların sağlıklı bir şekilde tespit edilmesi, getiri ve götürüsünün ne olacağı hususunun netleştirilmesi gerekmektedir. Bunun da gerçekleştirilecek kapsamlı ve detaylı çalışmalar ile yapılacak etki analizleri ile mümkün olabileceği değerlendirilmektedir.

5.5. Derecelendirmenin Türkiye'de Yayıncılık Sektörünün Gelişimine Etkisi

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yüksek derecelendirme notu almak gayesi ile göstereceği çabanın kuşkusuz yayıncıların daha yaratıcı içerik üreten yapımlara yönelmesini sağlaması beklenmektedir. Alacakları teşvikler ile daha nitelikli işgücü ile çalışma imkânı elde etmiş olacak, yüksek bütçeli yapımları yayınlama imkânı elde edebilecektir.

Müeyyide ile karşılaşmamak için medya hizmet sağlayıcı kuruluşların daha titiz davranmaları zaman içinde daha kaliteli işler üretmesine, izleyici/dinleyicilerin ailecek takip edebilecekleri kaliteli yayınlara erişmesine olanak sağlayacaktır. Nitekim son yıllarda yurtdışında Türk dizilerinin rağbet görmesinin gerekçelerinden biri de Türkiye'de yayıncılık alanına yönelik uygulanan bazı denetimler nedeniyle yönetmenlerin yapımlarında daha titiz davranmaları sonucunda yaratıcı olmaya kendilerini zorlamaları, yasak olan içerikleri göstermemeleri ve vahşet görüntülerinden uzak durmaları sebebiyle, bu şekilde yapılan yayınlardan bıkan yabancı ülkelerdeki izleyicilerin Türk yapımlarına ilgi duymaları gösterilmektedir (Ekonomist, 2024). Bu çalışmada önerilen derecelendirme yöntemi ile yayıncılık ilkeleri bağlamında zaten mevzuat hükümlerine uygun hareket eden medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK, diğer kurum ve kuruluşlar vasıtası ile çeşitli avantajları elde edeceği öngörülmüştür. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların bu çerçevede üretilen yapımlara yer verecek olması da hem yapımların kalitesini daha da artırmasına vesile olacak hem de bu yapımların yurtdışına ihracatına imkân sağlamış olacaktır. Bu durumun Türkiye'de yayıncılık sektörünü her anlamda geliştirmesi beklenmektedir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar bünyelerinde birçok çalışan barındırdığından, bu anlamda istihdama katkı sağlamaktadırlar. Diğer kamu kuruluşlarının dâhil edildiği (SGK ve T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı) derecelendirme yöntemi önerisiyle medya hizmet sağlayıcıların derecelendirmeye tabi olması durumunda yayıncı kuruluş bünyesinde kayıt dışı istihdam barındıramayacaktır. Hatta ilave istihdam sağlaması, iştigal konusu ile alakalı eğitim almış çalışanı işe alması durumlarında daha yüksek derecelendirme notu alacağından buna yönelik hareket edecektir.

Benzer şekilde medya hizmet sağlayıcı kuruluş vergi yükümlülüğünü zamanında ve doğru bir şekilde yerine getirmek amacıyla hassas davranacaktır. Bu ve benzeri karşılıklı bütüncül faydalar kuşkusuz çoğaltılabilmektedir. Kayıtlı, ilave ve nitelikli istihdamın yanı sıra zamanında, doğru ve zamanında yapılan vergilendirmenin de medya hizmet sağlayıcı kuruluş nezdinde teşvik edilmesi daha müreffeh bir ülke yolunda emin adımlarla

ilerlememize katkı sağlayacak hem de Türkiye'de yayıncılık sektörünün gelişmesi yönünde faydalar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BÖLÜM 6

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar ile derecelendirme yönteminin ne şekilde uygulamaya alınabileceğine ilişkin önerilerden söz edilecektir.

6.1. Sonuçlar

Bu çalışma kapsamında, RTÜK tarafından beş yıllık bir dönem içerisinde (2018-2022) medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan müeyyideler incelenmiştir. Söz konusu müeyyideler RTÜK tarafından alınan kurul kararları kapsamında uygulanmaktadır. Bu bağlamda, çalışma kapsamında incelenen beş yıllık dönemde RTÜK tarafından verilen müeyyide kararlarına dayanak teşkil eden ilgili kanun maddeleri ortaya çıkarılarak hangi kanun maddesinden kaç adet müeyyide uygulandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sayılar belirlendikten sonra medya hizmet sağlayıcı kuruluşun ulusal ya da yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluş olma durumlarına göre bir sınıflandırma yoluna gidilmiştir. Yapılan bu sınıflandırma sonucunda ulusal ve yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik olarak ayrı ayrı derecelendirme notu hesaplama önerileri sunulmuş, hesaplanacak bu notlara göre de medya hizmet sağlayıcı kuruluşların elde edeceği faydalara yönelik olarak öneriler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bahsi geçen bu incelemelerden elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 18'de yer alan bilgiler incelendiğinde, yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların; %72,18 oranında 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrasına, %15,44 oranında 6112 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin beşinci fıkrasına, % 5,95 oranında ise 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılıktan dolayı müeyyide ile karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. İlgili oranlara bakıldığında yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşların büyük bir oranda 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrasına aykırılıktan dolayı müeyyide ile karşılaştığı görülmektedir. Bu madde hükmüne göre müeyyide, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ticari iletişim geliri beyanı ile bilgi ve belge ibrazını öngörülen süre içerisinde gerçekleştirmemelerinden kaynaklı olarak uygulanmaktadır. Uygulanan müeyyide bakımından ikinci sırada yer alan 6112 sayılı

Kanunun 6 ncı maddesinin beşinci fıkrası ise medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'e bildirmiş olduğu internet sitelerinin ya aktif olmaması ya da aktif olmasına karşın mevzuatta yer alan bilgilere göre düzenlenmemiş olmasından kaynaklı olarak uygulanmaktadır. Uygulanan müeyyide bakımında üçüncü sırada yer alan 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin dördüncü fıkrası ise Üst Kurul payının hesaplanmasına esas teşkil eden defter ve belgelerin istenildiğinde ibraz edilmemesinden kaynaklı olarak uygulanmaktadır. Yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan ve oransal olarak toplamda % 93,57 gibi bir orana tekabül eden ilk üç müeyyidenin esasında yayıncı kuruluşun daha dikkatli hareket etmesi ile kolaylıkla maruz kalmayacağı müeyyideler olduğu değerlendirilmektedir.

Medya hizmet sağlayıcı kuruluş tarafından kolaylıkla uyum sağlanabilecek kanun maddeleri olmasına karşın bu maddelere aykırı hareket etmek hem kuruluş nezdinde telafisi ağır olabilecek idari para cezası, yayın durdurmalar ve yayın lisans iptali gibi müeyyidelerle karşılaşmasına sebep olmaktadır. RTÜK tarafından da aykırılığın tespit edilmesi, buna yönelik işlemlerin ilgili uzman personelce yürütülmesi, karşılaşılan müeyyidelere karşılık medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarca açılan davalar gibi süreçler ciddi işgücü ve zaman kaybına yol açmaktadır. Çalışmada önerilen derecelendirme notu hesaplanması yöntemleri müeyyidelere daha az veya hiç maruz kalmayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların daha yüksek derecelendirme notu alması düşüncesine dayanmaktadır. Farklı illerde 2023 yılında düzenlenen yerel ve bölgesel yayıncı buluşmalarında medya hizmet sağlayıcı kuruluş temsilcileri tarafından sıklıkla dile getirilen ve RTÜK'ten istenilen bazı teşviklerin derecelendirme notu yüksek olan medya hizmet sağlayıcı kuruluştan başlanılarak kademeli olarak ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilmesinin yerel yayıncıları 6112 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun hareket etmesini teşvik edeceği değerlendirilmektedir.

Tablo 19'da yer alan bilgiler incelendiğinde, ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşların; % 30,17 oranında 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasına, % 13,53 oranında 6112 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin beşinci fıkrasına, % 10,21 oranında ise 6112 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına aykırılıktan dolayı müeyyide ile karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. İlgili oranlara bakıldığında ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşların büyük bir oranda 6112 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılıktan dolayı müeyyide ile karşılaştığı görülmektedir. Bu madde hükmüne göre müeyyide, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ticari gelir elde etmek amacıyla yapmış oldukları mevzuata aykırı yayınlardan kaynaklı olarak uygulanmaktadır.

Uygulanan müeyyide bakımından ikinci sırada yer alan 42 nci maddesinin beşinci fıkrası ise medya hizmet sağlayıcı kuruluşun ticari iletişim geliri beyanı ile bilgi ve belge ibrazını öngörülen süre içerisinde gerçekleştirmemesinden kaynaklı olarak uygulanmaktadır. Uygulanan müeyyide bakımında üçüncü sırada yer alan 6112 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrası ise reklamlar ile tele-alışverişin diğer unsurlardan kolaylıkla ayırt edilebilir biçimde olmamasından kaynaklı olarak uygulanmaktadır. Ulusal medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan müeyyidelerin ağırlıklı olarak yapmış oldukları yayınlardan kaynaklı olarak RTÜK İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığının uzmanları raporlarının tespiti üzerinde verildiği anlaşılmaktadır. Çalışmada önerilen derecelendirme notu hesaplanması yöntemleri tıpkı yerel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarda olduğu gibi müeyyidelere daha az veya hiç maruz kalmayan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların daha yüksek derecelendirme notu alması düşüncesine dayanmaktadır. İstanbul'da 2023 yılında düzenlenen medya buluşmasında medya hizmet sağlayıcı kuruluş temsilcileri tarafından dile getirilen ve istenilen çoğu teşviklerin sadece RTÜK'ü değil diğer kurum ve kuruluşları da ilgilendirdiği bu sebepten ötürü belirli ve karmaşık bir sürecin sonucunda ancak uygulamaya alınabileceği değerlendirilmektedir. Ulusal yayıncıların söz konusu toplantıda dile getirdiği ve temelde mali teşvik verilmesi esasına dayanan ancak ilgili toplantıda dile getirilmemesine karşın mali destek olması sebebiyle belirlenen faydaların derecelendirme notu yüksek olan medya hizmet sağlayıcı kuruluştan başlanılarak kademeli olarak ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşa verilmesinin ulusal yayıncıları 6112 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun hareket etmesini teşvik edeceği değerlendirilmektedir.

Çalışmada önerilen derecelendirme notu hesaplamalarında medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'e olan mali yükümlülüklerini yerine getirme durumunu da dikkate alan bir yöntem de önerilmiştir. Bunun temel amacı, medya hizmet sağlayıcı kuruluşların RTÜK'e olan mali yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesini sağlamak ve bazı ücretleri de taksitli ödeme seçeneği yerine peşin ödemeyi tercih etmelerini sağlamaktır. Ayrıca medya hizmet sağlayıcı kuruluşun zamanında yapmadığı ödemeler için icra yoluna gidilmekte bu da medya hizmet sağlayıcı kuruluş için itibar kaybı gibi olumsuz durumlara sebebiyet vermekte RTÜK nezdinde de bu işlemler için zaman ve işgücü kaybına sebebiyet verebilmektedir. Nitekim çalışma kapsamında incelenen 2018-2022 döneminde (2018 yılı hariç) 1.195 icra dosyasının açıldığı görülmektedir. Bu nedenlerden ötürü, derecelendirme notu hesaplanmasında bu unsurun da dikkate alınmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

RTÜK'ün kendi belirleyeceği kriterlere göre hesaplayacağı derecelendirme notuna ek olarak SGK ve T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının da kendi derecelendirme notunu hesaplayacağı ve buna göre de her bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşun bir kamu derecelendirme notunun hesaplanabileceği bir yöntem de bu çalışmada önerilmiştir. Bu doğrultuda hesaplanacak derecelendirme notu ile sadece RTÜK medya hizmet sağlayıcı kuruluşa teşvik vermeyecek, SGK ve T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığının da kendi belirleyeceği teşvikleri medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara vermesi sağlanmış olacaktır. Bu hesaplama yönteminin daha kapsayıcı ve kamu yararına büyük fayda sağlayacağı beklenmekle beraber uygulamaya alınmasının zaman alabileceği değerlendirilmektedir.

Derecelendirme yöntemi sonucunda medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yüksek derecelendirme notuna sahip olması medya hizmet sağlayıcı kuruluşun piyasa değerine de olumlu katkı sağlayacağı beklenmektedir. Yüksek nota sahip olan medya hizmet sağlayıcı kuruluş RTÜK ve diğer kurumların sağlayacağı her türlü faydalardan yüksek oranda yararlanabileceği öngörüldüğünden, kuruluşun piyasa değerinin de artacağı beklenmektedir.

Bununla birlikte, derecelendirme faaliyeti sonrasında yüksek not olan yerel yayıncıların geniş kapsamlı faydalardan yararlanacak olması yerel yayıncılara yeni yatırım imkânları ve kendilerini geliştirme olanağı yaratması beklendiğinden, derecelendirme faaliyetinin ilerleyen süreçte medyada yoğunlaşmayı azaltabileceği de düşünülmektedir. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik çeşitli avantajların sunuluyor olmasının sektöre yeni giren yayıncılar için de cazip bir ortam yaratacağı ve bu durumun medyada çoğulculuğu teşvik edeceği beklenmektedir.

6.2. Öneriler

Çalışmanın ana konusunu medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirilmesi ve bu derecelendirmenin ne şekilde yapılabileceğine yönelik öneriler sunmak oluşturmaktadır. Derecelendirme yapılabilmesi için öncelikli olarak bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşun derecelendirme notunun hesaplanması gerekmektedir. Derecelendirme notunun hesaplanması amacıyla olabildiğince objektif bir yaklaşım geliştirmek adına medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara beş yıllık dönem içerisinde RTÜK tarafından uygulanan müeyyidelere dayanak teşkil eden ilgili kanun maddelerinin ağırlıklı olarak dikkate alındığı bir yöntem önerilmeye çalışılmıştır. Bu yolla, RTÜK tarafından medya hizmet sağlayıcı kuruluşların en çok müeyyide uygulanan kanun maddelerine karşı daha yüksek derecelendirme notu

alabilmeleri adına daha dikkatli davranmalarının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Derecelendirme notu hesaplanmasında önerilen esasında basit, anlaşılır ve objektif kriterlere dayanan aritmetik bir hesaba göre önerilen bir yöntem olmakla birlikte, çalışma kapsamında elde edilen sayısal veriler, temin edilebilen RTÜK kurul kararları dikkate alınarak belirlenmeye çalışılmış olup çalışma kapsamı dışında kurul kararlarının da sürece dahil olması ya da bazı kurul kararlarının kapsamdan çıkarılması halinde oranlar değişebilecektir. Çalışmadaki temel amaç not hesaplama yöntemi önerileri sunmak olmuştur. Bununla birlikte, bu çalışmada belirtilen yöntemlerden farklı yöntemler de kurgulanabilecektir. Bu yöntemler, konu ile ilgili RTÜK Başkan Yardımcıları ve Daire Başkanlık yöneticileri ile yapılabilecek derinlemesine görüşmeler, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile yapılabilecek toplantılar ve görüşlerinin tespitine yönelik olarak düzenlenecek anketler ile mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bu yöntemlerin neler olabileceği RTÜK nezdinde oluşturulacak bir çalışma komisyonu ile de belirlenebileceği değerlendirilmiştir.

Derecelendirme notunun hesaplanması ve derecelendirme notu hesaplanması sonrasında yayıncı kuruluşların derecelendirmeye tabi tutularak sahip oldukları dereceye göre bazı teşvikleri elde edebilmesine yönelik uygulamalar kuşkusuz RTÜK nezdinde bazı düzenlemeler yapılması gereğini de ortaya çıkarmaktadır. RTÜK nezdinde ana hatlarıyla sırasıyla izlenebilecek yol ile ilgili bazı öneriler şu şekilde sunulmuştur:

1) RTÜK nezdinde ilgili Daire Başkanlık personeli, Hukuk Müşavirliği ve yöneticilerinin dâhil olduğu bir çalışma komisyonun oluşturulması,
2) Oluşturulan bu çalışma komisyonunun medya hizmet sağlayıcılar ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile toplantıları gerçekleştirmeleri, derecelendirme yöntemlerine yönelik olarak gerektiğinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara yönelik anketler yapılması, görüşlerinin alınması,
3) Derecelendirme notu hesaplanması yönteminin ortaya konması ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirmesi sonrasında elde edeceği teşviklerin belirlenmesi,
4) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara uygulanan müeyyidelerin kuruluş bazlı olarak takip edildiği programlara derecelendirme notu hesaplanmasına yönelik modülün de entegre edilmesi amacıyla yazılımın geliştirilmesi,
5) Derecelendirme notu hesaplanması ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirmeye tabi tutulmaları ile ilgili olarak 6112 sayılı Kanuna madde eklenmesi ve eklenen bu Kanun maddesine istinaden "Medya Hizmet Sağlayıcı

Kuruluşların Derecelendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" isimli yönetmeliğin çıkarılması,

6) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların ne şekilde derecelendirileceğine yönelik olarak çıkarılacak yönetmelik doğrultusunda hazırlanacak sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmış bir kılavuzun yayınlanması, gerektiğinde sürece ilişkin tanıtım videolarının yapılması,
7) Derecelendirme faaliyetinin uygulanacağı pilot bölgelerin veya pilot yayıncıların belirlenmesi,
8) Medya hizmet sağlayıcı kuruluşların derecelendirmesi faaliyetinin tanıtımı başarısını sağlamak adına büyük önem arz edeceğinden basın kurum ve kuruluşlarının davetli olacağı bir toplantı ile derecelendirme faaliyetinin tanıtımının yapılması,
9) Derecelendirme faaliyetine başlanılması, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun anlık olarak derecelendirme notunu takip edebilmesinin sağlanabilmesi, RTÜK çalışanlarının ve gerektiğinde beyaz masada medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan gelebilecek olası sorulara cevap verebilecek donamıma sahip bir ekibin oluşturulması,
10) Bir yılın sonunda derecelendirme faaliyeti sonucunda en yüksek derecelendirme notu alan medya hizmet sağlayıcı kuruluşların basın yoluyla duyurulması ve elde etmiş oldukları teşviklerin belirtilmesi,
11) Derecelendirme faaliyeti sonuçlarının analiz edilmesi ve yeni duruma göre sonraki yıla ilişkin derecelendirme notu hesaplama kriterlerinin duyurulmasıdır.

Derecelendirme faaliyetine nasıl geçilebileceğine ilişkin sırayla izlenebilecek yol ile ilgili öneriler kapsamda, derecelendirme faaliyetine geçilmesinin hem medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar nezdinde, hem RTÜK hem de kamu nezdinde faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

KAYNAKLAR

AGCOM. (n.d.). https://www.agcom.it/competenze-del-consiglio, Erişim tarihi: 25.10.2023.

Aile ve Çocuk Dostu Yapım ve Dizilerin Teşvik Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2018, 8 Mayıs). Resmî Gazete, (30415).

Akyol, A., Akyol, M., & Yılmaz, A. (2014). Yeni medya araçlarında görsel iletişim: otomobil markalarının sosyal medya kullanımları üzerine bir inceleme. Selçuk İletişim, 8(2), 119-131.

Algan, E.A. (2021). İnternet yayıncılığı çerçevesinde görsel-işitsel medya hizmetleri direktifi ve türkiye'deki uygulanması [Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi]

Arcom. (n.d.). https://www.arcom.fr/, Erişim tarihi: 16.10.2023.

Arslan, E. (2022). Yayıncılığın değişimi: uydu'dan dijitale yeni nesil yayıncılık [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]

Asma, B. & Ünal, O. (2022). Uluslararası üniversite derecelendirme kuruluşlarında türk üniversitelerinin yeri: times yükseköğretim (the) örneği. Anadolu Journal of Educational Sciences International, 12(1), 156-191.

Ataş, H. (2018). Medya yoğunlaşması ve çoğulculuğun sağlanması. Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi, 2(3), 49-70.

Ayaydın, D. (2014). Radyo ve televizyon üst kurulu'nun kamu yayıncılığı ve özel yayıncılık üzerindeki yetkileri [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: etnoloji. Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, 2(2), 60-71.

Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik. (2023, 21 Aralık). Resmî Gazete, (32406).

BDDK. (t.y.). https://www.bddk.org.tr/Home/Ara?metin=derecelendirme, Erişim tarihi: 05.11.2023.

Berkdemir, S., & Altun, N. (2018). Sigorta sektöründe oran analizi ve puanlama yöntemi. Sakarya İktisat Dergisi, 7(1), 70-91.

Bloomberg HT. (2023, Nisan). Zorunlu trafik sigortasında azami prim artış tutarı belirlendi. https://www.bloomberght.com/zorunlu-trafik-sigortasinda-azami-prim-artis-tutari-belirlendi-2329296, Erişim tarihi: 24.03.2024.

Bobat, A., & Çakılcı, E. (2017). Performans aracı olarak akademik teşvik yönetmeliği: sorun içinde sorular. Çalışma ve Toplum, 4(55), 1931-1952.

Bozkurt, C. (2020). Medya ve toplumsal bellek: toplumsal olayların hatırlanması çerçevesinde sosyal medya ve geleneksel medyanın karşılaştırılması [Yüksek lisans tezi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi]

Bulut, M. (2022). Üniversite derecelendirme sistemlerinin değerlendirilmesi ve bir model önerisi [Doktora tezi, Başkent Üniversitesi]

Business Dictionary (2023). http://www.businessdictionary.com/definition/media.html, Erişim tarihi: 29.07.2023.

Büyükbaykal, N. G., & Yılmaz, M. (2021). Türk medyasında mülkiyet yoğunlaşması ve etkileri. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 20(2), 537-551.

Cambridge Dictionary. (n.d). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/media, Erişim tarihi: 12. 02. 2024.

Collins. (n.d.). https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/rating, Erişim tarihi: 09.11.2023.

Coşkun, S. (2017). Avrupa birliği'nin görsel-işitsel politikası bağlamında almanya, fransa, ingiltere ve italya'daki radyo ve televizyon yayın hizmetlerinin denetimi. insan ve insan, 4(13), 199-222.

Çakır, V., & Gülnar, B. (2007). Avrupa birliği'ne uyum sürecinde türkiye'de televizyon yayıncılığına yönelik düzenlemeler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(18), 207-223.

ÇSGB. (2023, Mayıs). Beyaz bayrak ilk sahiplerini buldu. https://www.csgb.gov.tr/haberler/beyaz-bayrak-ilk-sahiplerini-buldu-1/, Erişim tarihi: 23.02.2024.

Demirer, B. (2023). Etkileşime bağlı yeni yayıncılık türlerinden twitch.tv ve yayıncıları üzerine bir inceleme [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi]

Derieux, E., "Régulation et réglementation de l'audiovisuel", Fascicule 2600, 2001, Droit de la presse, Editions litec.

Die Medienanstalten. (n.d.a). https://www.die-medienanstalten.de/en/about-the-media-authorities, Erişim tarihi: 19.10.2023.

Die Medienanstalten. (n.d.b). https://www.die-medienanstalten.de/en/about-the-media%20%20authorities/responsibilities, Erişim tarihi: 19.10.2023.

Durmaz, M. (2019). Kredi derecelendirme kuruluşlarının türk bankacılık sektörü üzerindeki etkileri [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]

Efe, N. (2010, Nisan). İletişim sürecinin işleyişi. https://necatiefe.wordpress.com/2010/04/24/iletisim-surecinin-isleyisi/, Erişim tarihi: 13.03.2024.

Ekonomist. (2024, Şubat). İngiliz dergiye göre türk dizilerinin dünya'da çok izlenmesinin 9 nedeni. https://www.ekonomist.com.tr/sinema/ingiliz-dergiye-gore-turk-dizilerinin-dunyada-cok-izlenmesinin-9-nedeni-47887/1, Erişim tarihi: 13.03.2024.

Fage, L.H, & Chazine, J.M. (2010). Borneo memory of the caves. Delta Color Press.

FasterCapital. (2024, Februrary). Rating scale: understanding rating scales: a beginner's guide. https://fastercapital.com/content/Rating-Scale--Understanding-Rating-Scales--A-Beginner-s-Guide.html#Types-of-Rating-Scales, Erişim tarihi: 21.03.2024.

Federal Communications Commision. (n.d.). What we do. https://www.fcc.gov/about-fcc/what-we-do, Erişim tarihi: 15.10.2023.

Federal Communications Commission. Strategic Plan Fiscal Years, 2022-2026 https://docs.fcc.gov/public/attachments/DOC-381830A1.pdf, Erişim tarihi: 15.10.2023.

Gülçay, H., & Balcı, E. V. (2018). Medya ve gelişim: yakın geleceği üzerine öngörüsel değerlendirmeler. Kurgu, 26(3), 238-247.

Güneş, M., & Uzunali, E. (2021). Uzlaşmanın etkinliğinin arttırılmasında mükellef kredi derecelendirme karnesi kullanımı. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi(32), 125-148.

İHA. (2024, Mart). Aile ve çocuk dostu yapımlara ödül verilecek. https://www.iha.com.tr/ankara-haberleri/aile-ve-cocuk-dostu-yapimlara-odul-verilecek-62179592, Erişim tarihi: 27.03.2024.

İlaslan, S. (2016). İletişim araştırmaları ve medya tarihi yazımı: türkiye'de yayıncılık tarihi araştırmaları. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(1), 203-214.

İltaş,Y. (2010). Menkul kıymet derecelendirme yöntemleri ve pratik bir derecelendirme modeli uygulaması [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]

İnka. (2023, Şubat). Devlet teşvik ve hibe türleri nelerdir?. https://blog.inkaik.com/devlet-tesvik-ve-hibe-turleri-2023/, Erişim tarihi: 09.10.2023.

Kalyoncuoğlu, Y. (2021, Mart). Türkiye'de özel televizyonların kurulmasının üzerinden 30 yıl geçti. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyede-ozel-televizyonlarin-kurulmasinin-uzerinden-30-yil-gecti/2160618 , Erişim tarihi: 01.09.2023.

Kankılıç, A.R. (2022). Aktif istihdam politikalarından istihdam teşviklerinin etkinliği: avrupa ve türkiye'de uygulanan istihdam teşvikleri [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]

Kapaklı, K. (2014). Başlangıçtan bugüne urfa basını. Marmara İletişim Dergisi, 10(10), 243-256.

Karabıçak, M. (2013). Türkiye'de uygulanan ekonomik teşvik politikalarının boyutu, ulusal, bölgesel ve yerel kalkınma üzerine olası etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3), 263-280.

Karaca, E. (2016, Ekim). İbrahim müteferrika kimdir? hayatı ve eserleri. https://bilgihanem.com/ibrahim-muteferrika-kimdir/, Erişim tarihi: 30.08.2023.

Karaçuka, M.M. (2020). Türkiye'de yatırım teşviklerinin bölgesel yakınsama üzerindeki etkisi [Yüksel lisans tezi, Ege Üniversitesi]

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2023, 4 Nisan). Resmî Gazete, (32153).

Kılıç, M. (2009). Kurumsal yönetim ve derecelendirmesi: halka açık şirketler için talepsiz kurumsal yönetim derecelendirme model önerisi [Doktora tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]

Kılıç, M., & Benligiray, Y. (2016). Kurumsal yönetim ve derecelendirme süreci. Denetişim (9), 60-73.

Kırık, A. M. (2017). Yeni medya aracılığıyla değişen iletişim süreci: sosyal paylaşım ağlarında gençlerin konumu. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 5(1), 230-261.

Koç, Y.K. (2019). Türkiye'de istihdamı arttırmaya yönelik devlet teşvikleri ve işverene katkısı [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]

Law İnsider. (n.d.). Audio-visual media definition. https://www.lawinsider.com/dictionary/audio-visual-media, Erişim tarihi: 19.02.2024.

Libraries. (n.d.). The evolution of media. https://open.lib.umn.edu/mediaandculture/chapter/1-3-the-evolution-of-media/, Erişim tarihi: 29.07.2023.

McPherson, J. (2002). Media history timeline. https://www.webpages.uidaho.edu/jamm445hart/timeline.htm, Erişim tarihi: 30.08.2023.

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlar İle Platform ve Altyapı İşletmecilerinin Uymaları Gereken İdari ve Mali Şartlar Hakkında Yönetmelik. (2011, 15 Haziran). Resmî Gazete, (27965).

Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşlarının Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan ve Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (2011, 26 Ağustos). Resmî Gazete, (28037).

Mole, A., & Zubcevic O. (2023, October). Le Cyberscore : un nouveau label pour informer les consommateurs sur la sécurité de leurs données en ligne. https://www.twobirds.com/fr/insights/2023/france/le-cyberscore-un-nouveau-label-pour-informer-les-consommateurs-sur-la-securite-de-leurs-donnees#:~:text=Le%20nouvel%20article%20L.%20111,plateformes%2C%20sous%20forme%20de%20Cyberscore, Erişim tarihi: 26.02.2024.

Ofcom. (2017). Penalty guidelines. https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0022/106267/Penalty-Guidelines-September-2017.pdf, Erişim tarihi: 18.10.2023.

Ofcom. (n.d.). What is ofcom? https://www.ofcom.org.uk/about-ofcom/what-is-ofcom, Erişim tarihi: 17.10.2023.

Onocak, D. (2015). Yatırım teşvikleri, teşviklerin muhasebeleştirilmesi ve teşviklerin işletme performansı üzerine etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: sivas örneği [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]

Oxford Referance. (n.d.). Sociology of mass media. https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20111128201009669, Erişim tarihi: 19.07.2023.

OxfordLanguages. (n.d.). https://languages.oup.com/google-dictionary-tr/, Erişim tarihi: 09.11.2023.

Özdemir, E. (2022). Sosyal medya pazarlama algısı ve sosyal medya bağımlılığının plansız satın alma davranışı üzerindeki etkisi [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]

Öztürk, G. (2008). Radyo televizyon alanında düzenleme denetleme ve kontrol rtük ve dünyada rtük benzeri kuruluşlar [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]

Quandle. (n.d.). Rating scale. https://www.qandle.com/glossary-rating-scale#:~:text=Rating%20Scale%20Definition,any%20other%20subject%20of%20interest, Erişim tarihi: 21.03.2024.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kablolu Yayın Yönetmeliği. (2011, 15 Haziran). Resmî Gazete, (27965).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Teşkilatı İle Hizmet Birimlerinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarına Dair Yönetmelik. (2011, 21 Eylül). Resmî Gazete, (28061).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uydu Yayın Yönetmeliği. (2011, 15 Haziran). Resmî Gazete, (27965).

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun. (6112 S.K.)

Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik.(2019, 1 Ağustos). Resmî Gazete, (30849).

RTÜK. (2019). 2018 yılı faaliyet raporu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/strateji/raporlar/2018-rtukfaaliyetraporu_1000_(1).pdf, Erişim tarihi: 02.01.2024.

RTÜK. (2020). 2019 yılı faaliyet raporu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/strateji/raporlar/2019raporfaaliyet_1508_(2).pdf, Erişim tarihi: 02.01.2024.

RTÜK. (2020a, Nisan). RTÜK'ten yayıncılara kolaylık. https://www.rtuk.gov.tr/rtukten-yayincilara-kolaylik/3018, Erişim tarihi: 27.02.2024.

RTÜK. (2020b, Ocak). RTÜK'ten depremzede yayıncılara destek. https://www.rtuk.gov.tr/rtukten-depremzede-yayinciya-destek/3008, Erişim tarihi: 15.10.2023.

RTÜK. (2021). 2020 yılı faaliyet raporu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/strateji/raporlar/2020sonfaaliyetraporu_1051_(1).pdf, Erişim tarihi: 02.01.2024.

RTÜK. (2022). 2021 yılı faaliyet raporu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/strateji/2021-faaliyet_raporu.pdf, Erişim tarihi: 02.01.2024.

RTÜK. (2023). 2022 yılı faaliyet raporu. https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Icerik/STRATEJ%C4%B0%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORLARI/2022raporu.pdf, Erişim tarihi: 02.01.2024.

RTÜK. (2023a, Temmuz). RTÜK ile aile ve sosyal hizmetler bakanlığı, çocuk ve aile dostu yapımları ödüllendirmek için düğmeye bastı. https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-ile-aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-cocuk-ve-aile-dostu-yapimlari-odullendirmek-icin-dugmeye-basti/4556, Erişim tarihi: 14.10.2023.

RTÜK. (2023b, Temmuz). 2023 yılı aile ve çocuk dostu yapım ve dizi teşvik ödülleri duyurusu. https://www.rtuk.gov.tr/2023-yili-aile-ve-cocuk-dostu-yapim-ve-dizi-tesvik-odulleri-duyurusu/4558, Erişim tarihi: 31.07.2023.

RTÜK. (2023c, Mart). RTÜK'ten depremzede yayıncılara bir destek daha geldi. https://www.rtuk.gov.tr/rtuk%E2%80%99ten-depremzede-yayincilara-bir-destek-daha-geldi/4463, Erişim tarihi: 15.10.2023.

RTÜK. (2023ç). Faaliyet raporu iç anadolu bölgesi yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması: konya - 4 Mart 2023.

RTÜK. (2023d). Yurtiçi faaliyet raporu ikinci yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması: sakarya - 29 Nisan 2023.

RTÜK. (2023e). Yurtiçi faaliyet raporu üçüncü yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması: izmir - 27 Mayıs 2023.

RTÜK. (2023f). Yurtiçi faaliyet raporu dördüncü yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması: gaziantep - 8 Temmuz 2023.

RTÜK. (2023g). Yurtiçi faaliyet raporu beşinci yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması: istanbul - 30 Eylül 2023.

RTÜK. (2023ğ). Yurtiçi faaliyet raporu altıncı yerel ve bölgesel yayıncılar buluşması rize 11 Kasım 2023.

RTÜK. (2023h). Yurtiçi faaliyet raporu üçüncü medya buluşmaları istanbul 27 Ekim 2023.

RTÜK. (2024, Ocak). Sektörü oluşturan kuruluşlar. https://www.rtuk.gov.tr/medya-hizmet-saglayicilar-1757, Erişim tarihi: 18.01.2024.

RTÜK. (t.y.a). Hakkımızda. https://www.rtuk.gov.tr/hakkimizda/1749, Erişim tarihi: 08.11.2023.

RTÜK. Üst kurul kararları. https://www.rtuk.gov.tr/ust-kurul-kararlari, Erişim tarihi: 10.10.2023.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2023, Temmuz) Sanayi ve teknoloji bakanlığı yatırım teşvik uygulamaları.https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615, Erişim tarihi: 27.02.2024.

Saravanakumar, N. (2024, April). Economic incentives. https://www.wallstreetmojo.com/economic-incentives/, Erişim tarihi: 21.04.2024.

Sayın, H. & Aydın, M. (2018). Çocuklarda medya algısı. çocuk ve medeniyet, 3(5), 145-164.

Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği. (2007, 12 Temmuz). Resmî Gazete, (26580).

Shah, M. (2023). Traditional media vs. new media: which is beneficial. https://www.techfunnel.com/martech/traditional-media-vs-new-media-beneficial/, Erişim tarihi: 15.08.2023.

Sine, R., & Bağ, S. M. (2019). Yeni medya ve sağlık ilişkisi. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 5(9), 82-95.

Soydan, E. & Alpaslan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi. İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, 53-64.

Suadiye, G. (2014). Kredi derecelendirme ve finansal piyasalar üzerindeki etkileri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(6).

Surya, J. (2023, August). Audiovisual: definition, characteristics, functions, benefits, and purpose. https://sinaumedia.com/audiovisual-definition-characteristics-functions-benefits-and-purpose/, Erişim tarihi: 19.02.2024.

Taş, O. (2001). Almanya'da ortaboy işletmeler için derecelendirme sorunu. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 2(1), 103-111.

Taylor, R. (2023, Augustfage). A short history of media. https://owlcation.com/humanities/A-Short-History-of-Media, Erişim tarihi: 30.08.2023.

Türk Dil Kurumu. (t.y.a). İletişim ne demek. https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi: 15.08. 2023.

Türk Dil Kurumu. (t.y.b). Medya ne demek. https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi: 15.08. 2023.

Türk Dil Kurumu. (t.y.c). Teşvik ne demek. https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi: 25.10. 2023.

Türk Dil Kurumu. (t.y.ç). Derece ne demek. https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi: 09.11. 2023.

Türk Dil Kurumu. (t.y.d). Müeyyide ne demek. https://sozluk.gov.tr/, Erişim tarihi: 29.03.2024.

TRT KURUMSAL. (t.y.). Tarihçe dünden bugüne…https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihçe, Erişim tarihi: 30.04.2024.

Uslu, F. (2008). Üniversiteleri derecelendiren uluslararası sistemler -değerlendirme, öneriler-. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 91-106.

Ünal, E. (2019). Sigorta acentelerinin niteliksel derecelendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi]

Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2011, 2 Kasım). Resmî Gazete, (28103).

Yazıcı, D. M. (2009). Kredi derecelendirme kuruluşlarının önemi ve denetimi. Maliye ve Finans Yazıları, 1(82), 4-20.

Yusuf Gökçe. (t.y.). http://yusufgokce.com/broadcast/dvb-s/152-t%C3%BCrkiye-nin-uydu-tarihcesi.html, Erişim tarihi: 01.09.2023.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Hakkı Genç

E-Posta Adresi: hakkigenc@rtuk.gov.tr

İş Deneyimi:

Unvan	**Görev Yeri**	**Yıl**
Uzman Yardımcısı, Uzman ve Yönetmen	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	2008-2018
Sosyal Güvenlik Denetmen Yardımcısı	Sosyal Güvenlik Kurumu	2018- 2021
Üst Kurul Uzman Yardımcısı	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	2021-Halen

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	**Bölüm/Program**	**Üniversite**	**Yıl**
Lisans	Matematik	Gazi Üniversitesi	2003-2007
Lisans	İşletme	Anadolu Üniversitesi	2014-2018
Yüksek Lisans	İşletme	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	2009-2012
Doktora	İşletme	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2013-2021

RTÜK